

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ЄРМАКОВА АЛІСА СЕРГІЇВНА

УДК 159. 923.2:330.33.01

ДИСЕРТАЦІЯ
СЕКСУАЛЬНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК ФАКТОР
УСПІШНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В БІЗНЕСІ

053 – Психологія

05 Соціальні та поведінкові науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилення на відповідне джерело

А.С. Єрмакова

Науковий керівник: **Чернявська Тетяна Павлівна**, доктор психологічних наук, професор

Одеса – 2021

АНОТАЦІЯ

Єрмакова А.С. Сексуальне благополуччя як фактор успішності особистості в бізнесі. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 053 «Психологія», Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2021.

Дисертація присвячена вирішенню проблеми підвищення успішності особистості в бізнесі за допомогою гармонізації сексуальної сфери, зокрема сексуального благополуччя особистості в бізнес-діяльності.

Теоретико-методологічний аналіз підходів, концепцій і поглядів на сексуальність людини, сексуальне благополуччя, успішність особистості в бізнесі в психологічній літературі дав змогу провести теоретичне узагальнення щодо сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності. Оскільки бізнесмену та менеджеру, якій працює в бізнес-організації, для конкурентоспроможності в жорстких умовах конкуренції, дефіциту часу і інформації, постійних змін і невизначеності, погрози фінансових ризиків та для підтримки і посилення його особистісних рис підприємливості (мотивації досягнень, максимізації цілей, пошуку і знаходженню нових економічних можливостей, вольової дії та ін.) потрібна енергія стратегічного оптимізму, переживання радості від вирішення проблем сексуальне благополуччя може сприяти успішності особистості в бізнесі.

На основі аналізу наукових джерел встановлено, що досліджувана проблематика недостатньо розроблена у психологічній науці, і відсутність відповідних систематичних і практичних напрацювань знижують ефективність психологічного консультування, коучингу, професійного навчання бізнесменів та менеджерів в частині діагностики та розвитку їх ресурсного стану (енергетичного, мотиваційного, емоційного,

стресостійкого, лідерського).

В роботі представлені наступні сучасні тенденції: 1) сексуальність людини розглядається крізь призму відділення сексуальної поведінки від репродуктивної функції; відмічається: зростання інтересу до еротичних тем в культурі та побуту; соціальна терпимість, визнання сексуальної задоволеності фактором міцності стосунків; сексуальність та все що з нею пов'язано знаходять своє відображення в публічній сфері; 2) сексуальне благополуччя, реалізованість в сексуальному житті сприятливо впливають на якість життя, суб'єктивне переживання щастя, успішність діяльності та надихають саму людину і людей, що її оточують; 3) бізнес-успішність вимагає енергетичних ресурсів для стресостійкості учасників бізнесу тому сексуальне благополуччя особистості (задоволення власним сексуальним життям; суб'єктне ставлення до власного сексуального життя, до сексуальних відносин) може позитивно впливати на професійну успішність в бізнесі.

Запропоновано концепцію сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі, яка спрямована на обґрунтування необхідності модернізації системи сексуальної і бізнес освіти в напрямках: 1) надання сучасних знань про особливості сексуальності, сексуальних відносин; 2) прояснення в свідомості бізнесменів того, що сексуальне благополуччя позитивно впливає на емоційний стан та взаємовідносини в сім'ї та з оточуючими; підвищує ефективність бізнес-діяльності та її успішність.

Концептуалізовано поняття «сексуальне благополуччя» як внутрішній стан, який переживають сексуальні партнери, що проявляється в задоволеності власним сексуальним життям, в досягненні цілісних, суб'єктних, відповідальних, гармонійних, сексуальних взаємовідносин, наповнених емоційним ресурсом любові.

Представлено теоретичну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі, яка ґрунтується на: особистісно-

діяльнісному, системно-структурному, суб'єктному підходах; на соціокультурному підході в сексології; положеннях і концепціях (психології сексуальності і любові, самоактуалізації та розвитку особистісного потенціалу, екзистенційних уявлень про любов та зрілу сексуальність, щастя та психологічного благополуччя, успішності професійної діяльності, психологічних основ діяльності сучасних бізнесменів, менеджерів, підприємців). Теоретична модель інтегрувала в собі структурні блоки компонентів: сексуального благополуччя особистості бізнесменів (когнітивний, емоційний, комунікативний); успішності особистості в бізнесі (бізнес-ідентичність, професійна зрілість, особистісне зростання).

На основі теоретичної моделі визначено та апробовано комплекс методів та психодіагностичний інструментарій емпіричного дослідження, який включає: опитувальник установок щодо сексу (Г. Айзенк) (соціокультурний компонент сексуального благополуччя); опитувальник психологічного благополуччя (С. Ryff) (Ryff Scales of Psychological Well-Being, RPWB) (адаптація: Т. Шевеленкова, П. Фесенко, 2005); самоактуалізаційний тест (САТ) (Е. Шостром) (адаптація: Л. Гозман, М. Кроз, М. Латинська); методику дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК) (адаптація: Є. Бажин, С. Голинкіна, А. Еткінд); методику діагностики рівня емпатійних здібностей (В. Бойко); Я-структурний тест Аммона (шкали конструктивності, деструктивності, дефіцитарності Я-функцій); авторський опитувальник «Сексуальне благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі».

Для забезпечення достовірності основних положень та висновків використано математично-статистичні методи з використанням пакета статистичних програм STATISTICA (SPSS-22) (F-критерій, множинне регресійне моделювання, факторний, кластерний, кореляційний аналізи).

Застосування цього психодіагностичного інструментарію надало змогу виявити обумовленість сексуального благополуччя чинниками самоактуалізації, локусу контролю та емпатійних особливостей бізнесменів залежно від рівня управлінської ієрархії.

Узагальнено основні тенденції щодо *самоактуалізації* менеджерів. Доведено, що за більшістю параметрів, що складають зміст самоактуалізації як процесу найбільш суттєві відмінності в її проявах характеризують менеджерів середньої ланки, як таких, що знаходяться на етапі найбільшої актуалізації власних особистісних ресурсів щодо кар'єрного зростання. За показником підтримки менеджери середньої ланки відрізняються від решти груп ($F=12,194$), так само як топ-менеджери від початківців. Доведено, що менеджери середньої ланки достовірно відрізняються від решти груп за показниками орієнтованості в часі ($F=16,596$), орієнтованості на цінності ($F=15,729$), гнучкістю поведінки ($F=5,714$), орієнтованістю на самосприйняття ($F=13,805$) та контактність ($F=3,328$). З'ясовано, що найбільшого піку розвитку за самоактуалізаційними тенденціями лінійно набувають менеджери середньої ланки, після набуття статусу топ-менеджера тенденції самоактуалізації знижуються.

Щодо *локусу інтернальності* доведено, що найбільша здатність співвідносити зовнішню результативність з внутрішніми ресурсами та інтерналістю каузального фактору характеризує топ-менеджерів у порівнянні з рештою груп менеджерів ($F=31,217$). Відповідно найнижчими показниками інтернальності в різних її сферах характеризуються досліджувані менеджери-початківці. Встановлено, що із збільшенням інтернальності як чинника пояснення причинності подій, зростає кар'єрний статус менеджерів. Доведено ключову роль в зростанні саме чинника інтернальності в області міжособистісних стосунків, що засвідчує соціально-психологічну компетентність менеджерів ($F=48,899$).

Щодо психологічного благополуччя за показником здатності управляти оточенням є достовірні відмінності між групами в бік зростання показника у топ-менеджерів ($F=4,302$), разом з тим мотивація до особистісного зростання переважно характеризує менеджерів-початківців ($F=3,021$).

Доведено значення розвитку *емпатійних здібностей* в професійному зростанні менеджерів. Зокрема виявлено, що раціональний канал емпатії

характеризується поступовим зростанням від рівня початківців до середньої ланки, після чого відбувається його певний спад ($F=5,388$). Інтуїтивний канал емпатії характеризує менеджерів-початківців з досвідом роботи до трьох років та топ-менеджерів ($F=5,852$). Виявлено закономірність зростання установки щодо розвитку емпатії в групах початківців та менеджерів середньої ланки, та її спад у топ-менеджерів, що дозволяє припустити, що емпатія виступає одним з ключових чинників кар'єрного зростання ($F=8,094$).

Встановлено, що за рівнем *сексуальної дозволеності* як установки до сексу, що проявляється в особистісному ставленні до сексу як до задоволення, достовірно відрізняються менеджери-початківці (найнижчі показники) та топ-менеджери, показник якої у останніх є значно вищим у порівнянні з іншими групами ($F=17,867$). Подібна тенденція характеризує показник *сексуальної реалізованості* ($F=39,827$). Разом з тим встановлено, що з набуттям бізнес-досвіду на рівні середнього менеджменту посилюється тенденція до *безособового сексу* ($F=2,757$), яка знижується з набуттям рівня топ-менеджера. Виявлено, що тенденція до *перегляду порнографії*, як миттєвого здобуття задоволення характеризує переважно менеджерів топового рівня ($F=11,172$) в той час як *сексуальна сором'язливість* характеризує менеджерів-початківців ($F=3,204$). *Цнотливість* в меншій мірі характеризує топ-менеджерів та в більшій мірі властива у порівнянні з іншими групами менеджерам-початківцям ($F=5,752$), доведено що її показник лінійно знижується із підвищенням статусу в менеджерському середовищі. Установкою *відрази до сексу* переважно характеризуються менеджери початкового та середнього рівнів ($F=6,910$). *Сексуальна збудливість* достовірно вище властива топ-менеджерам ($F=20,818$), відповідно як і орієнтованість на *фізичний секс* ($F=16,518$). За показниками *агресивності* в сексі достовірних відмінностей між менеджерами досліджуваних рівнів не виявлено. Встановлено, що високі показники рівня *лібідо* характеризують переважно топ-менеджерів ($F=18,593$), зростання

якого корелює з кар'єрним зростанням менеджерів. Подібна тенденція встановлена за показниками *сексуальної задоволеності* ($F=22,585$) та зростання *маскулінності* ($F=10,626$).

В цілому доведено, що сексуальна реалізованість, сексуальна збудливість, посилення лібідінальності, задоволеності від сексу та маскулінності є ключовими критеріями сексуального благополуччя корельованого з кар'єрним зростанням менеджерів та їхньої професійної успішності.

Узагальнено, що за рівнем сексуальної конструктивності відрізняються досліджувані топ-менеджери ($F=4,452$), дефіцитарність переважно характеризує менеджерів-початківців з досвідом роботи до трьох років ($F=4,171$). Констатовано, що за узагальненим показником сексуального благополуччя в контексті успішності в бізнесі досліджуваних менеджерів достовірно характеризуються менеджери середньої ланки, найнижчі показники виявлено у менеджерів-початківців ($F=10,442$).

Представлені моделі предикації та ефектації сексуального благополуччя менеджерів в контексті успішності особистості в бізнесі. Так, у *менеджерів-початківців з досвідом до одного року управлінської діяльності* сексуальне благополуччя обумовлено чинниками: потягом до сексуальної реалізованості; установками щодо схильності до перегляду порнографії; певною схильністю до безособового сексу; тенденцією до раціоналізації у взаємодії з іншими; орієнтацією на цінності професійної самореалізації; каузальністю інтернальності щодо відносин з іншими та в меншій мірі сексуальною деструктивністю Я-функцій.

Встановлено, що детермінація сексуального благополуччя *менеджерів-початківців з досвідом роботи до трьох років* обумовлюється сексуальною дозволеністю; сексуальною реалізованістю; сексуальною збудливістю та в меншій мірі залежить від усвідомлення конструктивності та деструктивності власної сексуальності; орієнтованістю самоактуалізації на гуманістичність; осмисленістю життя; тенденцією до автономізації; раціональністю в

стосунках.

Виявлено обумовленість сексуального благополуччя *менеджерів середньої ланки*, значущими чинниками, такими як: установки щодо порнографії як схильності до отримання задоволення від перегляду малюнків чи фотографій із сексуальними сюжетами разом із певною сексуальною поміркованістю у сексуальних відносинах; висока сексуальна збудливість; автономізація психологічного благополуччя; позитивне ставлення до інших; високій рівень пізнавальних потреб; сензитивність як здатність рефлексувати свої потреби і почуття; та потреба в управлінні оточуючим середовищем.

Концепт сексуального благополуччя *топ-менеджерів* є більш варіативним, ґрунтується на маскулінізації, установках щодо безособового сексу з певною мірою сексуальної агресивності неструктивного характеру та поміркованості разом з деяким проявом сексуальної сором'язливості. В певній мірі ваги набуває сексуальна невротизованість (певна розбалансованість) та тенденції до сприйняття сексу як фізіологічного процесу. В меншій мірі значимими чинниками виступають автономізація та психологічне благополуччя.

Доведено, що сексуальне благополуччя у контексті успішності особистості в бізнесі менеджерів з набуттям статусу в кар'єрі визначається варіативністю факторів. По групі менеджерів-початківців з досвідом роботи до 1-го року варіативність сексуального благополуччя дорівнює чотирьом тенденціям, по групі менеджерів-початківців з досвідом роботи від 1-го до 3-х років – п'яти тенденціям, по групі менеджерів середньої ланки та топ-менеджерів – відповідно шести та восьми тенденціям, що засвідчує взаємообумовленість чинників сексуального та професійного благополуччя особистості.

Практичне значення одержаних результатів полягає в конкретизації уявлень про специфіку сексуального благополуччя та його обумовленість чинниками самоактуалізації, локусу контролю та емпатії бізнесменів залежно від рівня управлінської ієрархії та в визначені ключових критеріїв

сексуального благополуччя, корельованого з кар'єрним зростанням менеджерів та їхньої особистісної успішності в бізнесі, таких як: сексуальна реалізованість, сексуальна збудливість, посилення лібідінальності, задоволеності від сексу та маскулінності.

Основні теоретичні положення та результати емпіричного дослідження сприяють усвідомленню і розумінню бізнесменами того, що об'єктивні знання про сексуальність людини, про сексуальне благополуччя, про особистісну бізнес-успішність сприяють суб'єктному ставленню бізнесменів до власного сексуального життя, до взаємовідносин із сексуальними партнерами та практичному засвоєнню технік і прийомів саморегуляції своїх психоемоційних станів та гармонізації психоемоційних станів сексуальних партнерів, що сприяє підвищенню ефективності діяльності та особистісної успішності бізнесменів. Запропоновані в дисертаційному дослідженні моделі можуть виступити підставами для створення програм психологічного консультування, коучингу, професійного навчання бізнесменів.

Узагальнені теоретико-емпіричні результати роботи використано в процесі викладання навчальних курсів «Актуальна психологія менеджменту», «Психологія сексуальності», «Психологічне консультування», «Розвиток особистісного потенціалу в бізнесі», «Психологія успішності особистості в бізнесі».

Ключові слова: психологія бізнесу, управлінська діяльність, особистість, особистісний потенціал, адаптаційний потенціал, самореалізація, самоефективність, життєстійкість, стресостійкість, задоволеність життям, психологічне здоров'я, сексуальні відносини, сексуальність, любов, психологічне благополуччя, сексуальне благополуччя.

ANNOTATION

Yermakova A.S. Sexual well-being as a factor of personal success in business. Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 05 «Social and behavioral sciences», specialty 053 «Psychology». Odessa National I.I. Mechnikov University, 2021.

The dissertation is devoted to the solution of the problem of increase of success of the person in business by means of harmonization of sexual sphere, in particular sexual well-being of the person in business activity.

Theoretical and methodological analysis of approaches, concepts and views on human sexuality, sexual well-being, personal success in business in the psychological literature allowed to make a theoretical generalization about sexual well-being as a factor in the success of the person in business activity. Because a businessman and a manager working in a business organization, for competitiveness in tough competition, lack of time and information, constant change and uncertainty, the threat of financial risks and to maintain and strengthen his personal entrepreneurial traits (motivation to achieve, maximize goals, search and finding new economic opportunities, willpower, etc.) requires the energy of strategic optimism, experiencing the joy of solving problems, sexual well-being can contribute to the success of the individual in business. Based on the analysis of scientific sources, it is established that the researched issues are insufficiently developed in psychological science, and the lack of systematic and practical developments in this field reduce the effectiveness of psychological counseling,

coaching, professional training of businessmen and managers in diagnostics and development their resource state (energetic, emotional, motivational, stress-resistant, leadership). The work presents modern trends: 1) human sexuality is viewed through the prism of delimiting sexual behavior from reproductive function; it is noted: the growth of interest in erotic topics in culture and everyday life; social tolerance, recognition of sexual satisfaction as a factor in the strength of relationships; sexuality and everything connected with it are reflected in the public sphere; 2) sexual well-being, realization in sexual life has a positive effect on quality of life, subjective experience of happiness, success and inspires the person and the people around him; 3) business success requires energy resources for stress resilience of business participants, so the sexual well-being of the individual (satisfaction with their own sex life; subjective attitude to their own sex life, sexual relations) can positively affect professional success in business.

The concept of sexual well-being as a factor of personal success in business is offered, which is aimed at substantiating the need to modernize the system of sexual and business education in the following directions: 1) providing modern knowledge about the peculiarities of sexuality, sexual relations; 2) clarification in the minds of businessmen that sexual well-being has a positive effect on the emotional state and relationships in the family and with others; increases the efficiency of business activities and its success.

The concept of “sexual well-being” is conceptualized as an internal state that sexual partners experience, which manifests itself in satisfaction with their own sex life, in achieving holistic, subjective, responsible, harmonious, sexual relationships filled with the emotional resource of love.

The theoretical model of sexual well-being as a factor of personal success in business is presented, which is based on: personal-activity, system-structural, subjective approaches, on the socio-cultural approach in sexology; provisions and concepts (psychology of sexuality and love, self-actualization and development of personal potential, existential ideas about love and mature sexuality, happiness and psychological well-being, professional success, psychological foundations of

modern businessmen, managers, entrepreneurs). The theoretical model integrated the structural blocks of components: sexual well-being of businessmen (cognitive, emotional, communicative); personal success in business (business identity, professional maturity, personal growth).

Based on the theoretical model, a set of methods and psychodiagnostic tools for empirical research have been determined and tested, which includes: a questionnaire of attitudes towards sex (H. Eysenck) (sociocultural component of sexual well-being) a questionnaire of psychological well-being (C. Ryff) (Ryff Scales of Psychological Well-being, RPWB) (adaptation by T. Shevelenkova, P. Fesenko, 2005); self-actualization test (SAT) (E. Shostrom) (adaptation by L. Gozman, M. Croz, M. Latinskaya) method of studying the level of subjective control (LSC) (adaptation by E. Bazhin, S. Golinkina, A. Etkind) method of diagnosing the level empathic abilities (V. Boyko); Ammon's self-structural test (scales of constructiveness, destructiveness, deficiency of self-functions); author's questionnaire "Sexual well-being in the context of personal success in business".

To ensure the reliability of the main provisions and conclusions used mathematical and statistical methods using the statistical software package STATISTICA (SPSS-22) (Mann-Whitney-Wilcoxon U-test, multiple regression modeling, factor, cluster, correlation analysis).

The use of these psychodiagnostic tools made it possible to identify the conditionality of sexual well-being by factors of self-actualization, locus of control and empathic characteristics of businessmen, depending on the level of management hierarchy.

The main tendencies of managers' *self-actualization* are generalized. It has been proved that according to most of the parameters that make up the content of self-actualization as a process, the most significant differences in its manifestations characterize middle managers as those who are at the stage of the greatest actualization of their personal resources for career growth. In terms of support, middle managers differ from other groups ($F = 12,194$), as well as top managers from beginners. It is proved that middle managers differ significantly from other

groups in terms of time orientation ($F = 16,596$), value orientation ($F = 15,729$), flexibility of behavior ($F = 5,714$), focus on self-perception ($F = 13,805$) and contact ($F = 3.328$). It was found that the greatest peak of development in terms of self-actualization tendencies is acquired linearly by middle managers, after acquiring the status of a top manager the tendencies of self-actualization decrease.

Regarding the *locus of internality*, it is proved that the greatest ability to correlate external performance with internal resources and internality of the causal factor characterizes top managers in comparison with other groups of managers ($F = 31,217$). Accordingly, the lowest indicators of internality in its various areas are characterized by novice managers. It has been established that as internality increases as a factor in explaining the causality of events, the career status of managers increases. The key role in the growth of the factor of internality in the field of interpersonal relations is proved, which testifies to the socio-psychological competence of managers ($F = 48,899$).

Regarding psychological well-being in terms of the ability to manage the environment, there are significant differences between groups in the direction of growth of top managers ($F = 4,302$), however, motivation for personal growth mainly characterizes novice managers ($F = 3,021$).

The importance of developing *empathic abilities* in the professional growth of managers is proved. In particular, it was found that the rational channel of empathy is characterized by a gradual increase from the level of beginners to the middle level, after which there is a certain decline ($F = 5,388$). Intuitive empathy channel characterizes novice managers with up to three years of experience and top managers ($F = 5,852$). The regularity of the growth of the attitude to the development of empathy in groups of beginners and middle managers, and its decline in top managers, which suggests that empathy is one of the key factors of career growth ($F = 8,094$).

It was found that the level of *sexual permissibility* as an attitude to sex, which is manifested in the modern attitude to sex, where sex is generally seen as pleasure, significantly differs novice managers (lowest rates) and top managers, the indicator

of which in the latter is significantly higher than in other groups ($F = 17,867$). A similar trend characterizes the indicator of *sexual realization* ($F = 39,827$). At the same time, it was established that, according to the world, business advice at the level of the middle management will accept the tendency to *non-specific sex* ($F = 2,757$), as to decrease by the world at the level of the top manager. It was revealed that there was a tendency to *look at pornography*, as a happy attitude, which characterizes the top managers ($F = 11,172$), while *sexual shyness* characterizes novice managers ($F = 3,204$). *Chastity* characterizes to a lesser extent and is more inherent in comparison with other groups of managers to beginners ($F = 5,752$); it has been proved that its indicator decreases linearly as the status in the managerial environment rises. The attitude of *aversion to sex* is predominantly characterized by managers of primary and secondary levels ($F = 6,910$). *Sexual excitability* is significantly higher characteristic of top managers ($F = 20,818$), respectively, as well as an orientation towards *physical sex* ($F = 16,518$). For the indicators of aggressiveness in sex, there are no reliable indications between managers of the previous level. It was established that high indicators of the level of *libido* characterize most of the top managers ($F = 18,593$), the growth of which is the number of managers. A similar tendency was established for indicators of *sexual satisfaction* ($F = 22,585$) and growth in *masculinity* ($F = 10,626$).

In general, it has been reported that sexual realism, sexual awkwardness, enhancement of libidinality, sexual satisfaction and masculinity are the key criteria of sexual well-being correlated with managers' careers and professional success.

It is generalized that the level of sexual constructivity differs in the studied top managers ($F = 4,452$), deficiency mainly characterizes novice managers with work experience up to three years ($F = 4,171$). It is stated that the generalized indicator of sexual well-being in the context of business success of the studied managers is reliably characterized by middle managers, the lowest rates were found in novice managers ($F = 10,442$).

Models of prediction and effect of sexual well-being of managers in the context of success of the person in business are presented. Thus, novice managers

with up to one year of management experience sexual well-being is due to factors: the desire for sexual realization; attitudes toward the propensity to view pornography; some tendency to impersonal sex; the tendency to rationalize in interaction with others; focus on the values of professional self-realization; causality of internality in relation to others and to a lesser destructiveness of self-functions.

It has been established that the determination of sexual well-being of novice managers with work experience of up to three years is determined by sexual permissibility; sexual realization; sexual arousal and to a lesser extent depends on the awareness of the constructiveness and destructiveness of one's own sexuality; focus of self-actualization on humanism; meaningfulness of life; tendency to autonomy; rationality in relationships.

The sexual well-being of middle managers has been determined by significant factors such as: attitudes towards pornography, ie the tendency to enjoy viewing pictures or photos with sexual subjects together with a certain sexual moderation in sexual relations; high sexual arousal; autonomy of psychological well-being; positivist attitude towards others; high level of cognitive needs; sensitivity, ie the ability to reflect on their needs and feelings; and the need to manage the environment.

The concept of sexual well-being of top managers is more varied, based on masculinization, attitude towards impersonal sex with a degree of sexual aggression of a non-destructive nature and moderation, along with some manifestations of sexual shyness. To some extent, sexual neuroticism (some imbalance) and the tendency to perceive sex as a physiological process are gaining weight. Autonomization and psychological well-being are less significant factors.

It has been proven that sexual well-being in the context of a person's success in business of managers as they gain career status is determined by a variety of factors. In the group of novice managers with experience up to one year, the variability of sexual well-being is equal to four trends, in the group of novice managers with experience from one to three years - five trends, in the group of

middle managers and top managers – respectively, six and eight trends, which indicates the interdependence of factors of sexual and professional well-being of the personality.

The practical significance of the results is to concretize ideas about the specifics of sexual well-being and its conditionality factors of self-actualization, locus of control and empathy of businessmen depending on the level of management hierarchy and to identify key criteria of sexual well-being correlated with career growth in business such as: sexual realization, sexual arousal, increased libidity, sexual satisfaction and masculinity. The main theoretical positions and results of empirical research contribute to the awareness and understanding of businessmen that modern knowledge about human sexuality, sexual well-being, personal business success contribute to the subjective attitude of businessmen to their sexual life, relationships with sexual partners and practical techniques and methods of self-regulation of their psycho-emotional states and harmonization of psycho-emotional states of sexual partners, which helps to increase the efficiency and personal success of businessmen. Generalized theoretical and empirical results were used in the teaching of courses "Actual Psychology of Management", "Psychology of Sexuality", "Psychological Counseling", "Development of Personal Potential in Business".

Keywords: business psychology, managerial activity, personality, personal potential, adaptive potential, self-realization, self-efficacy, vitality, stress resistance, life satisfaction, psychological health, sexual relations, sexuality, love, psychological well-being, sexual well-being.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у періодичних наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»:

1. Єрмакова А.С. Проблеми сексуального здоров'я у сучасному світі. *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць*. Серія «Соціальні та поведінкові науки» Вип. 13 (42). Київ: ДЗВО Університет менеджменту освіти, 2020. С. 71-84. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/13_43_2020/social/Bulletin_13_42_Social_and_behavioral_sciences_Yermakova.pdf
2. Єрмакова А.С. Вплив особистісної успішності на ефективність діяльності бізнесменів. *Габітус*. Вип. 25. Одеса, 2021. С. 74-77. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2021/25-2021/25-2021.pdf>
3. Чернявська Т.П., Єрмакова А.С. Гендерні особливості лідерів бізнесу. *Габітус*. Вип. 13. Одеса, 2020. С. 136-140. URL: http://habitus.od.ua/journals/2020/13_2020/part_1/13-1.pdf

Одноосібний розділ в монографії:

4. Єрмакова А.С. Психологічні особливості сексуального здоров'я людини як розвиток ідей ортобіотики. *Дослідження психології ортобіозу людини*: монографія, одноосібний розділ сьомий / за заг. наук. ред. проф. Н.В. Родіни, Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. С. 144-161. URL: <http://lira-k.com.ua/preview/12838.pdf>

Публікація у періодичних наукових виданнях інших держав,

які входять до Організації економічного співробітництва:

5. Єрмакова, А. (2020). Сексуальне благополуччя бізнесменів: емпірична верифікація феномену. *American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research*, 18(3), 55-63. Retrieved from <http://www.ajfaer.org/index.php/ajfaer/article/view/44>

Публікації, які додатково висвітлюють результати дослідження:

6. Єрмакова А.С. Сучасні підходи до вивчення проблеми сексуальності. *Актуальні проблеми психічного та психологічного здоров'я: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 26-27 квітня 2019 р. Одеса 2019. С. 9-12.*

7. Чернявська Т.П., Єрмакова А.С. Сексуальне благополуччя як психологічна проблема. *Сучасні педагогіка та психологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 10-11 липня 2020 р. Київ, 2020. С. 81-84.*

8. Єрмакова А.С. Комунікативні складові сексуального благополуччя особистості. *Соціально-гуманітарний та природничо-науковий полілог: матеріали міжнародної наукової конф., м. Одеса, 20 травня 2021р. Одеса, 2021. С. 194-197.*

9. Єрмакова А.С. Біологічні та психосоціальні складові сексуальності особистості. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 лютого 2021 р. Запоріжжя, 2021. С. 152-155.*

10. Єрмакова А.С. Концепція успішності особистості в бізнесі. *Психологічне і соціальне благополуччя особистості та населення в умовах пандемії Covid-19: теорія і практика: матеріали наук.-практ. конф., ОНУ імені І.І. Мечникова у платформі Zoom, м. Одеса, 09.04.2021. С.97–98. URL: http://pub.onu.edu.ua/images/conferences/Psychologichne_ta_soc_blago_Covid-19.pdf*

11. Єрмакова А.С. Емоційні складові сексуального благополуччя особистості. *Theoretical and science bases of development of scientific thought:*

матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Рим, 16-19 лютого 2021 р. Рим, 2021.
 С. 545-547. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/V-Conference-February-16-192021-book.pdf>

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ANNOTATION.....	10
СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ.....	17
ЗМІСТ.....	19
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	21
ВСТУП	22
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК ФАКТОРУ УСПІШНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В БІЗНЕСІ.....	35
1.1. Психологічний аналіз проблеми сексуальності людини.....	35
1.2. Сексуальне благополуччя особистості як психологічна проблема.....	58
1.3. Психологічні особливості успішності особистості бізнесменів	75
Висновки до першого розділу	82
РОЗДІЛ 2. ОБГРУНТУВАННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	86
2.1. Концепція сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.....	86
2.2. Теоретична модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.....	100
2.3. Загальна характеристика програми дослідження	

та психодіагностичний інструментарій емпіричного дослідження.....	103
Висновки до другого розділу.....	111

РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК ФАКТОРУ УСПІШНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В БІЗНЕСІ.....	113
3.1. Емпірична верифікація концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі	113
3.2. Особливості сексуального благополуччя особистості з урахуванням рівня управлінської ієрархії	122
3.3. Аналіз особливостей оцінки бізнесменами детермінант сексуального благополуччя і особистісної бізнес-успішності залежно від рівня управлінської ієрархії.	138
Висновок до третього розділу.....	153
ВИСНОВКИ.....	157
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	165
ДОДАТКИ.....	182

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

СБ – сексуальне благополуччя

МП – менеджери-початківці

МСЛ – менеджери середньої ланки

ТМ – топ-менеджери

КГ – констатувальна група

СБ – сексуальне благополуччя

СУ – сексуальні установки

РСК – рівень суб'єктивного контролю

САТ – самоактуалізаційний тест

СУ – сексуальні установки

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Бізнес виступає частиною сучасних економічних, політичних і соціально-психологічних відносин і є екстремальною професійною діяльністю, яка пов'язана з жорсткою конкуренцією в умовах невизначеності, нововведень, високих швидкостей змін, фінансових ризиків, дефіциту часу та інформації. Виклики для бізнесменів – бути успішними і конкурентоспроможними потребують володіння особливими професійно важливими якостями, такими як: енергійний пошук і знаходження нових економічних можливостей, нестандартні вольові рішення і дії, стресостійкість, емоційно-вольова саморегуляція, вміння вибудовувати потрібні взаємовідносини, управління різними за складом та чисельністю групами людей в бізнес-організаціях (І. Лантух, М. Мелія, Т. Чернявська, Ю. Швалб).

Нові підходи до навчання бізнесменів базуються на пріоритетності універсальних компетенцій, так званих м'яких навичок (soft skills): роботі в команді, креативності, саморозвитку, емоційного інтелекту, емпатії, психологічного благополуччя, які дозволяють вирішувати нестандартні проблеми, швидко пристосовуватися до нових умов, переконувати, співпереживати, знаходити підхід до людей та надихати енергією ініціативності себе і оточуючих, що необхідно для досягнення особистісного успіху в бізнесі (Д. Гоулман, Д. Канеман).

Сексуальність впливає на всі сфери життя людини, в тому числі і на сферу професійної діяльності. Те, наскільки людина задоволена власним

сексуальним життям, наскільки розуміє і відчуває свої потреби і потреби сексуального партнера в повній мірі відображається як на її поведінці в професійній сфері, взагалі, та на бізнес-діяльності, зокрема. Зміни в сексі в кращу сторону можуть гармонізувати настройки в інших сферах життя, а саме в професійній діяльності, в діяльності особистості в бізнесі.

Поняття «сексуальне благополуччя» відкриває перспективу дослідженням успішності особистості в бізнесі, тому що гармонійні сімейні стосунки, задоволеність власним сексуальним життям, гармонія у сексуальних взаємовідносинах стають особистісними ресурсами, які позитивно впливають на загальний емоційний стан, підвищують стійкість до стресів, підсилюють енергію підприємницької ініціативності та ентузіазму.

Сексуальність є важливою частиною сексуальної поведінки, сексуального здоров'я, сексуального благополуччя людини. Проблема сексуальності людини є складною, багатоаспектною і міждисциплінарною, яка вивчається різними науковими дисциплінами філософської, соціологічної, медичної, біологічної, психологічної спрямованості.

Дослідження феномену сексуальності людини представлені достатньо широко в зарубіжній і вітчизняній науковій літературі, перш за все, в наступних аспектах: філософському, соціокультурному (S. Ainsworth, Аристотель, R. Baumeister, С. К'еркегор, S. Kern, І. Кон, Ц. Короленко, Г. Лейбніц, Б. Маньянті, Платон, Сенека, Л. Фейєрбах, М. Фуко, А. Шопенгауер); біологічному (Ч. Дарвін, В. Дубинін, J. Pfaus, Р. Сапольські, L. Scerkowski); медичному (Г. Вагнер, Г. Васильченко, Р. Грін, В. Доморацький, К. Імелінський, І. Левін, В. Менделевич, С. Лібіх); сексологічному (Г. Келлі, І. Кон, Г. Кочарян, В. Кришталь, У. Мастерс, В. Джонсон, М. Роуч); психологічному (А. Адлер, J. Bauermeister, D. Buss, Д. Даймонд, L. Diamond, О. Кочарян, М. Роуч, D. Tolman, З. Фрейд, К. Горні, Е. Еріксон); в проблематиці сексуальності і любові (Е. Берн, О. Кернберг, Б. Мартель, Е. Фромм, С. Hazan, Р. Shaver); статевих і гендерних відносин (Д. Басс, С. Бем, К. Горні, Є. Ільїн, О.

Кочарян, С. Лев-Старович, R. Stoller).

Однак більшість цих досліджень присвячено патологічним аспектам сексуальності, результати яких представляють механізми формування та особливостей сексуальних розладів, дослідження статевої поведінки, розробці підходів з профілактики, діагностики, корекції і лікування сексуальних дисгармоній (Г. Аммон, Г. Вагнер, С. Васильченко, Р. Грін, В. Доморацкій, К. Імелінський, Н. Kaplan, Г. Келлі, Г. Кочарян, О. Кочарян, І. Левін, С. Лібіх, D. Renshaw, Р. Столлер).

Незважаючи на досягнення сучасної науки розуміння природи сексуальності людини потребує досліджень нормального функціонування, які є досить рідкісними, некомплексними, несистемними. Тому багаточисленні дослідження сексуальних дисгармоній мають бути доповнені дослідженням сексуальної гармонії, сексуального благополуччя.

Психологічна наука приділяє більше уваги індивідуальним психічним порушенням, які впливають на появу різних сексуальних дисфункцій в парі та психологічним процесам, які їх коректують (В. Доморацкій) ніж розробці концепції сексуального благополуччя особистості. Якщо в області медичної науки можна говорити про відродження і посилення інтересу до феноменів сексуального здоров'я (М. Роуч), то в фокусі уваги психологів цей феномен виявляється вкрай рідко. Більш того, в сучасній вітчизняній психологічній літературі нечасто можна зустріти навіть згадку про сексуальне благополуччя (В. Гупаловська, Н. Лень).

В цьому зв'язку необхідно підкреслити доцільність дослідження окремих видів благополуччя і, перш за все, сексуального. Опис і пояснення психологічної природи конкретного виду благополуччя людини, з одного боку, є важливою і актуальною науковою задачею, що вимагає спеціальних досліджень. З іншого боку, виявлення специфічного, особливого у структурі, психологічних механізмах і факторах детермінації сексуального благополуччя дозволяє розвинути теорію психологічного та суб'єктивного благополуччя особистості.

Численні дослідження присвячено окремим видам благополуччя особистості та близьким до нього поняттям, таким як: щастя (М. Аргайл, Д. Гілберт, І. Джидарьян, D. Kahneman, С. Любомирські, М. Селігман); психологічне благополуччя (V. Balakhtar, E. Diener, Л. Засекіна, D. Kahneman, С. Keyes, Н. Новак, С. Ryff, М. Селігман, П. Фесенко, Т. Чернявська, Т. Шевеленкова); суб'єктивне благополуччя (E. Diener, М. Соколова, Р. Шаміонов); економічне благополуччя (В. Хащенко); сексуальне задоволення і сексуальне саморозкриття у відносинах (E. Byers, S. Demmons, U. Rehman); психологічні особливості сексуальності жінок з різним рівнем суб'єктивного благополуччя (В. Гупаловська, Н. Лень); сексуальне благополуччя в стійких подружніх парах (О. Чалова); сексуальне благополуччя, щастя і задоволення у жінок (G. Bachmann, R. Rosen).

Важливе значення в контексті дослідження сексуального благополуччя бізнесменів має аспект успішності особистості в бізнес-діяльності (Д. Гоулман, А. Dubrin, М. Мелія, Н. Талєб, Т. Чернявська).

Окремі аспекти професійної та бізнес успішності розглядаються в концептах: оптимізму як фактору професійної успішності (А. Боднар, Г. Глотова, Т. Гордєєва, І. Джидарьян, Ю. Перунов, Т. Чернявська); емоційного інтелекту в бізнесі (Д. Гоулман, Д. Люсін, А. Четверик-Бурчак); бізнес-комунікації (П. Вацлавік, Дж. Лейхіфф, Д. Пенроуз, Р. Фішер); відповідальності (Л. Дементій, М. Лейфрід, К. Муздибаєв); креативності (V. Balakhtar, А. Гогац, Р. Джадкінс, Р. Мордехар); самоактуалізації, розвитку потенціалу особистості, професійному зростанні (E. Deci, Л. Карамушка, Д. Леонт'єв, О. Литвиненко, А. Маслоу, І. Попович, R. Ryan, Т. Титаренко, В. Франкл, М. Чиксентмігаї).

За останні десятиріччя захищені дисертації в галузі психології з таких проблем як: психологічна структура особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності (І. Лантух); психологія успішності особистості в бізнес-діяльності та психологічне забезпечення підприємництва (Т. Чернявська); особистісна зрілість успішних і неуспішних підприємців

(Е. Омаров); суб'єктність як фактор професійній успішності менеджерів (Л. Учадзе); вплив соціально-психологічних факторів на успішність кар'єри в малому бізнесі (Ю. Клейменова).

Підсумовуючи, відзначимо, що актуальність роботи обумовлюється тим, що в існуючих на сьогоднішній день психологічних дослідженнях, практично не беруться до уваги роздуми про: сексуальне благополуччя бізнесменів; про комплексну проблему сексуального благополуччя як фактору бізнес-успішності особистості.

Таким чином, недостатня наукова вивченість, актуальність та соціальна значущість проблеми обумовили вибір теми дисертації «Сексуальне благополуччя як фактор успішності особистості в бізнесі».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри диференціальної і спеціальної психології Одеського національного університету імені І. Мечникова в межах комплексної державної теми «Дослідження психології ортобіюзу людини» (номер державної реєстрації 0116U006605).

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Одеського національного університету імені І. Мечникова (протокол № 8 від 24 квітня 2018 р.).

Об'єкт дослідження – сексуальне благополуччя особистості у контексті успішності особистості в сучасному вітчизняному бізнесі.

Предмет дослідження – психологічні особливості сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.

Мета дослідження - теоретичний аналіз, емпіричне виявлення й обґрунтування психологічних особливостей сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.

Для досягнення мети визначені **завдання дослідження**:

1. Провести теоретико-методологічний аналіз проблем сексуальності людини, сексуального благополуччя і успішності діяльності особистості в

бізнесі та визначити їх психологічні особливості.

2. Розробити концепцію сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі та уточнити понятійний апарат, який розкриває проблему сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності.

3. Розробити теоретичну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.

4. Виявити обумовленість сексуального благополуччя чинниками самоактуалізації, локусу контролю та емпатійних особливостей бізнесменів залежно від рівня управлінської ієрархії.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали концептуальні підходи і теоретичні положення вітчизняної та зарубіжної психології: особистісно-діяльнісний підхід (Б. Ананьєв, Л. Виготський, С. Максименко, Т. Титаренко); системно-структурний підхід (О. Бодалев, Ж. Вірна, А. Деркач, С. Максименко); суб'єктний підхід (Л. Виготський, С. Рубінштейн, В. Татенко); соціокультурний підхід в сексології (В. Джонсон, Г. Келлі, І. Кон, Г. Кочарян, В. Кришталь, У. Мастерс, М. Роуч); положення психології сексуальності і любові (Д. Басс, Е. Берн, К. Горні, Д. Даймонд, О. Кернберг, А. Kinsey, А. Лоуен, Б. Мартель, Р. Столлер, Д. Tolman, В. Франкл, З. Фрейд, Е. Фромм); концепція самоактуалізації та розвитку особистісного потенціалу (Д. Леонтєв, О. Литвиненко, А. Маслоу, К. Роджерс, І. Попович, Т. Титаренко, В. Франкл, М. Чиксентмігайї); екзистенційні уявлення про зрілу сексуальність та любов (С. Лев-Старович, В. Франкл, І. Ялом); концепції щастя та психологічного благополуччя (М. Аргайл, Е. Vuers, V. Balakhtar, Д. Гілберт, S. Demmons, E. Diener, I. Джидарьян, D. Kahneman, C. Keyes, Н. Новак, С. Любомирські, С. Ryff, М. Селігман, П. Фесенко, Т. Шевеленкова); положення успіху, успішності професійної діяльності (М. Батурін, Д. Канеман, І. Попович, Р. Стернберг, Я. Хаммер, Т. Чернявська), психологічні основи діяльності сучасних

бізнесменів, менеджерів, підприємців (Д. Гоулман, Д. Канеман, Л. Карамушка, Н. Талеб, Т. Чернявська, Ю. Швалб).

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження і реалізації поставлених завдань використовувалися наступні методи дослідження:

- а) *теоретичні* - аналіз, синтез, порівняння, узагальнення і систематизація теоретичних концепцій і положень з проблем сексуальності людини, сексуального благополуччя і успішності діяльності особистості в бізнесі;
- б) *емпіричні* - спостереження, бесіда, опитування;
- в) *статистичні методи обробки даних* – методи варіаційної статистики; методи перевірки гіпотез про рівність середніх значень; факторний аналіз для мінімізації кількісних змінних і концентрації інформації у формі невеликого масиву даних; кластерний аналіз для виявлення ієрархічної кластеризації методом міжгрупових зв'язків.

В емпіричному дослідженні використовувався комплекс психодіагностичних методик, адекватний основним концептуальним засадам вивчення досліджуваного феномену, зокрема: опитувальник установок до сексу (Г. Айзенк) (соціокультурний компонент сексуального благополуччя); опитувальник психологічного благополуччя (С. Ryff) (Ryff Scales of Psychological Well-Being, RPWB) (адаптація: Т. Шевеленкова, П. Фесенко, 2005); самоактуалізаційний тест (САТ) (Е. Шостром) (адаптація: Л. Гозман, М. Кроз, М. Латинська); методика дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК) (адаптація: Є. Бажин, С. Голинкіна, А. Еткінд); методика діагностики рівня емпатійних здібностей (В. Бойко); Я-структурний тест Аммона (шкали конструктивності, деструктивності, дефіцитарності Я-функцій); авторський опитувальник «Сексуальне благополуччя у контексті успішності особистості в бізнесі».

Математична обробка даних проводилася за допомогою пакета статистичних програм SPSS-22 (F-критерій, множинне регресійне моделювання, факторний, кластерний, кореляційний аналізи).

Наукова новизна дослідження:

вперше

- на основі комплексного теоретико-емпіричного дослідження концептуалізовано проблематику вивчення феномену сексуального благополуччя у контексті успішності професійної діяльності сучасних вітчизняних бізнесменів; запропоновано концепцію та розроблено теоретичну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі; розроблено опитувальник «Сексуальне благополуччя у контексті успішності особистості в бізнесі» (авторський варіант); доведено, що сексуальна реалізованість, сексуальна збудливість, посилення лібідінальності, задоволеності від сексу та маскулінності є ключовими критеріями сексуального благополуччя корельованого із кар'єрним зростанням менеджерів та їхньої професійної успішності; виявлено специфіку сексуального благополуччя та його обумовленість чинниками самоактуалізації, локусу контролю та емпатії бізнесменів залежно від рівня управлінської ієрархії; встановлено моделі предикації та ефектації сексуального благополуччя у контексті успішності в бізнесі менеджерів; доведено, що сексуальне благополуччя у контексті успішності в бізнесі менеджерів з набуттям статусу в кар'єрі визначається варіативністю факторів; констатовано взаємообумовленість чинників сексуального та професійного благополуччя особистості;

- *поглиблено та розширено* наукові уявлення про сутнісні ознаки сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі;

уточнено зміст 20 концептуальних понять, які розкривають проблему сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності: «сексуальний», «секс», «сексуальність», «любов», «психологічний аспект сексуальності людини», «сексуальне благополуччя», «бізнес-діяльність», «бізнесмен», «підприємець, як етапний стан людини в бізнесі», «менеджер бізнес-організації», «інвестор», «лідер бізнесу», «бізнес-ієрархія», «лідер», «успішний лідер бізнесу», «успішність», «ядро успіху», «бізнес-успішність», «особистісна бізнес-успішність», «позитивний вплив

сексуального благополуччя на бізнес-успішність особистості»;

- *набуло подальшого розвитку* система знань про сутність, зміст, особливості сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути рекомендовані для використання бізнесменами, менеджерами, організаційними психологами для підвищення ефективності психологічного консультування, коучингу, професійного навчання бізнесменів та можуть скласти основу для розробки процедури вивчення психологічних особливостей: 1) когнітивних, емоційних, комунікативних особливостей сексуального благополуччя особистості бізнесменів, які сприяють гармонізації їх сексуальних відносин та розвитку особистісних ресурсів (енергетичних, емоційних, мотиваційних, стресостійких, лідерських); 2) бізнес-ідентичності, професійної зрілості, особистісного зростання, які є важливими складовими психодіагностики і прогнозування особистісної успішності бізнесменів.

Отримані в ході дослідження теоретико-емпіричні дані доцільно використовувати для розробки цільових програм професійного відбору, адаптації і психологічного супроводу особистісного зростання бізнесменів, менеджерів, які працюють в бізнес-організаціях.

Теоретичні та практичні результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі вищих навчальних закладів та центрів підвищення кваліфікації керівників при викладанні таких дисциплін, як «Актуальна психологія менеджменту», «Психологія сексуальності», «Психологічне консультування», «Розвиток особистісного потенціалу в бізнесі», «Психологія успішності особистості в бізнесі».

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес та в науково-дослідницьку роботу Одеського національного університету імені І. Мечникова: на кафедрі диференціальної і спеціальної психології факультету психології та соціальної роботи, на кафедрі менеджменту і

інновацій економіко-правового факультету (довідка про впровадження № 09-01-1044 від 16.06.2021 р.), Одеського державного університету «Одеська політехніка» на кафедрі «Психології і соціальної роботи» (довідка про впровадження № 1215/112-06 від 16.06.2021 р.), а також результати дослідження впроваджено в корпоративне навчання бізнесменів та роботу менеджерів з персоналом бізнес-підприємств: ТОВ «АВТОСПЕЦТРАНС ТЭК» (довідка про впровадження № 58 від 27.04.2020 р.), ТОВ «ТЕК СПЕЦТРАНС-АГРО» (довідка про впровадження № 21/121 від 25.01.2021 р.), ФОП «Ткачук В.А.» (довідка про впровадження № 144/12 від 16.09.2020 р.), ФОП «Скориніна-Поргребна Ольга Володимирівна» (довідка про впровадження № 54 від 03.02.2021 р.) та ін.

Організація та база дослідження. Дослідження проводилось протягом 2017-2021 рр. на базі: ОНУ імені І. Мечникова на кафедрі диференціальної і спеціальної психології факультету психології і соціальної роботи (магістри заочного відділення, серед яких були підприємці, які створили і керують власним бізнесом чи беруть участь у вже працюючому бізнесі), на кафедрі менеджменту та інновацій економіко-правового факультету (магістри денного та заочного відділення, серед яких були підприємці, які створили і керують власним бізнесом чи беруть участь у вже працюючому бізнесі, є менеджерами бізнес-організацій); «КМБ» (клубу молодих бізнесменів) (Харків); приватних підприємств: автотранспортних підприємств ТОВ «АВТОСПЕЦТРАНС ТЕК», ТОВ «ТЕК СПЕЦТРАНС-АГРО», підприємства з прокату автомобілів ФОП «Ткачук В.А.» та бізнес-організацій їх партнерів (Одеса, Харків).

Для вивчення особливостей впливу сексуального благополуччя на бізнес-успішність особистості досліджувалися ділові люди, які працюють в бізнес-організаціях. Менеджер в бізнес-організації відрізняється від менеджера державного підприємства маркетинговою особливістю мислення, поведінки, діяльності і спілкування, а саме фокусуванням на актуальних потребах клієнтів.

Загальну вибірку сукупність склали 176 менеджерів бізнес-організацій, за статтю (чоловіків $n = 122$, жінок $n = 54$), віком від 21-го до 55-ти років. За професійною ієрархією менеджери бізнес-організацій були розподілені на чотири групи: 1) 35 менеджерів-початківців (МП1) (стаж до 1-го року) віком від 21-го до 25-ти років; 2) 53 менеджерів-початківців (МП2) (стаж від 1-го до 3-х років) віком від 26-ти до 34-х років; 3) 52 менеджера середньої ланки (МСЛ) (стаж від 3-х до 8-ми років) віком від 35-ти до 45-ти років; 4) 36 топ-менеджерів (ТМ) (стаж більше 8-ми років) віком від 46-ти до 55-ти років.

Згідно вікової періодизації розвитку сексуальності людини за Г. Васильченко було відібрано більше респондентів перехідної і зрілої стадії сексуальності.

Дисертаційне дослідження проводилося в чотири **етапи**:

На першому етапі визначено тему, сформульовано мету, загальні припущення, об'єкт, предмет, завдання дослідження, систематизовано й здійснено аналіз проблеми сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі на теоретичному рівні в науковій літературі, що дозволило розробити концепцію та теоретичну модель досліджуваної проблеми та визначити психодіагностичний інструментарій.

На другому етапі проведено пілотажне дослідження, а саме попередня апробація психодіагностичного інструментарію.

На третьому етапі визначена база емпіричного дослідження і проведено вибір контингенту для емпіричного дослідження, а саме бізнесменів та менеджерів, які працюють в бізнес-організаціях (менеджерів-початківців, менеджерів середньої ланки, топ-менеджерів).

Проведено емпіричне дослідження по виявленню психологічних особливостей сексуального благополуччя, самоактуалізації, локусу контролю та емпатійних особливостей особистості бізнесменів з урахуванням рівня управлінської ієрархії.

На четвертому етапі проведена обробка, аналіз, узагальнення, опис й

оформлення результатів теоретико-емпіричного дослідження, були систематизовані та інтерпретовані отримані дані, зроблено висновки за результатами дослідження.

Надійність і достовірність результатів дослідження забезпечено різностороннім теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних положень, застосуванням комплексного підходу до організації та проведення досліджень, відповідністю підібраних методів дослідження поставленій меті та завданням дослідження; поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих емпіричних даних з якісною психологічною інтерпретацією отриманих результатів.

Апробація результатів дослідження. Зміст та основні результати дослідження обговорювались на наукових семінарах кафедри диференціальної і спеціальної психології Одеського національного університету імені І. Мечникова, були представлені на міжнародних науково-практичних конференціях: «Theoretical and science bases of development of scientific thought» (Rome, 16-19 February 2021); «Психологічне і соціальне благополуччя особистості та населення в умовах пандемії Covid-19: теорія і практика»: (09.04.2021, Одеса); «Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології» (5-6 лютого 2021 р., Запоріжжя); «Тенденції та перспективи розвитку психології та соціальної роботи в сучасному суспільстві» (5 листоп. 2020 р., Одеса); «Сучасні педагогіка та психологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень» (10-11 липня 2020 р., Київ); «Гендерна конструкція соціуму: історія і сучасність» (20-21 травня 2020 р., Одеса); «Актуальні проблеми психічного здоров'я» (26–27 квітня 2019 р., Одеса); «Національні наукові психологічні школи: історія та сучасність» (23-28 червня 2018 р., Одеса).

Особистий внесок автора. Розроблені наукові положення й отримані емпіричні дані є самостійним внеском автора у дослідження проблеми сексуального благополуччя і успішності бізнесменів. В одній статті і в одних тезах конференції, написаних у співавторстві з науковим керівником, внесок

здобувача полягає у визначенні особливостей сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі. У колективній монографії автору належить одноосібний розділ «Психологічні особливості сексуального здоров'я людини як розвиток ідей ортобіозу». Розробки та ідеї співавтора у дисертації не використовувались.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження опубліковані у 3 виданнях, визнаних МОН України фаховими з психологічних наук (2 – одноосібні і 1 - в співавторстві з науковим керівником), 1 одноосібному розділі монографії, 1 одноосібному іноземному науковому виданні, 6 – у матеріалах міжнародних наукових конференцій (5 – одноосібних і 1 – в співавторстві з науковим керівником).

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (221 найменувань, з них — 44 джерела іноземними мовами) та 4 додатки на 13 сторінках. Робота містить 8 таблиць на 10 сторінках, 27 рисунків на 24 сторінках. Основний обсяг дисертації складає 164 сторінок. Загальний обсяг дисертації становить 193 сторінок.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ
ДОСЛІДЖЕННЯ СЕКСУАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ
ЯК ФАКТОРУ УСПІШНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В БІЗНЕСІ

Проблематика сексуального благополуччя в контексті особистісної успішності бізнесменів потребує детального науково-теоретичного вивчення. Перший розділ даної дисертації присвячено теоретико-методологічному аналізу проблем сексуальності людини, сексуального благополуччя та успішності особистості бізнесменів, розкриттю психологічних особливостей досліджуваних феноменів.

1.1. Психологічний аналіз сексуальності людини

Проблема сексуальності хвилює людей на протязі багатьох сторіч, протягом всієї історії розвитку людства, ще з часів Камасутри до наших днів. Як зазначає доктор Б. Маньянті, секс - це те, до чого майже кожен виявляє інтерес: якщо не професіонала, то принаймні, цінителя [97].

У всі часи люди не тільки займалися сексом, але і міркували про нього, намагалися шукати відповіді на питання: що таке секс, що таке стать, як ставитися до сексуальності людини та інші питання. Вчені і провідні

інтелектуали світу вивчали і продовжують вивчати проблеми сексуальності людини і намагаються зрозуміти як цей феномен пов'язаний з контекстами, в яких формується і розвивається їх наукові думки.

Великий тлумачний психологічний словник у другому томі наводить наступні визначення [20]. Термін «стать» в широкому сенсі – це сукупність характеристик, які можуть використовуватися в якості відмінних рис при розрізненні чоловічої і жіночої статі [20, с. 70-71].

Термін «секс» в широкому розумінні визначається як процес відтворення. Також поняттям «секс» позначають органічне і/чи фізіологічне задоволення, яке пов'язане з сексуальною активністю [20, с. 229].

Поняття «сексуальність» включає усі ті аспекти конституції людини і її поведінки, які пов'язані з сексом. Деякі автори визначають це поняття тільки щодо сексу, інші використовують це поняття, включаючи диспозиції людини щодо відношення любові і глибокої прихильності [20, с. 230].

Сексуальність людини, сексуальне здоров'я, сексуальне благополуччя сучасними вченими, фахівцями та іншими людьми розуміються як важливі життєві потреби, які мають велике значення на протязі усього життя.

Проблема сексуальності людини є складною, багатоаспектною, міждисциплінарною. В галузі досліджень сексуальності відбуваються гучні дебати про те, що є нормальним, природним, біологічним, психологічним, соціальним і політичним в сексуальності, що грає центральну роль в розвитку цієї галузі [217].

Дослідження проблем сексуальності, особливостей її структури, ролі та місця, яке вона займає в особистісному житті людини не залишає байдужими науковців різних галузей, таких як: філософія, релігія, культура, соціологія, біологія, медицина, сексологія, психологія, педагогіка, етнографія, юриспруденція та інші.

Ставлення до проблеми сексуальності в усі часи було складним і неоднозначним. Наприклад, в античній Греції оспівувалась і звеличувалась краса оголеного тіла людини, і навпаки за часи середньовіччя творіння, в

яких згадувалося або зображувалося оголене тіло різко критикувалися і їх автори зазнавали переслідувань.

Любов сьогодні являється однією з цінностей людського життя, суспільної культури. Поряд з публічним успіхом, багатством, до яких людина прагне, любов наповнює сенсом особисте життя людини.

Сучасна філософська наука, що вивчає людину, стверджує, що немає і не може бути єдиної концепції людини, однакового розуміння її природи і сутності, бо людина буде завжди складніше і вище будь-яких спроб її визначення. Таку ж складну сутність і організацію мають поняття «секс», «сексуальність», «любов», які розкривають природу людини.

Дослідженням феномену любові взагалі і еротичної любові зокрема займалися філософи (Аристотель, S. Kern, Г. Лейбніц, Платон, Сенека, Л. Фейєрбах, П.М. Фуко, А. Шопенгауер) [7; 203; 83; 113; 127; 142; 148; 169].

Традиційні класичні уявлення про любов; про надчуттєві істини; про безсмертність душі; про мораль, яка мусить бути для людини внутрішньою сутністю, з'явилися у філософії в рамках ідеалізму Платона, якій заклав трактування любові як «ідеальної», «чистої» через цілісність – набуття блага і вічності, що дозволило вийти за рамки фізіології людини. Філософ пов'язував почуття любові з пошуком істини, з мистецтвом, з творчим натхненням, з моральним удосконаленням. Отже, згідно Платону, сутнісне ядро еротичної любові включає Красоту, Істину, Благо (Добро), Творчість [113].

Платон у своїх творах багато пише про тілесну любов, про те, що в який-то момент любов-пристрасть необхідна для того щоб злетіти до піднесеної істини. Філософ формулює важливе для філософії поняття «платонічної любові», яке з часом зазнало зміни значення, стало символом поза тілесної любові, поза статевої спрямованості людини до людини, позбавленої сексуального відтінку. Проте у Платона це щось більше і зовсім інше за зазначенням. Він наділяє людську любов понад людським змістом, не стільки прославляючи її, скільки показуючи міць потенційного перетворення

людини і її світу. Платон дає пораду, що завжди треба керуватися людям, які бажають прожити свої життя бездоганно, правилом, що ніякі нагороди, ніяке багатство, і загалом ніщо в світі не навчить людей краще, ніж любов [113].

Через кілька століть тема любові переходить з філософського, метафізичного плану в план релігійний. Любов – це центральна теологічна проблема Заходу і перш за все Християнської релігії, де любов – це любов до іншого, яким є Бог.

Християнство є релігією синтетичною. Воно об'єднало Іудаїзм в ранній версії і античну філософію Платона. Тут об'єднуються два основних розуміння любові, які у Платона обидва присутні: з одного боку, любов – це трансценденція (вихід за межі) і любов до Бога як до іншого, відповідно любов до ближнього образа цього самого Бога, але в той же час любов – це принцип симпатії і об'єднання всіх людей і речей.

Християнська любов – це не еротика і статевна складова не вітається в цій релігії. Вона скоріше носить пуританський етичний характер. Християнство – це релігія любові в тому сенсі, що воно ґрунтується, по-перше, на поблажливості любові Бога і жалості Бога до людей. І навпаки є екстатична любов людини до Бога, особливо до Христа, через яку людина об'єднується з іншими віруючими, приєднується якимось чином до Космосу.

Аристотель - спадкоємець Платона, один з важливих і цікавих філософів всій Західній історії, розвиває думку про любов. Але про любов-ерос він пише дуже мало. Він насамперед використовує термін «філія». Але любов-філія має перш за все і в грецькій мові, і у Аристотеля громадянське значення, тому цей термін у Аристотеля прийнято переводити як дружбу. У трактаті «Політика» філософ пише, що в державі необхідна дружба, необхідні деякі мережі дружніх зав'язків, які б пронизували суспільство. Любов в цьому сенсі – це загальна симпатія, яка пронизує, інтегрує державу за рахунок формування загальних неформальних зав'язків [46].

Платон говорить про любов до еротичних партнерів, нехай навіть їх багато, Аристотель говорить перш за все про любов до друзів, яких більше,

тому можна припустити, що дружба – це публічна версія любові, більш ослаблена версія любові, не така пристрасна, що вона як раз ближче до платонівського ідеалу інтелектуальної, нематеріальної любові, до якої ще правда треба якось піднятися і залишається лише вирішити проблему як перейти від тілесної любові до дружби.

Платон стверджує, що треба пройти через чуттєву стадію, а Аристотель перескакує і каже, що не потрібно, не так важливо; важлива публічна, «чиста» любов-прихильність, де люблять людину заради її самої. Аристотель зауважує, що ми дружимо для наших егоїстичних цілей. Сьогодні, коли ми говоримо про дружбу як про соціальний інститут, то ми розуміємо, що і сьогодні дружба дуже популярна. Без дружніх зав'язків і мереж суспільство може зруйнуватися. Тобто люди дружать заради отримання якихось благ. І Аристотель говорить, що все це буде працювати тільки тоді, коли є щира, безкорислива любов-прихильність до людини заради неї самої, до людини як такої. Він вважає, що інститут дружби можливий і на ньому тримається людське суспільство, держава [46].

Отже, древні грецькі автори осмислюють любов як єдину стихію. На відміну багатьох римських авторів (теж пізньої античності), які все таки закликають розділяти смисли любові.

Погляди Сенеки - римського автора теж пізньої античності, схожі з поглядами Аристотеля. Сенека багато пише про дружбу, розповідає, як важлива дружба для нього особисто; вчить, як треба дружити. Він пише, що дружба не має нічого спільного з любов'ю, що це суто духовна практика, духовний зв'язок і вона повинна бути спрямована на особистість друга як такого як у Аристотеля [127].

Пізніше виникли філософські концепції еротичної любові, які багато в чому займаються реабілітацією тілесного компонента любовного почуття як основою людської чуттєвості.

Г. Лейбніц - німецький філософ, математик, механік переосмислив і перетворив основні ідеї Платона, Аристотеля та інших філософів і в своїх

роздумах про любов висвітлив неможливість автономного існування тіла і духу. Вчений стверджує, що людина цілісна і душа проявляється через тіло. У цих поглядах людина опиняється нескінченно складною системою координованих і субординованих компонентів [83].

Визначаючи любов, закоханість як специфічний, індивідуалізований статевий потяг, німецький філософ А. Шопенгауер вказує на важливу роль, яку грає статева любов в дійсному житті людини, де вона являється могутньою і активною мотивацією (після любові до життя) і складає кінцеву ціль майже будь-якого людського прагнення. Разом з тим вчений стверджує, що статева любов негативно впливає на важливі аспекти життя людини: перериває серйозні заняття, бентежить часом навіть найвидатніші уми людства, втручається в державні переговори і пошуки вчених, створює інтриги, робить чесну людину безсовісною. В цілому, на думку автора, це означає, що статева любов – є злим демоном, який прагне сплутати і спотворити добре організоване життя людини, і усі ці лиха спрямовані тільки на те, щоб кожна людина знайшла свого особливого статевого партнера.

Однак, підкреслює А. Шопенгауер, що ціль статевої любові – це задоволення індивідуального вибору людини, що важливіше ніж усі інші цілі людського життя і визначає побудову, створення наступного покоління. Статевий потяг як суб'єктивна потреба, яка спрямована на конкретного індивіда наростаюча симпатія двох закоханих, є воля до життя нового індивіда, якого вони можуть і бажають привести на світ, щоб у ньому продовжувалося життя з якостями їх обох, з'єднані в одну істоту [169].

Філософські погляди Л. Фейєрбаха є прикладом наукового звернення до чуттєвості людини, що пояснює місце людини в сучасному світі, її співвідношення з соціокультурними процесами. Вчений реабілітував людську чуттєвість і показав, що сучасна філософія на відміну від старих поглядів, де вважалось, що сутність людини є безтілесна абстракція, повинна повернутися до людини як до чуттєвої істоти. На його думку, тіло входить в сутність людини, більш того, тіло в повноті свого складу і є само Я,

становить сутність людини. Філософ стверджує, що любов між чоловіком (чоловіком) і дружиною (жінкою) – це єдина можливість реалізації сутності людини [142].

Інтерпретація духа і тіла за Л. Фейєрбахом йде на користь еротичної любові і наповняє її тілесно чуттєвим змістом, де протистояння «дух - тіло» виглядає як «любов - секс», де домінанта першого усунула другий компонент любовного почуття.

Секс був «культурно німий», він не мав власної мови, яка визнавалася б суспільством і могла би стати засобом соціального спілкування. Статеві відносини в середині ХІХ-го століття, на думку S. Kern, були в порівнянні з сексом ХХ-го століття «страшно серйозними» і «різко припинялися» ... «посткоїтусна перерва була надзвичайно незручною: з відкритими очима, з запаленим світлом партнери були змушені дивитися один на одного або в різні боки, починати говорити або продовжувати виносити подразнююче мовчання» [203, с. 21].

П.М. Фуко – один з найбільш впливових європейських філософів, культурологів другої половини ХХ-го століття, створюючи новий методологічний апарат дослідження основ християнської точки зору на проблеми особистості, статі і сексуальності, висвітлював соціальні аспекти сексуальності з позитивних позицій. Вчений у своїй книзі «Використання задоволень» стверджував, що релігія, яка забороняє і замовчує всю інформацію, що пов'язана із сексом та сексуальністю людини, напроти досягає того, що сприяє тим самим підвищенню значущості феномену сексуальності людини як в її особистому житті, так і в існуванні всього суспільства. На думку автора, для сучасних суспільств характерно зовсім не те, що вони прирекли секс перебувати в тіні, але те, що вони прирекли людей на говоріння про секс, роблячи з нього таємницю [148].

Біологи вивчають біологічні фактори сексу і сексуальності взагалі та сексуального досвіду і поведінки людини зокрема (Ч. Дарвін; В. Дубинін;

Р. Сапольскі; J. Pfaus, L. Tiefer; D. Tolman) [39; 49; 122; 211; 218; 219].

Еволюційні коріння проблеми сексу і сексуальності більше століття тому досліджував Ч. Дарвін, якій запропонував теорію статевого відбору, яка надала початкове пояснення сексуальної поведінки. На думку вченого, статевий відбір може приймати дві форми: 1) суперництво між особами однієї статі за перевагу в доступі до осіб протилежної статі, 2) вибір особами однієї статі партнера іншої статі по кращим ознакам для продовження роду та подальшого виживання [39].

Еволюційний підхід Ч. Дарвіна і сьогодні знаходить противників не тільки серед релігійних людей, які не приймають ідеї вченого. Понад століття потому вчені-чоловіки люто виступали проти цієї теорії, частково через те, що ідея активного вибору партнера, на їх думку, передбачала занадто велику владу самок, яких було прийнято вважати пасивною стороною в процесі утворення пар. Багато соціологів також не приймали теорію еволюції, оскільки погляди дослідника на природу людини спиралися на інстинктивну поведінку (на інстинкт продовження роду), що з їхньої точки зору, принижувало людську унікальність. Довгі роки вважалося, що культура, свідомість і свобода волі роблять людину могутніми і непідвладними силам еволюції.

До 70-х років минулого століття теорія статевого відбору не застосовувалася до людини і до того часу вчені не могли відповісти на такі питання як: наскільки універсальні ті чи інші сексуальні переваги представників однієї чи іншої статі; чи існують гендерні відмінності, характерні для всіх культур; чи можуть культурні умовності переважувати переваги, що сформувалися в ході еволюції та інші.

Згідно з відомим сучасним приматологом і нейробіологом Р. Сапольскі можна сказати, що ніщо в біології не має сенсу, крім як в світлі еволюції, не виключаючи і предмет нашого дослідження – сексуальне благополуччя як фактор успішності особистості в бізнесі. На думку вченого, сенс еволюції

полягає не у виживанні найбільш пристосованих, а в розмноженні, передачі копій генів наступним поколінням, наприклад, покращуючи здоров'я, удосконалюючи стратегії і способи уникнення хижаків [122].

Не дивлячись на те, що секс пронизує життя людини, фундаментальні питання про цей феномен залишаються і до сьогодні неясними для сучасної науки. Сучасним біологам невідомо як тіло і мозок регулюють сексуальну реакцію; як інтерпретуються сексуальні стимули; чи є різниця між сексуальним збудженням і бажанням; як сексуальне задоволення пов'язане з бажаннями і уподобаннями; чому людям подобаються оргазми; як розрізняються сексуальні реакції жінок і чоловіків; яка природа сексуальності і сексуальної реакції.

Люди і тварини включають свій досвід сексуального збудження і гальмування за теорією про вищу нервову діяльність І. Павлова. Контекст і біологія взаємодіють на рівні мозку, змінюючи поведінку на основі досвіду, що дозволяє навіть тваринам дізнаватися про секс [111].

В свою чергу, досвід взаємодії з оточуючим світом надає взаємний вплив на нейробиологічні процеси [211].

Подібності в реакціях мозку на різні соціальні і сексуальні обставини у тварин між самцями і самками спрямували дослідників задуматися про взаємодію між соціокультурним і біологічним рівнями аналізу. Ці дослідження привели до більш складних експериментальних проєктів в дослідженнях на тваринах і зробили життєво важливі соціальні контексти, в яких вивчаються механізми сексуальної реакції мозку [219].

Дослідження на людях почали відображати розуміння контексту не тільки як культурної і політичної сутності, але як біологічного фактору, який встановлює події, налаштовує мозок на сексуальне збудження і бажання (чи спрямовує від них). Біологічні механізми, на думку L. Tiefer, основані на погляді на сексуальність, який поєднує в собі соціальний, поведінковий, біологічний і молекулярний аналізи різних сексуальних реакцій [218].

Біологічні дослідження показують, що сексуальна поведінка залежить від гормонального фону та від психосоціального середовища.

З позицій нейробиологічного підходу В. Дубинін вивчає такі проблеми як: секс, страх, стреси, сексуальні взаємозв'язки, любов, прихильність та інші. На його думку, багато тварин є принципово самотніми і їм дуже не просто, а складно підпускати до себе сексуального партнера і для цього необхідні відповідні гормональний фон і сенсорні сигнали. Згідно вченому, бажано щоб сексуальну взаємодію супроводжувала, а краще б передувала тобто відбувалася попереду так звана прихильність. В. Дубинін підкреслює, що особливо це важливо для вищих тварин, особливо для людини [49].

Прихильність проявляє себе в самих різних сферах взаємодії. Психологи визначають прихильність як почуття близькості, засноване на симпатії і відданості. Буддисти відзначають прихильність не настільки позитивно як психологи, а як одну з головних причин страждань, які відчуває людина на шляху до нирвани (блаженного стану, звільнення від життєвих турбот і прагнень).

Біологи визначають прихильність як важливий компонент соціальної взаємодії особин одного виду (в парі, сім'ї, групі, зграї), а також помічають важливість постійного контакту (позитивного підкріплення), зростання тривожності при втраті контакту (при тривалій втраті – депресія чи інші порушення поведінки і діяльності мозку) [49].

Для нашого дослідження останній факт дуже важливий, тому що сексуальне благополуччя, а значить і позитивні тривалі сексуальні взаємозв'язки благотворно впливають на емоційну сферу бізнесменів, а саме підвищують їх стійкість до стресів, забезпечують можливість спокійно переносити дії стресів без негативних наслідків для здоров'я і швидко відновлюватися.

Отже, біологічні механізми феномену сексуальності основані на підході, який поєднує в собі соціальний, поведінковий, біологічний і молекулярний аналізи різних особливостей сексуальних реакцій.

Проблеми сексуальності людини були предметом досліджень багатьох вчених в області медицини (Г. Аммон, Г. Вагнер, Г. Васильченко, В. Доморацький, К. Імелінський, І. Левін, С. Лібіх, В. Менделевич, М. Роуч) [4; 21; 23; 47; 60; 81; 120; 102; 118]. Водночас, у зв'язку з домінуванням досліджень сексуальних проблем патологічного характеру увага до проблем сексуального здоров'я тривалий час залишалась досить незначною [118].

Тому, дослідження сексуальності людини у медичній науці в основному зводилися до проблем порушень статевих функцій, сексуальних дисгармоній, сексуальних дисфункцій у чоловіків і жінок, порушень потенції у чоловіків і фригідності у жінок [21; 23]; Наводились принципи діагностики і лікування сексуальних дисфункцій, лікувально-реабілітаційні прийоми [23; 47; 60; 75; 81; 120; 102; 132].

Фокусуєчись на сексуальному здоров'ї М. Роуч пише, що в даний час суспільство справедливо оцінило значення сексуальності і неможливо навіть себе уявити, що тільки з середини минулого століття сексуальність стала досліджуватися як звичайний біологічний феномен. На її думку, стан науки про сексуальність і поведінка дослідників сексуальності людини знайшли самостійні і впевнені кроки [118].

Сексологія, як окрема мультидисциплінарна наука, яка користується методами біології, медицини, психології, соціології, статистики та ін., досить молода, оскільки з'явилася лише в ХХ-му столітті (Г. Келлі; І. Кон; Г. Кочарян; Г. Кришталь, У. Мастерс і В. Джонсон, М. Роуч) [65; 70-71; 74; 76-77; 101; 118].

Історія сексології переживає чотири наступні «сексуальні революції».

Перша «сексуальна революція» – це теорія сексуальності З. Фрейда, в якій він показав сексуальну природу людини. Вчений стверджує, що тільки з настанням статевої зрілості встановлюється різка відмінність чоловічого і жіночого характеру, - протилежність, яка справляє помітний вплив на весь склад життя людини. Психоаналіз розширив поняття сексуальності і вивів його як за рамки біологічних уявлень, показавши, що сексуальність не

зводиться тільки до міжстатевої взаємодії і не завжди управляється функцією продовження роду. З. Фрейд визначає сексуальність як задоволення, яке не зводиться до задоволення будь-якої фізіологічної потреби [146].

Сексуальність кожної людини унікальна, людина створює свою власну карту потягів, поля притягання і відштовхування, які і являють собою його несвідоме. Саме ця самотність сексуальної поведінки людини і стала предметом психоаналізу З. Фрейда.

Друга «сексуальна революція» пов'язана з революційними дослідженнями А. Kinsey. Вчений, відгородившись від релігійної і моралізаторської упередженості вперше провів найбільш масштабні дослідження індивідуальної специфіки основних сексуальних проявів людини, з урахуванням економічних та соціально-психологічних факторів. Його популяційні дослідження сексуальної поведінки людини перетворили сексуальні норми з догм морального обов'язку на статистичні нормативи [204].

Третя «сексуальна революція» – це результати досліджень та практики У. Мастерса та В. Джонсон. Відомі американські фахівці систематизували майже всі аспекти сексуального життя людини і представили біологічні, психологічні і культурні особливості сексуальності. Вчені доповнили встановлені А. Кінзі фактичні данні фізіологічними фактами, які їм вдалося отримати в результаті розроблених методик реєстрації сексологічних експериментальних фізіологічних досліджень. Також вчені розробили і впровадили поведінкову терапію сексуальних дисгармоній [101].

Сучасна четверта «сексуальна революція» відбувається протягом останніх декількох десятиліть і характеризується наступними ознаками, такими як: відмежування сексуальної від репродуктивної функції; секс і все що з ним пов'язане знаходить своє відображення в публічній сфері (Е. Гідденс, І. Кон) [28; 70-71].

На думку І. Кона, важливою тенденцією в сучасному світі постає відмежування сексуальної поведінки від репродуктивної. Автор відмічає

більш раннє сексуальне дозрівання, а відповідно і більш ранній початок сексуального життя серед підлітків, соціальне та моральне погодження дошлюбних сексуальних контактів, зростання інтересу до еротичних тем в культурі та побуті, зростання соціальної терпимості, визнання сексуальної задоволеності одним з факторів міцності стосунків [70].

З одного боку, секс вважається особистою і делікатною справою та багато в чому являється біологічним механізмом, з іншого боку, сексуальність широко представлена в публічній сфері, а саме в літературі, кінематографі, СМІ, політиці.

На думку Е. Гідденса [28], сексуальність зазнає суттєві трансформації, пов'язані з лібералізацією, індивідуалізацією, суспільним плюралізмом. Вчений виділяє основні риси цієї трансформації: підвищення відкритості сексуальної сфери, зміни в «статевої» моралі, віддалення сексуальності від репродуктивної функції, суспільна спрямованість на досягнення гендерної рівності, підвищення толерантності до альтернативної сексуальності [28].

Фокус уваги вчених та фахівців сексологів, психологів, психотерапевтів, дослідників психологічних аспектів сексуальності людини частіше спрямований на природу невротичних особливостей та патологічних аспектів сексуальної взаємодії (Г. Вагнер, Г. Васильченко, В. Доморацький, К. Імелінський, Н. Kaplan, Г. Кочарян, В. Кришталь, Е. Lauman, І. Левін; С. Лібіх, J. Mulhall, D. Renshaw; В. Франкл) [21; 23; 47; 60; 202; 75; 77; 205; 81; 85; 207; 212; 145].

Вітчизняні психологи В. Кришталь і Б. Гульман розробили першу міждисциплінарну модель сексопатології, що дало змогу подальшим системним дослідженням в галузі сексології. Вчені представили концепцію сексуальності людини, що включала чотири аспекти, такі як: соціальний, психологічний, соціально-психологічний і медико-біологічний [77].

Проблеми дисгармонії сексуально-еротичної функції традиційно досліджувалися, як неспроможні подолати психосоматичні порушення, психосексуальні розлади; тривоги та страхи, пов'язані з

невпевненістю у взаємній любові; з можливою неспроможністю під час сексуальної взаємодії, з можливими неприємними почуттями, з можливою негативною оцінкою партнера по сексу тощо.

Екзистенціальні аспекти сексуальних порушень вивчав В. Франкл і стверджував, що сексуальний потяг проявляється при наявності екзистенціального вакууму. Вчений стверджує, що гіпертрофоване лібідо є причиною сексуальних порушень. Вчений лікував сексуальні розлади у пацієнтів-чоловіків з використанням психотерапевтичного досвіду. Він відмічав, що його пацієнти сприймають сексуальний акт як виклик, як відповідальне завдання, з яким вони повинні впоратися. Часом вони намагалися надмірно проявляти власну чоловічу силу. Пацієнтки-жінки, які хочуть доказати, що у них відсутня фригідність, що вони можуть відчувати оргазм часто проявляли доміную поведінку [145].

Г. Вагнер і Р. Грін визначили особистісні фактори зниження сексуального потягу, такі як: боязнь коїтусу, страх відсутності любові з боку партнера, боязкість, невпевненість в собі, сором, відраза, ревності, ненависть, занепокоєння, страх і нерішучість [21].

Відомий вітчизняний сексолог і психотерапевт Г. Кочарян приводить приклади особливостей формування синдрому тривожного очікування невдачі під час сексуальної взаємодії у чоловіків. Він виділяє класифікацію патернів поведінки та описує особливості психічної саморегуляції сексуальних функцій у хворих з такими порушеннями [74].

На думку С. Лібіха, який вирішує проблеми жіночої сексопатології (фригідність, вагінізм, німфоманія та ін.) у рамках гендерної специфіки сексуальних порушень, стверджує, що такі сексуальні розлади у жінок відбуваються в силу принципових відмінностей у функціонуванні їх статевої системи на відміну від чоловіків [120].

Порушення сексуального бажання та дисфункціональну регуляцію сексуальної мотивації вивчала Н. Kaplan. Дослідниця стверджує, що результатом деструктивних ментальних і емоційних процесів і проявів

психологічного захисту особистості і є основні симптоми психосексуальних порушень у людей [202].

Сучасні зарубіжні вчені досліджують особливості взаємозв'язку сексуальності та здоров'я і поведінки людей: сексуальне здоров'я та рак (J. Mulhall, L. Incrocci, I. Goldstein, R. Rosen, 2011) [207]; сексуальні проблеми серед жінок і чоловіків у віці 40-80 років: поширеність та кореляти, виявлені в глобальному дослідженні сексуальних відносин та поведінки (E. Lauman, A. Nicolosi, 2005) [205].

Науковим дослідженням в галузі нормальної сексуальності та позитивного підходу до сексуального здоров'я людини присвячені рідкісні праці вчених (Г. Васильченко, К. Імелінський, Ц. Короленко і Н. Дмитрієва, В. Кришталь і С. Григорян, Б. Мартель; В. Франкл) [23; 60; 72; 76; 98; 145].

Ц. Короленко і Н. Дмитрієва вивчають як сучасні умови суспільних криз впливають на сексуальні особливості чоловіків і жінок. На думку авторів, проблема трансформації ідентифікації (особистісної, соціальної, гендерної, сексуальної та ін.) стає однією з актуальних, у зв'язку з тим, що суспільні кризи детермінують появу особистісних криз» [72, с. 27].

Досліджуючи особливості сексуальної норми, В. Кришталь і С. Григорян визначають сексуальну норму як оптимальне поєднання анатомо-фізіологічних, соціальних, психологічних і соціально-психологічних проявів сексуальності. Ці складові впливають на сексуальну поведінку людини і забезпечують складну систему сексуальної взаємодії та взаємовідносин, що призводять до оптимальної сексуальної адаптації до протилежної статі, сексуальної гармонії [76].

Проблема сексуальності в психології є досить складною і багатоаспектною. Наявність широкого спектру різноманітних підходів та концепцій до розуміння суті феномену сексуальності людини, що відрізняються теоретичними позиціями, термінологічним апаратом, об'єктом дослідження свідчать про те, що у підходах дослідників до вивчення цієї проблеми немає достатньої єдності.

Психологічні аспекти сексуальності, сексуальної поведінки, сексуальних проявів у широкому плані вивчали (J. Bancroft, Д. Басс, Е. Берн, Е. Еріксон, Є. Ільїн, О. Кернберг, А. Комфорт, В. Кришталь, Б. Мартель, У. Мастерс, Р. Мей, R. Stoller, D. Tolman, Р. Уїлсон, В. Франкл; З. Фрейд; Е. Фромм; С. Hazan, Р. Shaver, 1987; І. Ялом, 1999) [180; 10; 14; 175; 58; 66; 69; 76; 98; 101; 107; 217; 219; 140; 145; 146; 147].

Згідно психоаналітичної теорії З. Фрейда рушійною силою поведінки є своєрідна «психоенергетика» або «психодинаміка» організму. Потреби організму породжують енергію подразнення, яка акумулюється і від якої потрібно «позбутися» [146].

Також базуючись на психоаналітичному підході, Е. Еріксон займається проблемою розвитку особистості та згідно з З. Фрейдом вважав, що тільки здорова доросла людина здатна задовольняти свої потреби в особистісному розвитку. Вчений розробив концепцію розвитку особистості, згідно якої розвиток сексуальності продовжується на протязі життя, проходить ряд стадій і залежить від того, наскільки успішно були виконані задачі, які стояли перед особистістю на попередній стадії розвитку [175].

Сучасні дослідники феномену сексуальності (J. Bancroft, Д. Басс, Д. Даймонд, О. Кернберг, В. Кришталь, Б. Мартель, Р. Уїлсон) [180; 10; 37; 66; 76; 98; 140] розглядають сексуальність як самостійний феномен та через призму здорового та повноцінного життя в сучасному суспільстві.

В контексті універсальної теорії психосексуального розвитку D. Bancroft розглядає структурні компоненти сексуальності: гендерну ідентичність; сексуальну орієнтацію; здатність до близьких парних відносин [180].

Вітчизняні психологи В. Кришталь і С. Григорян пропонують розглядати сексуальну норму з опорою на різні аспекти сексуальності (анатомо-фізіологічні, соціальні, психологічні, соціально-психологічні). Дослідники визначають сексуальне здоров'я як інтегральний комплекс цих компонентів сексуальності, які взаємодіють і забезпечують сексуальну

поведінку та сексуальні взаємовідносини людини, результатом є оптимальна сексуальна адаптація та гармонія сексуальних партнерів відповідно до норм соціальної та особистої моралі [76].

Французька гештальт-терапевт Б. Мартель вважає, що важливою складовою сексуальності людини є здатність переживати близькість, інтимність, в тому сенсі, що «відкритися для близькості означає прийняти іншого на своїй власній території, що не відчуваючи себе захопленим або поглиnutим, і зануритися в цієї людини, не втрачаючи свого власного буття» [98, с. 39]. Що означає, на її думку, здатність прийняти іншого на своїй території має на увазі внутрішню впевненість і автономію. Авторка зазначає, що в разі, коли перший сексуальний досвід виявляється невдалим, це може відбитися на майбутньому сексуальному житті, підриваючи впевненість людини в собі або створюючи негативний образ сексуальності [98].

Сучасні вчені психологи з США D. Tolman, L. Diamond, J. Bauermeister, W. George розробили «Довідник з сексуальності і психології», в якому багато авторів розкривають сутність поняття «сексуальність» в психологічному аспекті. Цей довідник пропонує: сучасний огляд поточних емпіричних досліджень сексуальності і синтез теоретичних поглядів, якими керувалися фахівці як в дослідженнях, так і в клінічній практиці; першу комплексну спробу зрозуміти і визначити сексуальність людини у всій її складності на декількох аналітичних рівнях і поставити маркер, який визначає те, що науково відомо в даний історичний момент, і, що більш важливо, що ще науці психології належить дізнатися. В довіднику представлені наступні проблеми: біологія сексуальної реакції; сексуальне бажання і задоволення; сексуальна різноманітність; сексуальність в контексті відносин; сексуальне благополуччя; та ін. [219].

Отже, сучасні підходи до вивчення проблеми сексуальності показують, що сексуальність досліджується як самостійний психологічний феномен та компонує в собі багато аспектів життя і є основою для його створення.

Сексуальність як стрижневий аспект людського буття на всьому протязі

життя від народження до смерті, включає статеві відносини, гендерні ідентичності та ролі, сексуальну орієнтацію, задоволення, еротизм, інтимність і репродукцію.

Статеві проблеми досліджували Д. Басс; D. Buss, Т. Говорун, І. Ігнатенко, Є. Ільїн, О. Кочарян, З. Лев-Старович, R. Stoller; Р. Уїлсон [10; 182; 30; 53-54; 56; 73; 82; 217; 140].

В кінці 1970-х початку 1980-х в межах еволюційної психології стався прорив, коли представники еволюційної психології (Д. Басс, Д. Саймонс, Р. Уїлсон) [10; 140] першими застосували еволюційну теорію до сексуальності людини.

Д. Саймонс досліджує сексуальні емоції чоловіків і жінок, спираючись на специфічні психологічні механізми відбору статевих партнерів у людини та приходять до висновків про вроджені психологічні відмінності між ними. На думку вченого, у чоловіків і жінок в процесі еволюції сформувалися різні особливості вибору сексуального партнера: чоловіки шукають в жінці ті якості, які сигналізують про її репродуктивні цінності, а жінки шукають якості, які свідчать про здатність чоловіка забезпечити ресурсами і захистом жінку і її дітей [140]. Р. Уїлсон пише, що Д. Саймонс привніс критичне мислення в дослідження еволюційної основи статевих відмінностей [140].

Д. Басс ставить за мету сформулювати загальну теорію сексуальної поведінки людей, засновану на даних сучасної науки. Дослідник зі своїми колегами провели більше сотні масштабних досліджень в області статевих переваг людини, які охопили тисячі людей, які представляли основні расові, релігійні та етнічні групи 37 культур, шести континентів і п'яти островів. В цих дослідженнях вчені висунули ряд гіпотез, щодо психологічних механізмів, які ґрунтуються на еволюційних принципах, що дозволило їм пояснити як виняткову гнучкість поведінки людей, так і стратегії активного пошуку партнерів, які властиві чоловікам і жінкам. В результаті досліджень вчені прийшли до наступних висновків, що з точки зору еволюції чоловіки і жінки однакові в більшості сфер життя. Різниця існує тільки в деяких сферах

(вибір, залучення, утримання і зміна партнера; статевий конфлікт; сексуальна орієнтація), де протягом еволюційної історії їм доводилося вирішувати різні адаптивні завдання. Наприклад, у них різні уподобання щодо сексуальних стратегій, але вроджена здатність реалізувати будь-яку з цих стратегій у чоловіків і жінок однакова [10].

Сучасний польський психіатр, психотерапевт, сексолог З. Лев-Старович, вивчаючи особливості партнерського сексу: описує процес виникнення еротичної близькості між чоловіком і жінкою; пропонує яким чином можна удосконалити культуру статевого життя. На думку автора, партнери чекають один від одного не тільки культури сексуального життя, але й умінь правильно будувати взаємини, враховувати специфіку протилежної статі. Вчений пропонує подолати односторонній підхід до сексу і розглядати його у всій широкій гамі біології, психології та культури [82].

Досліджуючи психологічні особливості чоловіків і жінок, Є. Ільїн [56] описує їх статеві відмінності в емоційній, мотиваційній, когнітивній, особистісній сферах. Наприклад, автор виявив, що жінки перевершують чоловіків у всіх вікових групах по емоційній збудливості. Узагальнюючи дослідження сприйняття гумору як інтелектуально-емоційної характеристики, він відмічає, що чоловіки отримують більше задоволення від жартів і анекдотів на агресивні і сексуальні теми, а жінки – від «безглузлого», нетенденційного гумору [56].

Вчені, що досліджували гендерні проблеми виявили низку гендерних характеристик та стереотипів поведінки, які впливають на соціалізацію та самоактуалізацію особистості (С. Бем; Є. Ільїн; О. Кернберг; R. Stoller) [13; 56; 66; 217].

Американський професор психіатрії R. Stoller зробив важливий внесок в психоаналітичну теорію. Він ввів в психологію поняття «гендер», досліджував проблеми гендерної ідентичності. Вчений стверджував, що ядерна статеві (гендерна) ідентичність – це відчуття приналежності людини до якої статі він чи вона зараховують себе – до чоловічої чи жіночої статі,

що гендерна ідентичність визначається не біологічною природою, а тим як виховується дитина до двох-чотирьох років – як хлопчик чи дівчинка [217].

О. Кернберг - творець сучасної психоаналітичної теорії особистості, досліджуючи відносини любові з точки зору норми і патології, вважає, що домінуючим вибором сексуального об'єкту – гетеросексуального чи гомосексуального – може характеризуватися широким спектром сексуальних взаємодій з даним об'єктом потягу чи обмежуватися певною частиною людського тіла, а не людською істотою і неживим предметом [66].

В контексті нашого дослідження значний інтерес викликають данні, що приводить Є. Ільїн, такі як: секс в житті чоловіків займає більше місця, ніж в житті жінок; чоловіки частіше виступають ініціаторами статевої близькості, ніж жінки; сучасні данні свідчать, що оргазм майже не залежить від романтичної стимуляції; регулярне статеве життя продовжує життя тільки чоловікам, на тривалість життя жінок воно чинить негативний вплив; [56].

Проблеми сексуальності і любові були предметом досліджень багатьох вчених (Д. Басс, Е. Берн, О. Кернберг, А. Комфорт, Б. Мартель, Р. Мей, В. Франкл, Е. Фромм, С. Hazan & P. Shaver) [10; 14; 66; 69; 98; 107; 145; 147; 197].

Романтична любов, яка вченими С. Hazan і Р. Shaver концептуалізується як процес прихильності і визначається як біосоціальний процес, за допомогою якого між дорослими коханцями формуються любовні узи точно так же, як ласкаві узи формуються в більш ранньому віці між людськими немовлятами та їх батьками. Автори переклали пояснення розвитку уподобань в дитинстві в терміни, відповідні дорослої романтичної любові. Переклад авторів зосереджений на трьох основних стилях прихильності в дитинстві (захищеної, уникає і тривожною/амбівалентною) і на уявленні про те, що стиль відносин частково обумовлений ментальними моделями соціальних відносин. Стили прихильності частково визначаються дитячими відносинами з батьками. Дослідження показали, що: відносна поширеність

трьох стилів прихильності приблизно така ж у дорослому житті, як і в дитинстві; три типи дорослих передбачувано розрізняються за способом, яким вони відчують романтичне кохання; стилі прихильності є однаковими [197].

З позицій еволюційної психології Д. Басс висловлює думку про те, що потреба в любові, щирості та доброзичливості – є прагнення забезпечити вкладення з боку партнера, які можна порівняти за цінністю з вкладеннями жінки. Вчений стверджує, що вимагаючи від партнера любові і доброзичливості, жінка вирішує важливу адаптивну задачу – отримання ресурсів від чоловіка, які сприяють виживанню і продовження роду [10].

Предметом дослідження проблеми сексу і любові, яку досліджує А. Комфорт є сексуальне задоволення. Вчений висловлює думку про те, що статевая любов є найвищим людським досвідом, разом з тим вона повинна бути також і дещо ризикованою. Оскільки любов може дати людині найкращі і найгірші миті, то в цьому відношенні, згідно досліднику, вона подібна до альпінізму – занадто боязкі люди тримаються від неї осторонь, розсудливі і сильні приймають винагороду, але розуміють різницю між ризиком і впертістю [69].

Представники сучасного психоаналітичного підходу рушійною силою сексуальності і любові визнають енергію лібідо, яку люди, вкладаючи в свої сексуальні відносини, не витрачають, а одночасно наповнюють і збагачують себе (Е. Берн, О. Кернберг, Е. Фромм) [14; 66; 147].

Німецький, а потім американський психолог Е. Фромм, який створив гуманістичний психоаналіз, пропанує розглядати феномен любові не як взаємини, а як відношення, орієнтація особистості, яка визначає зв'язки людини зі світом як цілим, а не з одним об'єктом любові. Він вважав, що любов до однієї людини і байдужість до всіх інших людей – це не любов, а симбіотична прихильність або розширений егоїзм. На думку автора, еротична любов – це прагнення до повного злиття, єднання з єдиною іншою людиною і за своєю природою вона виняткова, не загальна; вона любить в

інший людині все людство, все живе [147].

Е. Берн – американський психолог і психіатр, автор трансакційного аналізу і сценарного аналізу, вивчаючи проблему сексу в людській любові, стверджує, що секс потрібен в людському житті і любові тому, що секс – це задоволення, радість і екстаз; матриця для всіляких людських взаємодій і взаємовідносин: обіймів і сварок, спокус і ухилень, згоди і лукавства. На думку вченого, секс сприяє щастю і діяльності, замінює всілякі ліки і зцілює багато людей; з'єднує людей узами пристрасті, подяки і любові; також секс допомагає вироблювати дітей [14].

О. Кернберг – сучасний психоаналітик, доктор медицини, професор психіатрії в своєму інтерв'ю говорить, що він знає про любов більше ніж З. Фрейд тому, що з наукової точки зору сьогодні відомо про любов набагато більше, ніж раніше, наприклад, З. Фрейд вважав, що люди, інвестуючи лібідо в любовні відносини, витрачають його запаси, це не так, тому що лібідо – це не нафта, щоб його запаси могли виснажитися. На думку О. Кернберга, коли люди вкладають енергію лібідо в свої сексуальні відносини, то тим самим вони наповнюють і збагачують самі себе [66].

Досліджуючи проблему сексуальності і любові, О. Кернберг визначає зрілу сексуальну любов як складну емоційну реакцію, яка включає: сексуальне збудження і сексуальний потяг до іншої людини; ніжність, що свідчить про перевагу любові над агресією та толерантність до нормальної амбівалентності, що характеризує всі відносини між людьми; ідентифікацію (тілесну, емпатійну) з партнером; зрілу ідеалізацію та відповідальність в міжособистісних відносинах з партнером; пристрасть сексуальну і в об'єктних відносинах пари [66].

Екзистенційні уявлення про зрілу сексуальність та любов знайшли своє відображення в наукових працях вчених (Б. Мартель, Р. Мей, В. Франкл) [98; 107; 145].

В. Франкл – австрійський психіатр, психолог, колишній в'язень нацистського концентраційного табору, згадує, що в одному зі своїх листів

З. Фрейд висловив думку, що як тільки людина починає замислюватися про сенс життя і про своє призначення, вона, вважає, уже хвора, адже ні те ні інше не є об'єктивною реальністю; все це лише свідчить про те, що у людини накопичилося багато лібідо. В. Франкл не згоден з цією думкою З. Фрейда тому, що вважає, що не тільки здатність замислюватися про сенс життя, а й здатність сумніватися в тому, що життя має якийсь сенс, є відмінною рисою людини. В. Франкл зазначає, що в епоху З. Фрейда причиною всіх бід вважалася сексуальна незадоволеність, а зараз людей хвилює інша проблема – розчарування в житті. Вчений пише, що його пацієнти скаржаться головним чином на екзистенціальний вакуум – відчуття внутрішньої спустошеності, яке виникає від відчуття абсолютної безглуздості життя. Той, хто вступає в статевий зв'язок виключно заради задоволення, на думку вченого, в першу чергу виграє від того, що його сексуальні контакти переростуть в людські стосунки, піднімуться на людський рівень. Дослідник вважав, що людська сексуальність є втіленням любові і закоханості, що тільки за цієї умови сексуальні відносини можуть принести людині щастя. Його дослідження показали, що найсильнішим афродизіаком і стимулятором оргазму є романтичні почуття [145].

З позицій гештальт-терапевтичного підходу Б. Мартель розглядає сексуальність як важливу екзистенційну проблему серед проблем: кінцівки життя, самотності, відповідальності і пошуку сенсу. Дослідниця відводить сексуальності центральне місце серед всіх екзистенційних проблем, тому, що любов може згаснути, її недостатньо, щоб повністю заповнити самотність, і ніякі відносини ніколи не бувають досконалими. Розуміння цього, на думку авторки, може сприяти пробудженню в людях тієї потужної енергії, яку породжує бажання, любов і сексуальність [98].

Р. Мей - американський психолог і психотерапевт, теоретик екзистенційної психології розглядає такі проблеми як: добро і зло, любов і насильство, відповідальність і доля, вина і тривога, свобода, творчість. Вчений, вивчаючи проблему сексуальності і любові, виділяє важливість

турботи як необхідної умови розвитку зрілої любові. Турбота, на його думку, є стан, компонентами якого є визнання іншого такою же людською істотою, як ти сам; ідентифікація свого Я з болем чи радістю іншого; почуття провини, жалості і усвідомлення того, що всі люди залежать від дотримання загальнолюдських принципів життя [107].

Таким чином, психологічний аналіз проблеми сексуальності людини показав, що концептуальні підходи та дослідження проблеми сексуальності людини достатньо відрізняються теоретичними позиціями авторів щодо сутності особливостей сексуальної сфери особистості.

У загальнопсихологічному контексті феномен сексуальності є складним, багатоаспектним, міждисциплінарним, унікальним для кожної людини утворенням, яке проявляється не тільки як міжстатева взаємодія і призначений не тільки для виконання функції продовження роду, але сексуальність людини визначається як задоволення фізіологічних, соціальних, психологічних і соціально-психологічних потреб людини.

Статеві відмінності в емоційній, мотиваційній, когнітивній, особистісній сферах проявляються так, що жінки перевершують чоловіків у всіх вікових групах по емоційній збудливості; чоловіки частіше виступають ініціаторами статевої близькості, ніж жінки; сучасні данні свідчать, що оргазм майже не залежить від романтичної стимуляції; регулярне статеве життя продовжує життя тільки чоловікам, на тривалість життя жінок воно чинить негативний вплив.

Романтична любов концептуалізується як процес прихильності і визначається як біосоціальний процес, за допомогою якого між дорослими коханцями формуються любовні узи, які характеризуються стосунками прихильності. Сексуальна любов як складна емоційна реакція включає: сексуальне збудження і сексуальний потяг до іншої людини; ніжність, що свідчить про перевагу любові над агресією та толерантність до нормальної амбівалентності, що характеризує всі відносини між людьми; ідентифікацію (тілесну, емпатійну) з партнером; зрілу ідеалізацію та відповідальність в

міжособистісних відносинах з партнером; пристрасть сексуальну і в об'єктних відносинах пари.

Поняття «сексуальність» складається з усіх аспектів конституції і поведінки людини, що пов'язані із сексом, відношеннями любові і глибокої прихильності.

1.2. Сексуальне благополуччя особистості як психологічна проблема

Сексуальне благополуччя як психологічна проблема досліджується тому, що сексуальність є важливою життєвою потребою людини та позитивною частиною її сексуальної поведінки, сексуального здоров'я, психологічного благополуччя, які мають велике значення на протязі усього життя людини.

Розглянемо послідовно психологічну сутність понять «благополуччя» та «сексуальне здоров'я», які, на наш погляд, допомагають розкрити суттєві особливості поняття «сексуальне благополуччя» та мають велике значення для формування і розвитку сексуального благополуччя особистості.

Для розуміння того, що представляє собою поняття «благополуччя» спочатку розглянемо етимологію ключової частини цього слова, а саме слово «благо». Благо – це щось хороше, це добро, щастя. Благо являє собою те, що задовольняє життєві потреби людини, приносить їй користь, добро; приносить задоволення.

М. Селігман – один із засновників руху «позитивна психологія» та автор теорії навченої безпорадності, стверджує, що психологія як наука довгі роки вивчала те, що з людьми відбувається не так, і вона добила чудових результатів в діагностуванні і лікуванні душевних захворювань. На його думку, психологія приділяла мало уваги до дослідження проблем, пов'язаних з тим що робить людину щасливою і благополучною в житті та успішною в діяльності [125; 126].

Благополуччя особистості та близькі до нього поняття вивчали вчені, досліджуючи різні проблеми, такі як: суб'єктивна якість життя, задоволеність життям, психологічне здоров'я (П. Екман, О. Литвиненко, А. Маслоу, Т. Титаренко) [173; 86; 99; 135-136]; щастя та оптимізм (М. Аргайл, Д. Гілберт, Т. Гордєєва, D. Kahneman, С. Любомирські, R. Ryan & E. Deci, М. Селігман, М. Чиксентмігаїї, А. Waterman) [6; 29; 32; 199; 90; 214; 125-126; 162; 220]; психологічне благополуччя, суб'єктивне благополуччя (E. Diener, Л. Джаббаров, І. Джидарьян, Л. Засекіна, D. Kahneman, М. Новак, R. Ryan & E. Deci, С. Ryff, М. Селігман, М. Соколова, Т. Чернявська, Р. Шаміонов, Т. Шевеленкова, О. Ширяєва) [191-194; 42; 44; 51; 200; 108; 214; 215; 126; 130; 159; 164; 166; 168; 167]; економічне благополуччя (В. Хащенко) [150]; сексуальне задоволення, сексуальне благополуччя (E. Vuers, В. Гупаловська, R. Rosen, А. Чалова) [183; 35; 213; 154].

Поняття «благополуччя» можна визначити як стан людини або ситуацію, які визначаються наявністю у людини всього того, що сприятливо характеризує життя людини в її власних очах, в очах її близьких і оточуючих її людей.

Суб'єктивна якість життя, задоволеність життя, психологічне здоров'я (П. Екман, О. Литвиненко, А. Маслоу, І. Мечников, Т. Титаренко) [173; 86; 99; 104; 135]. Суб'єктивна якість життя – це те, як людина сама визначає відношення до власного життя, та як це власне життя оцінюють оточуючи.

Людина визначає свою якість життя залежно від об'єктивних чинників, таких як: фізичне здоров'я, фінансове благополуччя, умови життя та інші зовнішні обставини. Проте якість життя як суб'єктивна оцінка залежить від сприйняття особистістю свого життя і відношення до неї.

П. Екман – фахівець в області психології емоцій, міжособистісного спілкування, психології «розпізнавання брехні» стверджує, що емоції визначають якість життя людини. Вчений підмічає, що «ми проявляємо свої емоції на роботі, при спілкуванні з друзями, в наших контактах з родичами і в

наших прихованих від сторонніх очей стосунках з собою і близькими нам людьми - тобто у всьому, що нам дорого і про що ми щиро піклуємося» [173, с. 10].

Поєднання емоцій, висновків, поведінки, отримуваних вражень зв'язуються з життєвими пріоритетами і визначають цінності, які мають для людини найбільше значення і впливають на зміст суб'єктивної якості життя людини.

Широкомасштабне опитувальне дослідження зв'язку щастя і здоров'я, яке провів С. Graham, показало, що здоров'я набагато тісніше корелює із щастям, ніж інші змінні (гроші, шлюб, стать, характер, клімат) [196].

Психологічне здоров'я - це стан благополуччя такий, що людина може реалізувати свій власний потенціал, справлятися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно і плідно працювати, а також вносити вклад в життя своєї спільноти.

І. Мечников - видатний вчений, лауреат Нобелівської премії (1908), в книзі «Етюди оптимізму», досліджуючи гармонійний розвиток людини, пропонує світоглядні і біологічні шляхи вирішення проблем передчасного старіння за допомогою переходу від песимізму до оптимізму повсякденного життя. Він мріяв, що наука, зуміє попередити передчасне старіння та забезпечити людині продуктивне життя і нормальне довголіття [104].

Гуманістична психологія акцентує увагу на оптимальному здоровому функціонуванні людини. А. Маслоу - родоначальник гуманістичної психології, видатний фахівець в області людської потенційності, досліджував вищі людські цінності і смисли, любов, творчість, свободу, відповідальність, автономію, психічне здоров'я. Дослідник вважав, що захворювання душі, які проявляються в тривогах, страхах, в незадоволенні якихось потреб людей, лежать в основі практично усіх психологічних проблем. Вчений підкреслював інтерес до психологічно здорової особистості і вказував, що перш, ніж аналізувати хворобу, треба зрозуміти, що є здоров'я. Він писав, що «люди з високим рівнем

самоактуалізації - найздоровіші в психологічному сенсі люди - мають дуже високі показники розвиненості когнітивних і перцептивних здібностей» [99, с. 19].

Вітчизняна психологиня Т. Титаренко основною функцією психологічно здорової особистості вважає здатність людини активно змінювати власне життя, враховуючи як виклики непередбачуваного і динамічного навколишнього світу, так і внутрішні інтенції. Вчена пропонує розглядати готовність до відповідальних змін власного життя, підвищення його якості як базові критерії відновлення психологічного здоров'я. Серед додаткових критеріїв вона пропонує позначити: 1) можливість посилення потребово-мотиваційних, ціннісно-сміслових ресурсів особистості, що забезпечують особистісну динаміку, задають горизонти самозмін і є енергетичним джерелом зростання; 2) можливість знов відчувати власну значущість, це відбудова віри у себе, без якої неможливо ефективно себе підтримувати і зцілювати, це можливість оновлення власної безперервності через реконструкцію каузального зв'язку минулого, теперішнього і майбутнього і вибудову нових життєвих перспектив; 3) можливість підтримання і оновлення продуктивності і самоефективності особистості, її здатності до самореалізації, креативного ставлення до власного життя; 4) можливість підтримання і оновлення продуктивності і самоефективності особистості, її здатності до самореалізації [137].

Щастя та оптимізм (М. Аргайл, Д. Гілберт, Т. Гордєєва, Д. Канеман, D. Kahneman, С. Любомирські, С. Peterson, R. Ryan & E. Deci, М. Селігман, М. Чиксентмігайї; А. Waterman) [6; 29; 32; 62; 199; 90; 210; 214; 125-126; 162; 220];

Вчені позитивного напрямку психології (М. Аргайл, Д. Гілберт, М. Селігман, М. Чиксентмігайї) [6; 29; 125-126; 162] почали вивчати такі суб'єктивні феномени як «щастя», «оптимізм», «благополуччя» та інші.

М. Чиксентмігайї – американський психолог угорського походження, автор психологічного поняття стану «поток» стверджує, що до середини

минулого століття психологи під впливом авторитету біхевіоризму неохоче займалися вивченням суб'єктивного поняття «щастя», лише після зміни розстановки сил в академічних кругах знов була визнана важливість суб'єктивного досвіду і дослідження щастя оновилися з новою силою. Вчений підкреслює, що людина переживає щасливі моменти, коли вона залучена в цікаву і захоплюючу діяльність, що задовольняє її потреби, в якій виконує важливу роль, переживає стан «потoku» (англ.: flow). Він приділяє увагу важливому аспекту оптимального здорового функціонування людини – це відчуття потоку, що являє собою процес психологічного відбору, що грає вирішальну роль у визначенні власних інтересів, цілей і талантів впродовж всього життя [162].

М. Селігман науково визначає суб'єктивне відчуття щастя і задоволеності, позитивні риси особистості і позитивні соціальні структури і явища в якості основних об'єктів вивчення даного напрямку в психології. Вчений запропонував науковий погляд на щастя і сенс життя і виділив суб'єктивне відчуття щастя і загальну задоволеність від життя, позитивні риси особистості і позитивні соціальні структури і явища. На його думку, спроби гнатися за щастям не приносять бажаних результатів, навпаки, коли людина щаслива, то вона почуває себе сильною, енергійною, здатною здійснювати справжні вчинки; розуміння і відчуття таких щасливих моментів допомагають здійснювати більше продуктивних дій [126].

Д. Канеман – американський психолог ізраїльського походження, Нобелівський лауреат (2002), засновник психології економічної поведінки, яка ґрунтується на когнітивному підході до пояснення ірраціональності відношення людини до ризику при прийнятті рішень в умовах невизначеності досліджуючи особливості оптимістичної поведінки людей, висловлює думку, що оптимістичний характер, як правило, генетично успадковується; оптимізм є складовою схильності до почуття благополуччя і характеризує позитивний погляд на себе і на власне життя. На його думку, оптимістично налаштовані люди часто бувають життєрадісними і веселими,

викликають симпатію у оточуючих; стресостійкі, рідше відчувають депресивні стани, мають сильний імунітет, часто ведуть здоровий спосіб життя і навіть живуть довше. Дослідження вченого показали, що люди, які оптимістично оцінюють тривалість свого життя, спрямовані на очікування високих доходів і частіше вступають у повторний шлюб. Дослідник пише, що «звичайно блага оптимізму дістаються лише тим людям, чийі омани не дуже великі і у них є рідкісне вміння зосереджуватися на позитиві, не втрачаючи при цьому зв'язку з реальністю» [62, с. 73].

Психологічне благополуччя, суб'єктивне благополуччя (E. Diener, Л. Джаббарова, І. Джидарьян, Л. Засекіна, D. Kahneman & E. Diener, М. Новак, П. Фесенко, R. Ryan & E. Deci, С. Ryff, М. Селігман; М. Соколова, Т. Чернявська; Р. Шаміонов, Т. Шевеленкова, О. Ширяева, А. Waterman) [191-194; 42; 44; 51; 200; 108; 143; 214; 215; 126; 130; 159; 164; 166; 168; 220].

Психологи в переважній більшості зосереджуються на негативних аспектах індивідуального життя людини. У відповідь на цей незбалансований підхід дослідники в останні десятиліття почали вивчати позитивний спектр емоційного добробуту.

Благополуччя – це складна конструкція, яка стосується оптимального досвіду і функціонування.

Р. Мей визначає психологічне благополуччя як інтегральний, системний стан людини, який являє собою складний взаємозв'язок фізичних, психологічних, соціальних, культурних і духовних чинників [107].

На думку С. Ryff психологічне благополуччя відображає сприйняття і оцінку людиною своєї самореалізації з точки зору піку потенційних можливостей [215].

Зростання інтересу до проблем психологічного благополуччя в сучасній науці пов'язують з розвитком позитивної психології (D. Kahneman & E. Diener, М. Селігман) [200; 126].

Сучасні дослідження благополуччя засновані на двох загальних перспективах: 1) гедоністичний підхід, який, на думку D. Kahneman і E.

Diener [200], відображає точку зору, що гарне буття складається з задоволення або щастя і ця перспектива визначає добробут з точки зору отримання задоволення і уникнення болю; 2) евдемонічний підхід, який фокусується на значенні та самореалізації і визначає добробут з точки зору ступеня, в якій людина повністю функціонує, тобто актуалізує свій людський потенціал (A. Waterman) [220]. Ці дві точки зору породили різні дослідження і сукупність знань, які в деяких областях розходяться, а в інших доповнюють один одного.

Засновницею евдемоністичного напрямку в розумінні психологічного благополуччя стала С. Ryff. На її думку Психологічне благополуччя – це наявність у людини специфічних, стійких психологічних рис, що дозволяють їй функціонувати більш успішно, ніж при їх відсутності. В якості базових складових психологічного благополуччя вона виділила шість основних компонентів: 1) позитивні відносини з іншими (турбота про благополуччя інших, почуття задоволення від теплих і довірчих відносин з іншими); 2) автономія (незалежність, внутрішній контроль); 3) управління середовищем (здатність людини ефективно використовувати зовнішні ресурси); 4) цілеспрямоване життя (високорозвинена здатність до рефлексії, свідомість); 5) особистісне зростання (ефективне використання особистісних рис, розвиток талантів); 6) самоприйняття (визнання себе, позитивне ставлення до своїх особистісних рис) [215].

М. Селігман стверджує, що існує три шляхи до щастя: 1) жити приємним життям з позитивними емоціями і задоволенням; 2) бути постійно поглинутим цікавими подіями, знаходитися в стані потоку; 3) жити усвідомленим життям в якому особистісні гідності використовуються на службі щось більшого, ніж «Я». Останні два шляхи співвідносяться з евдемонічними цінностями. Вчений вважає, що евдемонічною може вважатися як спрямованість до діяльності або потоку, так і спрямованість до сенсу. Стан потоку створює основу базового елементу психологічного процвітання, названого М. Селігманом «захопленість». Сучасна позитивна

психологія акцентує увагу на оптимальному здоровому функціонуванні людини. Почуття потоку є процесом психологічного відбору, що грає вирішальну роль у визначенні власних інтересів, цілей і талантів на протязі життя. Крім того, багато художників і вчених повідомили про переживання стану потоку, коли вони захоплені творчим процесом і винаходом [126].

Серед інших значущих праць в рамках евдемонічного напрямку в розумінні психологічного благополуччя можна привести праці П. Фесенко і Т. Шевеленкової, які пропонують розглядати поняття структури цього феномену як ступень спрямованості особистості на цілісне, гармонічне функціонування в індивідуальному бутті в даний момент часу, чим відрізняється від тих моделей феномена, в яких воно відбувається з тимчасової осі, припускаючи осмислення минулого, сьогодення, майбутнього [166]. Автори вводять поняття «рівень психологічного благополуччя»: низький рівень – це переважання відчуття незадоволеності власним життям, бути нещасливим; високий і нормативний рівень – це переважання відчуття задоволеності своїм власним життям, бути щасливим. Запропонований вченими аспект вимірювання рівня є зручним інструментом для порівняльного аналізу і загального орієнтиру, визначеного ними, як інтегральний показник ступеня спрямованості людини на реалізацію основних компонентів позитивного функціонування, а також ступеня реалізованості цієї спрямованості, суб'єктивно виражається у відчутті щастя, задоволеності собою і своїм життям. П. Фесенко і Т. Шевеленкова розширюють сам феномен ступенем вираженості, визначивши неповторність структури у кожної особистості. Вони підкреслюють, що за своїм сенсом і змістом психологічне благополуччя співвідноситься з екзистенційним переживанням ставлення людини до власного життя, володіючи такою характеристикою, як цілісність [166].

До гедонічних концепцій можна віднести всі вчення згідно яких благополуччя описується головним чином в термінах задоволеності – незадоволеності, будується на балансі позитивного і негативного афекту

(N. Bradburn, E. Diener) [185; 190-191].

Погляди які висловлював N. Bradburn на природу і будову феномену особистісного благополуччя людей отримали широке визнання в наукових колах, а розроблена ним методика «Шкала балансу афектів» [185] застосовується в дослідженнях, пов'язаних з вивченням різних аспектів психологічного благополуччя. N. Bradburn досліджував залежності, що існують між рівнем психологічного благополуччя і різними соціальними факторами.

Психолог E. Diener – провідний фахівець з дослідження феномену суб'єктивного благополуччя, визначає його як оцінки, які дають власному життю люди. Вчений підмічає, що фактори, такі як: статистика злочинності, показники здоров'я, показники багатства, безсумнівно, пов'язані з якістю життя, ці зовнішні показники не можуть пояснити, що означає для людини бути щасливим - жоден з традиційних соціальних показників не відображає, наприклад, почуття сенсу та особистісного задоволення, щастя [190-191].

Люди по-різному оцінюють умови залежно від їхніх очікувань, цінностей та попереднього досвіду, тому стан благополуччя визначається безліччю різних чинників: від задоволеності успіхами в конкретних областях, наприклад професійній, і до того, як часто людина переживає приємні емоції в порівнянні з неприємними.

Вчені надають значення цьому суб'єктивному моменту і оцінюють думки людей і почуття про їх власне життя. Щоб охопити цей суб'єктивний елемент, дослідники суб'єктивного благополуччя вивчають оцінки людей свого власного життя: когнітивні (наприклад, задоволеність життям чи задоволеність роботою); афективні (наявність радості) та їх взаємозв'язки з урахуванням того, що глобальні звіти респондентів неточно відображають ситуації, що залежить від сили емоцій, які вони переживають. Існує довгострокова стабільність в кількості приємних і неприємних емоцій, які відчують люди. Люди відчують певний рівень афекту, його супутній гедонічний тон, практично протягом усього неспання, і рідко відчують

стан інтенсивних емоцій. Можливо, саме з цієї причини кількість часу, коли люди переживають приємний афект проти неприємного сильно впливає на те, як люди повідомляють про своє щастя (E. Diener, 1984) [194].

Протягом останніх десятиліть D. Kahneman (1999) експериментально досліджує швидке і повільне мислення, тобто емоційну, інтуїтивну і усвідомлену особистісну сфери і підтверджує думку, яку висловлює E. Diener, що більшість людей, так чи інакше оцінюють те, що з ними трапляється в термінах «добре - погано», і таке когнітивне оцінювання емоційно забарвлено.

Експерименти, які проводить D. Kahneman, показують, що люди насправді нерационально приймають рішення під впливом когнітивних спотворень, що відбивається на якості самооцінок їх власного добробуту і благополуччя [200].

Проведений аналіз підходів у вивченні психологічного благополуччя визначив, що природу і чинники цього феномена можна розглядати з кількох точок зору: об'єктивної (психологія здоров'я), суб'єктивної і психологічної (особистісний підхід), психотерапевтичної (психодинамічний підхід), просторосередовий.

Сексуальність, сексуальне бажання та задоволення, сексуальна задоволеність, сексуальне здоров'я вивчали дослідники, фокусуючись на проблемах, таких як; сексуальність с позицій психоаналізу (З. Фрейд) [146]; основи сексології (У. Мастерс, В. Джонсон) [101]; міфи про секс, про секс-індустрію (Б. Маньянті) [97]; сексуальність з позицій гештальт-підходу (Б. Мартель) [98]; сексуальне бажання та сексуальне задоволення (L. Brotto, K. Smith) [186]; сексуальність протягом життя з точки зору сексуального здоров'я (D. Hensel & J. Fortenberry) [198].

Задоволеність сексуальними відносинами для дорослої людини давно визнана не тільки значущим фактором переживання особистісного благополуччя, а й важливим показником якості життя, успішності в професійній діяльності і суб'єктивного переживання щастя.

До близьких понять поняттю «сексуальне благополуччя» можна віднести поняття «сексуальне здоров'я». Сексуальність і здоров'я дуже пов'язані між собою поняття. Сексуальність – це первинний і важливий аспект людського буття, який перетинається з багатьма аспектами людського досвіду, особливо зі здоров'ям людини. Сексуальне функціонування і сексуальне здоров'я необхідні як для якості людського життя, так і для продовження існування людського виду.

Сексуальне здоров'я має фундаментальне значення для загального стану здоров'я та благополуччя людей. Всесвітня організація охорони здоров'я стверджує, що сексуальне здоров'я вимагає позитивного та шанобливого підходу до сексуальності та сексуальних стосунків, а також можливості мати приємні та безпечні сексуальні переживання без примусу, дискримінації та насильства [221].

3. Фрейд пропонує енергетичну модель психіки, де здоровий розвиток особистості базується на ефективному перерозподілі енергії сексуального потягу на конструктивні життєві цілі (творчість і близькість з іншими людьми). Вчений визначив психічне здоров'я як здатність до любові і до роботи; як здатність узгодити принцип задоволення з принципом реальності в житті людини [146].

Сучасна дослідниця, доктор медичних наук з Великобританії Б. Маньянті стверджує, що хоча сучасні широкомасштабні статистичні дослідження демонструють зниження частоти сексуальних відносин і оргазму протягом останніх десятиліть, клінічні дані взаємовідносин пар показують значний вплив характеру їх відносин на частоту і якість сексуального життя. Сексуальний досвід є центральним аспектом відносин любові і при оптимальних умовах інтенсивність сексуального задоволення має тенденцію до оновлення, пов'язану ні з гімнастикою, а з інтуїтивною здібністю сексуальних партнерів вгадувати потреби один одного, що змінюються і проявляються в несвідомих і свідомих фантазіях і їх впливі на сексуальні відносини партнерів [97].

D. Hensel і J. Fortenberry, досліджують сексуальне здоров'я як організуючу парадигму проблеми сексуальності протягом усього життя людини. Сексуальне здоров'я в широкому сенсі відноситься до функцій сексу і сексуальності на всіх етапах життя, при цьому автори роблять акцент на сексуальності як фундаментальній частині ідентичності і ключовому елементі здоров'я і благополуччя людини. Відрізняючи сексуальне здоров'я від сексуальності, вони мають на увазі те, як культурні, соціальні, психологічні та біологічні складові сексуальності вписуються в індивідуальну тілесність і виражаються на протязі усього життя людини. Зокрема, дослідники підкреслюють розвиток двох основних аспектів сексуального здоров'я протягом всього життя: партнерство і сексуальну поведінку [198].

Що стосується проблеми нормальної сексуальності, то питання про сексуальну норму дуже складне і вирішувалося на різних етапах дослідження феномену сексуальності людини по-різному тому, що те, що називають «нормальним» в одному контексті, перестає бути таким в іншому контексті.

Сексуальному здоров'ю в розумінні норми та дослідженням позитивного підходу до сексуального здоров'я присвячені праці вчених таких, як (Ц. Короленко, С. Лібіх, Е. Фромм) [72; 120; 147].

Сексуальне здоров'я як чинник особистісного розвитку вивчає С. Лібіх, який зазначає, що «сексуальне здоров'я позитивно збагачує особистість» [120, с. 38]. Сексуально здорова особистість має значущі, змістовні комунікативні зв'язки, міра якості яких обумовлена співвідношенням егоїстичних та альтруїстичних складових. Реалізуючи альтруїстичну діяльність і доставляючи іншій людині задоволення, особистість задовольняє себе, підвищує свою самооцінку, отримує радість від альтруїстичної взаємодії, і таким чином, задовольняє свою егоїстичну потребу [120].

Дослідники У. Мастерс і В. Джонсон пропанують п'ять наступних етапів сексуального циклу: збудження, плато, оргазм, дозвіл, рефрактерний період [101]. Важливими етапами, якими Б. Мартель доповнює вище приведену

структуру сексуального циклу, є такі як:

- перший етап - це «сексуальний інтерес», який характеризується тим, що перш ніж проявити бажання, людина можливо, цікавиться сексуальністю в навколишньому світі, тим, що про неї пишуть і говорять, але, можливо, що й ні – трапляються люди, у яких немає сексуального інтересу;

- другий етап «сексуальне бажання» – це усвідомлення свого прагнення до іншої знайомої чи уявленої людини. У сексуальному бажанні з'єднуються потяг (результат дії гормонів або зовнішніх стимулів) і збудження від думок і фантазій. Людина вирішує, чи продовжувати їй залишатися на цій фазі, загальмувати її або перервати.

- етап «психічна переробка», про цей етап, забуває більшість сексологів. Це той час, коли людина асимілює свій досвід, витягує з нього висновки або приймає рішення на майбутнє. Цей етап поміщається в кінці циклу, але може виникати на всьому протязі сексуального процесу [98].

До критеріїв сексуального здоров'я Б. Мартель, з позицій гештальт-підходу, відносить, психологічну гнучкість (саме гнучкість, що не застиглість, що не застій на чомусь одному, нехай вже і застарілому, а здатність переходити до нового, що вимагає в подальшому зробити вибір, а проте це не безладний перехід від одного до іншого, як би надмірна гнучкість, що є ознакою бордерлайна) і здатність вибирати - ці два поняття також включені дослідницею в визначення сексуального здоров'я [98].

Ніжність, близькість і агресивність і їх плавний перехід від одного до іншого є основними складовими сексуальних відносин. Здатність давати і брати ніжність в формі слів, жестів, уваги є базовою якістю. Здатність переживати близькість включає афективний, тілесний, інтелектуальний і духовний аспекти. Здатність прийняти іншого на своїй території має на увазі внутрішню впевненість і автономію. Багато людей, не розуміючи зв'язку сексуальності та агресивності, просто про неї забувають. Однак здорова агресивність потрібна як чоловікам, так і жінкам, щоб висловити своє

бажання, своє потреби і піти на зустріч іншій людині.

Сексуальність – це та область, де багато хто замислюється про свою нормальність. За питаннями про власну нормальність часто ховається тривога, пов'язана з недосконалістю. Відповідність статистичної нормі може бути на якийсь час заспокоїть тривогу, але ніяк не вирішить неминучу проблеми суб'єктивного переживання нашої недосконалості. Сексуальність і недосконалість – це великою мірою проблема соціальна тому, що більш соціальна конструктивістська точка зору розглядає потребу людей визначати «високе» і «низьке» сексуальне бажання як побічний продукт інтересів ЗМІ, культури і фармацевтики [186].

Сексуальне благополуччя досліджували багато вчених, а само такі проблеми: сексуальне задоволення та сексуальне саморозкриття у відносинах знайомств (E. Byers & S. Demmons, 1999) [183]; сексуальне благополуччя, щастя, задоволеність жінок (R. Rosen & G. Bachmann, 2008) [213]; роль окремих та міжособистісних факторів у сексуальному задоволенні; внутрішні зміни у сексуальному задоволенні в організмі людини з часом (E. Byers & U. Rehman, 2014) [184]; задоволення статевого життя: зв'язок між сексуальним благополуччям та задоволенням життя; сексуальне благополуччя як чинник суб'єктивного благополуччя; психологічні особливості сексуальності чоловіків і жінок з різним рівнем суб'єктивного благополуччя (В. Гупаловська) [34-36]; сексуальне благополуччя чоловіків і жінок в стійких подружніх парах (О. Чалова) [154].

Що стосується сексуального задоволення, то в цілому дослідження (E. Byers & S. Demmons, 1999) [183] показали, що більшість людей, які перебувають в романтичних відносинах, повідомляють про високий рівень їх сексуального задоволення. Більш того, навіть коли дослідження з використанням доклінічних вибірок (E. Byers & U. Rehman, 2014) [184] показали, що дві групи значно різняться за своїм сексуальним задоволенням, засоби вимірювання вказують на те, що менш задоволена група як і раніше сексуально задоволена в цілому, хоча і менш задоволена, ніж інша група.

На основі результатів широкомасштабних опитувальних досліджень, які проводили (R. Rosen & G. Bachmann, 2008), є дані про зв'язок між сексуальною активністю та задоволенням, з одного боку, та аспектами емоційного благополуччя, задоволеності партнера та загальної якості життя, з іншого. Хоча природа випадкових стосунків незрозуміла, жінки з більш активними та задовольняючими сексуальними стосунками повідомляють про постійно вищі оцінки емоційного задоволення та задоволеності відносинами. Це підвищення почуття благополуччя потенційно сприяє покращенню суб'єктивного здоров'я та іншим позитивним результатам [213].

Дослідження задоволення статевого життя на прикладі сексуально активних жінок [213] показало, що високе задоволення від стосунків та низька тривожність прихильності служили захисними факторами, зменшуючи ступень, в який незадовільний сексуальний досвід був пов'язаний із зниженням рівня задоволеності життям. Ці результати поширюють попередні висновки, підтверджуючи сильний зв'язок між статевим благополуччям та загальним задоволенням життям людей на протязі життя. Сила цього зв'язку модерується низкою внутрішніх та міжособистісних факторів [213].

Серед значущих праць в рамках дослідження феномену сексуального благополуччя можна привести праці вчених, таких як: В. Гупаловська і Н. Ленъ які виявляють, що сексуальне благополуччя жінок найтісніше корелює із задоволеністю сімейним життям, шлюбом [35]; та праці О. Чалової, яка обґрунтовує самоцінність переживань сексуального благополуччя в якості важливого фактору задоволеності шлюбом чоловіків і жінок в стійких подружніх парах [154].

Психологічні особливості сексуальності чоловіків і жінок з різним рівнем суб'єктивного благополуччя досліджують вітчизняні вчені В. Гупаловська, О. Володимирець і Н. Ленъ та виявляють, що суб'єктивне благополуччя жінок взаємопов'язане із сімейними стосунками, зокрема, задоволеністю сімейним життям, реалізацією сімейних ролевих

очікувань, можливістю бути лідером у сім'ї; певними особливостями їх сексуальності, зокрема: сексуальною задоволеністю, реалізованістю, сором'язливістю [34; 35].

Що стосується ролі статевих відносин і сексу в суспільстві, то В. Гупаловська і О. Володимирець вважають, що сучасні процеси гендерної соціалізації трансформуються в напрямку здійснення певної деформації розвитку особистості (заохочуються і підсилюються особистісні аспекти, що відповідають гендерним стереотипам; аспекти, що не відповідають гендерним стереотипам - забороняються та затримуються в розвитку) [34].

Сьогодні як і в колишні часи сексуальна активність має важливе соціально-психологічне значення для чоловіків. В. Гупаловська і О. Володимирець емпірично виявили такі цікаві факти: внаслідок інструментальності і змагальності стилю життя багато чоловіків не довіряють власним переживанням і потребують об'єктивного підтвердження своєї сексуальної ефективності; чоловіки з високим рівнем маскулітності орієнтовані більше на фізичну (фізіологічну) складову сексуальності; чоловіки з високим рівнем фемінності, сором'язливі в сексуальних стосунках, однак прагнуть душевності; чоловіки зі схильністю до демонстративності легко ставляться до сексу, їх мало турбують проблеми невинності [34].

Психологічні умови сексуального благополуччя чоловіків і жінок в стійких подружніх парах вивчає О. Чалова і виявляє психологічні фактори (конгруентність між очікуваннями і реальним сексуальним життям а також відношення до сексу), які пов'язані з переживанням задоволеності сексуальними відносинами як чоловіками, так і жінками в стабільних подружніх парах. Дослідниця емпірично виявила ряд цікавих фактів, які іноді навіть суперечать існуючим установкам щодо чоловічої та жіночої сексуальності, зокрема, велика вираженість установок на агресивний секс у жінок, ніж у чоловіків; чоловічі установки на цнотливість у відносинах; зв'язок вираженості «мачистських» тенденцій з рівнем фінансово-побутового

добробуту та ін. Ключовим моментом її дослідження є встановлення того факту, що виділені компоненти сексуального благополуччя (психологічний, соціокультурний, фізіологічний) виявляють цілий ряд стійких взаємозв'язків, що вказують на комплексний характер досліджуваного явища і на його можливу універсальність для чоловіків і жінок [154].

Отже, узагальнюючи все вищезазначене, можна стверджувати, що сексуальне благополуччя як психологічна проблема пов'язано з наступними феноменами: суб'єктивна якість життя, щастя та оптимізм, психологічне благополуччя, суб'єктивне благополуччя, сексуальне здоров'я, задоволення власним сексуальним життям та задоволеність сексуальними відносинами.

Людина, яка приймає свою сексуальність як невід'ємну і важливу частину життя, що виражає свої потреби і бажання і здатна встановлювати сексуальні відносини, які її задовольняють, має спрямованість на збереження і зміцнення сексуального здоров'я, яке в свою чергу, є значущим компонентом психічного здоров'я і благополуччя в цілому.

Поняття «сексуальне благополуччя» можна визначити як психологічний стан людини, який характеризується наявністю у людини переживання особистісного сексуального задоволення власним сексуальним життям та задоволеності сексуальними стосунками з сексуальним партнером, ступенем реалізованості сексуальної функції, що суттєво сприятливо впливає на якість життя, успішність діяльності, суб'єктивне переживання щастя та надихає саму людину і людей, що її оточують.

Феномен сексуального благополуччя особистості є багатокомпонентним утворенням, яке складається із когнітивного, емоційного, комунікативного блоків компонентів, які будуть описані і розкриті в другому розділі даної дисертації.

1.3. Психологічні особливості успішності особистості бізнесменів

Особистість економічної людини, підприємця, менеджера, бізнесмена

досліджували: економісти (П. Друкер, Дж. Кейнс, Й. Шумпетер) [48; 64; 172]; психологи (W. Cascio, A. Dubrin, Д. Канеман, Л. Карамушка, А. Маслоу, Т. Чернявська, Ю. Швалб) [188; 195; 62; 63; 100; 157; 165].

Дж. Кейнс (2002) в моделі економічної людини виділив наступні професійно важливі якості: схильність до заощадження, передбачливість, прагнення до кращого, прагнення до незалежності, підприємливість, бажання залишити спадкоємцям майно, почуття скупості. Велике значення вчений надавав фактору фінансового ризику в діяльності підприємця. Він вказував, що підприємця всюди чекають небезпеки і невідомість, але виграє тільки той, хто не боїться ризику. На його думку, подолати труднощі підприємець може лише зберігаючи оптимізм і впевненість в собі. Згідно досліднику, приватна ініціатива розгортається лише в тому випадку, «коли розумні розрахунки доповнюються і підтримуються духом життєрадісності, щоб думка про кінцевий збиток, в полоні якої часто виявляються піонери ... просто відкидалася в сторону, подібно до того, як здорова людина просто не думає про смерть» [64, с. 227].

П. Друкер – основоположник сучасного наукового менеджменту вказував на основну рису особистості видатних підприємців – це максимальне використання економічних можливостей. Він яскраво описав підйом і становлення найбільших підприємств в історії світової економіки і внесок, який внесли їх засновники в досягнення бізнесу, максимально використовуючи всі можливі шанси. Вчений надавав надзвичайного значення професійним менеджерам і покладав на них важливу роль у розвитку сучасного бізнесу і сучасного суспільства [48].

Як не дивно, але саме менеджмент, управління бізнес-корпорацією виявився першою великою областю, де теоретичні ідеї А. Маслоу про самоактуалізацію особистості знайшли практичне застосування, раніше ніж, скажімо, в освіті та психотерапії. Бізнес-корпорація «Non-Linear Systems» («Нелінійні системи»), яка запросила вченого, виявилася великою лабораторією, в якій революційні ідеї А. Маслоу були з успіхом піддані

серйозній емпіричній перевірці, що дозволило організувати робоче середовище, де заохочується креативність, кооперація і самоврядування співробітників. Дуже багато уваги приділялося тренінгу та розвитку навичок персоналу, і в компанії навіть була введена посада віце-президента з інновацій, що було досить незвично і ново для кадрової політики та стратегічного менеджменту середини минулого століття [100].

Вітчизняні вчені Ю. Швалб і О. Данчева визначають позицію бізнесмена, суттю якої є те, що він самостійно створює свій бізнес, тобто є його суб'єктом і несе відповідальність за його результат. Дослідники стверджують, що людей, які професійно займаються бізнес-діяльністю і утверджуються в ролі бізнесменів налічується зовсім небагато, а саме не більше 2 % населення [165].

Т. Чернявська виділяє суттєві особистісні риси бізнесменів, такі як: пошук і знаходження нових економічних можливостей, орієнтація підприємців на ефективність і якість, генерування та впровадження нових ідей або інновацій, творче і конструктивне мислення, цілеспрямована інтуїція, нестандартні вольові рішення і дії, усвідомлена відповідальність, сміливість прийняття рішень в умовах дефіциту часу і інформації, гнучкість мислення і спілкування [157].

Дослідженням різних аспектів проблем психологічних особливостей бізнес-діяльності присвячені праці вчених, таких аспектів як: лідерство, стан потоку, створення сенсу в бізнесі (М. Чиксентмігайї) [162]; самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінській діяльності (Л. Карамушка, М. Ткаліч) [63]; оптимістичний настрій, оптимістичне спотворення, особливості прийняття рішень підприємцями (Д. Канеман) [61]; емоційний інтелект в бізнесі (Д. Гоулман) [33]; бізнес-комунікації (Дж. Лэйхифф, Р. Фишер, Т. Чернявська) [89; 144; 160]; креативність в бізнесі (А. Гогац, Р. Мордехар, М. Чиксентмігайї) [31; 162]; особистісна надійність суб'єктів підприємницької діяльності (І. Лантух) [80].

Дослідження, яке було проведено серед американських роботодавців,

показує: більш ніж у половини їх працівників відсутня мотивація до продовження навчання і професійного вдосконалення; четверо з десяти не здатні працювати у співпраці з колегами, і тільки 19%, що подають заяву про прийом на перспективну роботу, демонструють наявність достатньої внутрішньої дисципліни [33]. І справа зовсім не тільки в працівниках – така поведінка характерна і для керівників-початківців і для досвідчених керівників, у яких відсутні навички володіння собою і знаходити спільну мову з іншими, ефективного спілкування, бажання самовдосконалюватися.

Особистісну успішність, конкурентоспроможність, на думку Д. Гоулмана, забезпечує емоційний інтелект, складовими якого є такі професійно важливі особистісні якості, як: ініціативність, вміння справлятися зі своїми емоціями, здатність залагоджувати конфлікти, працювати в складі групи і вести за собою [33].

Трансформація управлінської діяльності, інноваційні кадрові стратегії, стратегічні напрямки діяльності організацій і менеджерів обумовлюють необхідність розгляду професійно-управлінської діяльності як діяльності, спрямованої на творчий пошук, інноваційні підходи, використання широкого кола ресурсів, до яких, зокрема, належить особистісний потенціал менеджера, тобто його особистісна самоактуалізація.

Л. Карамушка і М. Ткаліч розглядають професійне становлення та розвиток менеджера як один із аспектів становлення особистості. При цьому, значна увага науковцями приділяється потребам та цінностям управлінця, аналізу його здатності до самовизначення, саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації різними засобами управлінської діяльності [63].

Креативність, творче мислення, пошук і знаходження нових економічних можливостей є важливими складовими успішності в бізнесі.

Однією з особливостей креативності є те, що вона поглинає всю творчу людину. Креативність проявляється в усьому чим людина живе і чим вона займається, що вона робить. Успішні творчі люди мають такі особистісні риси, як: цікавість і drive (спонукання, пристрасть) [162]; увага, свобода

мислення, мрійливість, відкритість, [31]; пошуковість, вміння розглядати предмет з різних точок зору; терпіння, вміння доводити розпочату справу до кінця.

М. Чиксентмігаї, досліджуючи творчих людей - представників різних професійних сфер (бізнесу, менеджменту, науки, мистецтва, медицини, юриспруденції та ін.) стверджує, що творчі люди генерують свої оригінальні ідеї, роблять відкриття, винаходять щось нове в результаті взаємодії людини з навколишнім середовищем, культурою і особливо в зв'язку з певним моментом часу [162].

Творчість, як показують А. Гогац і Р. Мордехар часто пов'язана з сексуальною сферою особистості [31]. Зв'язок між творчістю і сексом проявляється, по-перше, в тому що творча особистість прагне розбудити і здивувати людей, а тема сексу незамінна для залучення до себе уваги; по-друге, творчі люди впевнені, що вони повинні бути здатні міркувати і говорити на будь-які теми (навіть заборонені) без сорому і збентеження, тому вони кидають виклик усталеним поглядам на ці заборонені теми. По-третє, творчі люди хочуть взагалі від життя більше задоволення, тому і в сексі вони хочуть отримувати більше задоволення, ніж інші люди. Творча людина творить, створює нове, що дозволяє їй втілювати свої мрії і фантазії і задовольняти своє бажання змінювати певну частину світу. Що стосується бізнесу і креативності, то бізнесмен рухомий: поглядом на світ з різних точок зору, знаходженням нових творчих рішень поставлених перед ним завдань, пошуком нових економічних можливостей для розвитку власного бізнесу.

Дослідження різних аспектів проблем успіху, успішності і ролі та місця, які вони посідають в особистісному та професійному житті людини досліджували вчені, такі аспекти як: вплив успіху і невдачі на функціональний стан і результативність діяльності (М. Батурін) [11]; професійний успіх (Я. Хаммер) [149], професійна успішність (Ж. Вірна) [26]; мотивація соціального успіху, мотивація досягнення успіху як детермінанта професійного самовизначення (М. Кубишкіна) [79]; чинники

успіху, успішності: оптимізм (О. Боднар, Д. Канеман; К Муздибаєв) [16; 61; 106], відповідальність (Л. Дементій, Н. Лейфрід) [40], комунікативно-успішна особистість (Ж. Максименко) [95].

Сьогоднішнє життя постійно пропонує людині нові виклики, наприклад, виклик – бути успішною людиною. Виклики сьогодення насправді не такі вже й нові. Що стосується ключових проблем нашого дослідження, то протягом всієї історії людства проблеми сексу і успіху були актуальні і залишаються актуальними і сьогодні.

Можна привести старі і актуальні досі чинники успіху, запропоновані три тисячі років тому мудрим Соломоном – це старанність і самодисципліна. Соломон говорив, що рука ретельного буде панувати.

А. Ейнштейн - видатний німецький фізик-теоретик, творець теорії відносності, пропонує свою формулу успіху, таку як: якщо A – це успіх, то формула є $A = X + Y + Z$, де X – це робота, Y – гра і Z – тримання язика за зубами. У цій формулі можна почути нотки, які вченому «награв» його власний досвід, коли з неймовірним завзяттям в роботі, з видатними творчими досягненнями йому було потрібно бути достатньо терплячим і мовчати, до тих пір як з'являлася можливість презентувати свої ідеї в цілісній і завершеній формі.

Успіх в значимій для людини діяльності, в тому числі і в професійній діяльності, з одного боку, впливає на ефективність діяльності, з іншої сторони – його факторами є, такі як: старанність, самодисципліна, завзятість в роботі, оптимізм, творче відношення до діла, терплячість, залученість, креативність,

К. Муздибаєв, аналізуючи зміст поняття «оптимізм» та узагальнюючи результати своїх чисельних експериментальних досліджень оптимізму в різноманітних життєвих ситуаціях, визначає признаки оптимізму, такі як: позитивні очікування від життя; гарний, радісний емоційний стан; наявність волі до майбутнього; віра в краще, в майбутнє, віра в себе і в своє оточення [106].

Дослідження різних аспектів проблем суб'єктивного благополуччя, успіху, успішності особистості в бізнесі, такі аспекти як: економічне благополуччя (В. Хащенко) [150]; оптимізм як фактор успішності особистості в бізнесі Д. Канеман [61]; роль удачі і любові до ризику підприємців в їх бізнес-успішності (Н. Талеб) [133]; успішність особистості в бізнесі (Т. Чернявська) [157]; особистісна зрілість успішних і неуспішних підприємців (Е. Омаров) [109]; суб'єктивність як фактор професійної успішності менеджерів (Л. Учадзе [141]; успішність кар'єри бізнесмена (Ю. Клейменова) [68].

В науковому вивченні і вимірі економічного благополуччя в даний час існує два підходи, які взаємодоповнюють один одного: об'єктивний і суб'єктивний. В. Хащенко пише, що згідно об'єктивного підходу економічний дохід раніше розглядався як основний фактор добробуту людини і країни, і це обмеження сьогодні багато в чому не влаштовує дослідників, які не згодні з твердженням, що бути благополучним – це мати високий матеріальний рівень життя. Вчений стверджує, що суб'єктивне оцінювання власного фінансового благополуччя самої людини з урахуванням рівня сімейного добробуту є найважливішими факторами вимірювання суб'єктивного економічного благополуччя [150].

Оптимізм як фактор успішності особистості в бізнесі досліджує Д. Канеман і підкреслює, що оптимістичний склад особистості людини впливає на її власне життя і на життя її оточення тому, що саме рішення людей дуже впливають на те, як вони діють в різних ситуаціях. Згідно з автором, оптимістичний настрій допомагає людині робити відкриття в різних областях науки, створювати власний бізнес і управляти їм, бути командиром війська, бути президентом країни, тобто виконувати діяльність, яка пов'язана з ризиком і являє собою справжній виклик долі. Його дослідження бізнесменів, представників малого бізнесу, показали, що підприємці більш позитивно ставляться до себе і до власного життя, ніж менеджери середньої ланки. Досвід успіху підприємців вселяє в них внутрішню впевненість в те,

що вони зможуть впоратися з черговими кризовими ситуаціями. Д. Канеман передбачає, що найбільш впливові бізнесмени є оптимістичними, самовпевненими, проявляють готовність до ризику [61].

Н. Талеб – американський письменник, статистик, професор, колишній ризик-менеджер ліванського походження, який вивчає як впливають випадковість і непередбачуваність на світові економічні процеси і світову торгівлю, дослідуючи роль удачі і любові до ризику підприємців в їх бізнес-успішності, звертає увагу на особливість людського мозку, а саме – здатність міняти місцями причину і наслідок. Вчений розглядає припущення, що позитивні особистісні риси викликають успіх. Він продовжує своє міркування в такий спосіб: з того, що всі розумні, працьовиті і наполегливі люди – успішні, не випливає, що всі успішні люди є розумними, працелюбними і наполегливими, що на перший погляд здається абсолютно зрозумілим, однак навіть досить розумні люди часто допускають подібну логічну помилку. Далі автор розмірковує про роль удачі і любові бізнесменів до ризику в їх бізнес-успішності і вказує на наступну підміну необхідності і причини, а саме кажучи про такі особистісні риси, як завзятість і працьовитість. Він помічає, що те, що мільйонери, як правило, бувають наполегливими і працьовитими людьми, це не робить всіх наполегливих трудоголиків мільйонерами, оскільки багато невдачливих бізнесменів бувають наполегливими і працюють по шістнадцять і більше годин на добу, особливо на етапі створення власного бізнесу. Дослідник вивчає загальні риси особистості багатьох мільйонерів і робить висновок, що однією з їх спільних рис є любов до ризику, яка, з одного боку, і відрізняє підприємців від непідприємців, а з іншого боку – готовність до ризику є рисою, яка характерна і бізнесменам, які зазнають поразки [133].

Суб'єктність як фактор професійної успішності менеджерів вивчав Л. Учадзе і показав, що діяльність менеджера характеризується суб'єктністю його особистісної позиції, виходом за межі заданої діяльності, виробленням перспектив подальшого саморозвитку, що надає діяльності менеджера

неповторну особистісну своєрідність та характеризує спосіб його особистісного і професійного існування [141].

Таким чином, теоретичний аналіз психологічних особливостей успішності особистості в бізнесі показав, що незважаючи на численні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених в області психології особистості економічної людини, підприємця, менеджера, бізнесмена; психологічних особливостей бізнес-діяльності; успіху, успішності і ролі та місця, яке вони посідають в особистісному та професійному житті людини; суб'єктивного благополуччя, успіху, успішності, особистості в бізнесі, сьогодні ще не висвітлена проблема особистісної бізнес-успішності і вплив на неї сексуального благополуччя бізнесменів.

Розробці концепції та теоретичної моделі сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі присвячені наступні кроки нашого дослідження, які представлені у відповідних підрозділах другого розділу даної дисертаційної роботи.

Висновки до першого розділу

Результати аналізу сучасних наукових уявлень щодо проблематики сексуальності людини, сексуального благополуччя і успішності особистості в бізнесі дали змогу зробити наступні узагальнення.

1. Поняття «секс», «сексуальність», «любов», які пронизують життя і розкривають природу людини, мають складну сутність і організацію, і ці феномени залишаються певною мірою неясними для сучасної науки. Наявність різноманітних підходів та концепцій до розуміння суті сексуальності, що відрізняються теоретичними позиціями, термінологічним апаратом, предметом дослідження свідчить про те, що у підходах дослідників до вивчення цієї проблеми немає достатньої єдності.

Проблема сексуальності людини є складною, багатоаспектною, міждисциплінарною і вивчається в різних наукових областях: філософії,

біології, медицини, сексології, психології, соціології та інших.

Поняття «сексуальність» складається з усіх аспектів конституції і поведінки людини, що пов'язані із сексом, відношеннями любові і глибокої прихильності. В психологічному контексті сексуальність є унікальною для кожної людини і призначена не тільки для виконання функції продовження роду, але й визначається як задоволення фізіологічних, соціальних, психологічних і соціально-психологічних потреб людини.

Сексологи, психологи, психотерапевти, частіше спрямовані на природу невротичних особливостей та патологічних аспектів сексуальної взаємодії.

Науковим дослідженням в галузі нормальної сексуальності та позитивного підходу до сексуального здоров'я і сьогодні присвячено фрагментарні праці вчених психодинамічного, еволюційного, екзистенційного, гештальт підходів. Сексуальну норму розуміють як оптимальне поєднання анатомо-фізіологічних, соціальних, психологічних і соціально-психологічних проявів сексуальності, що впливає на сексуальну поведінку людини і забезпечує складну систему сексуальних взаємовідносин, що призводять до оптимальної сексуальної адаптації до протилежної статі, до сексуальної гармонії.

2. Встановлено, що людина відчуває себе благополучною за умов коли: має потрібні умови життя, які сприяють розвитку і розкриттю людських можливостей і хороше оточення; переживає щасливі моменти, що стосуються з залученістю в цікаву і захоплюючу роботу, яка задовольняє її потреби; сексуально здорова і має здорові сексуальні стосунки; психологічне благополуччя відображає сприйняття і оцінку людиною своєї самореалізації з точки зору піку потенційних можливостей.

Сексуальне благополуччя визначаємо як психологічний стан людини, який характеризується задоволеністю людини власним сексуальним життям та сексуальними стосунками з сексуальним партнером.

Сексуальне благополуччя, позитивні тривалі сексуальні взаємовідносини благотворно впливають на емоційну сферу особистості

бізнесменів, а саме підвищують їх стійкість до стресів, забезпечують можливість спокійно переносити дії стресів без негативних наслідків для здоров'я і швидко відновлюватися; покращують взаємовідносини між оточуючими.

3. Аналіз наукової літератури підтвердив, що конкретних емпіричних досліджень, присвячених психологічному аналізу особистісної успішності бізнесменів вкрай мало. Це пов'язано з тим, що бізнесмени є складним і важкодоступним об'єктом для психологічного дослідження. Результати проведеного дослідження говорять про те, що бізнес в Україні, професійна бізнес-діяльність його суб'єктів, особистість бізнесменів, особистісна успішність бізнесменів мають відмінні особливості, в тому числі і психологічні. Ці особливості пов'язані із специфікою історичного розвитку України, національними традиціями і особливостями сучасного стану економіки та політики в нашому суспільстві, яким характерні стрімкі процеси реформування, високі швидкості змін та жорсткі конкурентні умови.

До важливих особливостей особистісної успішності бізнесменів можна віднести такі: бізнесмени грають важливу роль у розвитку сучасного бізнесу і сучасного суспільства; максимально використовують економічні можливості; організують робоче середовище, де заохочується креативність, кооперація і самоврядування співробітників.

Отже, розробці концепції та теоретичної моделі сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі присвячуються відповідні підрозділи другого розділу дисертаційної роботи.

Результати, викладені в першому розділі, опубліковані у наступних наукових публікаціях автора:

1. Єрмакова А.С. Проблеми сексуального здоров'я у сучасному світі. *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць*. Серія «Соціальні та поведінкові науки» Вип. 13 (42). Київ: ДЗВО Університет менеджменту освіти, 2020. С. 71-84. URL:

http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/13_43_2020/social/Bulletin_13_42_Social_and_behavioral_sciences_Yermakova.pdf

2. Єрмакова А.С. Психологічні особливості сексуального здоров'я людини як розвиток ідей ортобіотики. *Дослідження психології ортобіоту людини*: монографія, одноосібний розділ сьомий / за заг. наук. ред. проф. Н.В. Родіни, Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. С. 144-161. URL: <http://lira-k.com.ua/preview/12838.pdf>

3. Єрмакова А.С. Вплив особистісної успішності на ефективність діяльності бізнесменів. *Габітус*. Вип. 25. Одеса, 2021. С. 74-77. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/13_43_2020/social/Bulletin_13_42_Social_and_behavioral_sciences_Yermakova.pdf

4. Чернявська Т.П., Єрмакова А.С. Сексуальне благополуччя як психологічна проблема. *Сучасні педагогіка та психологія: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 10-11 липня 2020 р. Київ, 2020. С. 81-84.

5. Чернявська Т.П., Єрмакова А.С. Гендерні особливості лідерів бізнесу. *Габітус*. Вип. 13. Одеса, 2020. С. 136-140. URL: http://habitus.od.ua/journals/2020/13_2020/part_1/13-1.pdf

6. Єрмакова А.С. Сучасні підходи до вивчення проблеми сексуальності. *Актуальні проблеми психічного та психологічного здоров'я*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 26-27 квітня 2019 р. Одеса 2019. С. 9-12.

7. Єрмакова А.С. Біологічні та психосоціальні складові сексуальності особистості. *Інноваційні наукові дослідження у галузі педагогіки та психології*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 лютого 2021 р. Запоріжжя, 2021. С. 152-155. URL: http://zsmu.edu.ua/p_1512.html

РОЗДІЛ 2

ОБГРУНТУВАННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У другому розділі представлено концепцію і теоретичну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі. Описано організаційні аспекти здійсненого емпіричного дослідження, визначено відповідний психологічний інструментарій, охарактеризовано репрезентативну вибірку та розкрито особливості проведення дослідження.

2.1. Концепція сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі

Приставаючи до розробки концепції сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі, зазначимо, що особистісно-діяльнісний, системно-структурний, суб'єктний підходи та соціокультурний підхід в сексології лежать в основі розробки основних положень концепції, теоретичної моделі та їх теоретичного обґрунтування.

У попередньому розділі ми розглянули психологічні особливості сексуальності людини, сексуального благополуччя та успішності особистості в бізнесі, які вимагають уточнення, тому в даному розділі ми висвітлимо ключові концептуальні поняття, які розкривають проблему сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі і представимо теоретичну модель, яку ми розробили на основі теоретико-методологічного аналізу та узагальнення досліджуваної області.

Бізнес – це призначення і особлива професійна діяльність, для якої необхідні люди, з особливою психологічною структурою, яка проявляється в специфічних цінностях, цілях, установках, мотивах, комунікативних і стресостійких здібностях. Успішним бізнесменам необхідні особливі професійні якості: реалістичне мислення, стратегічний оптимізм, готовність до ризику, відповідальність, раціональна і емоційна емпатія, спонтанність і

гнучкість, інтуїтивність, креативність, емоційно-вольова регуляція, розвинені лідерський і комунікативний потенціали.

Необхідність модернізації системи психологічного забезпечення успішності особистості в бізнесі, в контексті нашого дослідження, пов'язана з тим, що бізнесменів доводиться діяти і перемогати в жорстких умовах конкуренції, швидких змін, невизначеності, тому йому необхідно підтримувати і посилювати його підприємливість, яка базується на особистісних рисах (максимізація цілей, пошук і знаходження нових економічних можливостей, нестандартні вольові рішення і дії, емоційна саморегуляція, саморозвиток та ін.). Особистісними ресурсами, які сприяють особистісній успішності бізнесмена є енергія підприємницького оптимізму, власного психологічного благополуччя, сексуального благополуччя особистості.

Цільова спрямованість і завдання дослідження. Концепція сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі базується на необхідності модернізації системи сексуальної і бізнес освіти в напрямках, таких як: 1) розвиток сексуального просвітництва, сексуальної культури, сексуальної освіти, сексуального виховання; 2) урахування складових сексуального аспекту особистості, а саме сексуального благополуччя в психологічному консультуванні, коучингу, професійному навчанні бізнесменів.

У зв'язку з цим *цільова спрямованість* концепції полягає в проясненні в свідомості бізнесменів того, що: 1) сучасні знання про сексуальність людини, сексуальне благополуччя сприяють сексуальному і загальному здоров'ю людини; 2) сексуальне благополуччя бізнесменів позитивно впливає на їх загальний емоційний стан та взаємовідносини в сім'ї і з оточуючими; підвищує ефективність їх діяльності і успішність особистості в бізнесі.

Основні *завдання* модернізації: 1) розвиток сексуальної освіти в напрямку формування сучасних знань, умінь і психологічних установок, які сприяють позитивному прийняттю сексуальності, репродуктивності, власної

природи і тілесності та розвитку: суб'єктності в відношеннях з сексуальним партнером, оптимістичного ставлення до себе і до оточуючих, раціональної і емоційної емпатії, гнучкості мислення і спілкування, відповідальності в сексуальних відносинах; 2) реорганізація бізнес-освіти з метою підвищення її ефективності, яка визначається не тільки розвитком бізнес-компетентностей, а й формуванням важливих аспектів успішності особистості в бізнес-діяльності, таких як: бізнес-ідентичність, професійна зрілість, особистісне зростання.

Сучасна ситуація з сексуальною освітою в нашій країні така, що можна сказати, що сексуальне просвітництво, сексуальна освіта, сексуальне виховання, на жаль, відсутні в сучасній українській школі. Формально існує курс «Основи здоров'я», який не охоплює сучасні знання, які може надати сучасна наука: про прийняття власної природи; про власне тіло, його особливості, про розвиток тілесного інтелекту; про розвиток сексуальної свідомості та сексуального благополуччя.

Сексуальність впливає на всі сфери життя людини, зокрема і на сферу професійної діяльності. Те, наскільки людина задоволена власним сексуальним життям, наскільки розуміє і відчуває свої потреби і потреби сексуального партнера – це в повній мірі відображається і на її поведінці в професійній сфері взагалі і на бізнес-діяльності зокрема. Зміни в сексі в кращу сторону можуть гармонізувати настройки в інших сферах життя, а саме в професійній діяльності, в бізнес-діяльності.

На сексуальне благополуччя людини впливають такі фактори як: усвідомлення себе суб'єктом власного сексуального життя, реалізованість в сексі, сексуальне лібідо, сексуальна задоволеність, гармонія сексуальних взаємовідносин; рухливість і гнучкість емоцій; відповідальність в міжособистісних сексуальних відносинах, сучасні знання про сексуальність людини. На професійну бізнес-успішність впливають такі фактори як: особистісна значимість професійної діяльності, задоволеність процесом і результатом праці; енергетичний ресурс, необхідний для витримування

високих навантажень, професійна зрілість, креативність, особистісне зростання. Якість сексу, сексуальне благополуччя також і бізнес-успішність залежать від: реалізованості, задоволеності, енергетики (відповідно сексуального потягу чи енергетичного ресурсу), відповідального ставлення до міжособистісних відносин і власних дій; гнучкості поведінки і спілкування, відповідних сучасних знань та компетенцій.

До останнього часу прогноз успішності особистості в бізнес-діяльності здійснювався в результаті аналізу різного роду соціально-психологічних характеристик бізнесменів, що розглядалися дослідниками, виходячи з різних концептуальних положень. Основними завданнями бізнес-освіти вважалися: 1) забезпечення потенційних бізнесменів необхідними для створення і управління бізнесом знаннями, вміннями; 2) розвиток підприємницьких, управлінських, лідерських здібностей, які також по-різному розуміються педагогами. Питанням же формування структури і динаміки бізнес-діяльності і успішності в ній її суб'єкта приділялося недостатньо уваги. Досліджень, що стосуються зазначених проблем вкрай мало і сьогодні, наприклад, докторські дисертації вітчизняних вчених (Т. Чернявська «Психологія успішності особистості в бізнес-діяльності», І. Лантух «Психологічна структура особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності») [157; 80].

Понятійний апарат, який використовується в дослідженні і його інтерпретація. Необхідність уточнення понятійного апарату обумовлена результатами аналізу наукової літератури з проблеми дослідження, які свідчать про істотну зміну трактувань понять, які використовуються в нашому дослідженні [1-221].

Метою даного етапу дослідження було не тільки встановлення розбіжностей в трактуванні понять, а й обґрунтування використання тих чи інших концептів в нашій роботі, стосовно мети та завдань дисертаційного дослідження.

Більшість словників визначають поняття «сексуальний» [лат. *sexualis*]

як статевий, що має відношення до статевого життя [18, с. 577], а «сексуальність» як статевий потяг і пов'язану з ним поведінку людини [175].

Великий тлумачний психологічний словник трактує сексуальність взагалі як всі ті аспекти конституції людини і її поведінки, які пов'язані з сексом [20].

Тому термін «сексуальний» ми трактуємо як такий, що відноситься до когнітивного, емоційного, комунікативного компонентів сексуальності.

Секс в широкому розумінні визначається як процес відтворення. Наукова література трактує поняття «секс» як певне органічне і / або фізіологічне задоволення, що пов'язане з сексуальною активністю [20; 175].

Важливо відмітити, що поняття «секс» не обмежується тільки тілесною взаємодією, очікуваннями, сексуальним потягом, оргазмічною функцією. Насамперед секс має важливий психологічний зміст, який охоплює весь психологічний простір закоханих суб'єктів, або психологічно та емоційно пов'язаних людей, що знаходяться в психологічних та емоційних стосунках.

На теперішній час оцінний компонент поняття «сексуальність» є менш поширеним ніж раніше, коли його використовували для посилення уявлення про надмірність, тобто для підкреслення того, що сексуальність не тільки те, що людина є сексуальною, але і те, що вона є надмірно сексуальною.

Деякі автори використовують поняття «сексуальність» тільки щодо сексу без урахування романтичного, чуттєвого аспекту любові (Л. Акімова, Д. Басс, Г. Васильченко, Д. Даймонд, Г. Келлі, А. Kinsey, І. Кон, Г. Кочарян, М. Роуч, D. Tolman, З. Фрейд) [3; 10; 23; 37; 65; 204; 70; 74; 118; 219; 146].

Психоаналіз З. Фрейда [146] значно розширив поняття «сексуальності» і вивів сексуальність за рамки тільки біологічних уявлень, виявивши, що сексуальність не зводиться тільки до статевої взаємодії і не завжди управляється функцією продовження роду. Критика уявлень З. Фрейда про природу сексуальності виходить від некоректного прочитання теорії психоаналізу, а саме розсуду сексуальної незадоволеності в якості причин всіх неврозів, хоча сам автор помічав, що значна частина заперечень

критиків проти його теорії походила з того, що змішували сексуальність, від якої він виробляв психоневротичні симптоми, з нормальним сексуальним потягом.

3. Фрейд виділяє два фактори, під впливом яких розвивається сексуальна поведінка або нормально, або можливі різні відхилення: 1) пропущені через свідомість вимоги культури (сором, співчуття, мораль і авторитет), 2) вибір сексуального об'єкту, який може проявлятися в нормальному розвитку, або в тому, що на шляху розвитку сексуальності може статися порушення нормального її розвитку (неправильне виховання, зміна статевої орієнтації в результаті неправильних акцентів і ідеалів, вплив культури, порушення соматичних структур) [146].

А. Kinsey [204] відомий екстремальними науковими дослідженнями в області сексуальної поведінки людей, бажаючи охопити весь спектр людської сексуальності, встановив, що: заїки в стані сильного сексуального збудження можуть на деякий час зцілитися від своєї недуги; в такому ж стані пропадають тимчасово фантомні болі в ампутованих кінцівках, можуть зніматися навіть м'язові спазми при церебральному паралічі. На його думку, зникають фізичні недоліки, тому, що організм спрямовується на єдину і саму важливу ціль, яку призначила йому природа – це зачаття, збереження генів [204].

Автори, які досліджують проблему сексуальності людини, включаючи диспозиції людини щодо любові і глибокої прихильності такі як Е. Берн, О. Кернберг, А. Лоуен, Б. Мартель, Н. Пезешкіан, В. Франкл, Е. Фромм, С. Hazan & P. Shaver [14; 66; 88; 98; 112; 145; 147; 197].

На думку В. Франкла, на людському рівні сексуальність виступає виразом любовних відносин, втіленням такого феномену, як любов або закоханість [145].

А. Лоуен визначає, що коли приходить любов, то починає діяти принцип реальності, якій проявляється в тому, що пізнавши любов, людина усвідомлює, що задоволення від сексу з особливим для неї сексуальним

партнером може бути значно вище ніж з іншими, і людина стає здатною свідомо приборкувати свій сексуальний потяг до взаємодії з коханою людиною [88].

Е. Фромм звертає увагу на те, що сенсом любові в злитті з іншою людиною є з'єднання з нею без втрати власного «Я». На думку автора, любов – це зріла відповідь на екзистенціальне питання, що протиставляється незрілим симбіотичним союзам, заснованим на психологічній прихильності і взаємозалежності між партнерами. Вчений розкриває поняття «любов» як те, що дозволяє людині прилучитися до вічних цінностей, висловити специфічне людське, розкрити себе [147].

Любов в світлі сенсу людського існування і в світлі глибоких гармонійних взаємовідносин ми будемо трактувати як сферу, в якій реалізуються цінності переживання іншої людини у всій її своєрідності і неповторності та відбуваються реальні сексуальні взаємовідносини, які задовольняють двох закоханих людей.

До психологічних аспектів *сексуальної зрілості* можна віднести зріле ставлення людини до своєї власної природи, до свого власного тіла, до своєї плідності. Сексуальна зрілість також полягає в усвідомленій позиції особистості щодо статевого життя взагалі, в аналізі власної статевої поведінки зокрема й розумінні можливих наслідків сексуальних відносин; в критичному аналізі того: хто і з якою ціллю намагається впливати на свідомість сексуальних партнерів; який спосіб життя нав'язують засоби масової інформації, які статові відносини підсвідомо засвоєні в сім'ї, а які серед оточуючого середовища.

Н. Пезешкіан описує в своїх роботах поняття «*сексуальна готовність*», в якій виділяє готовність до любові як важливу і невід'ємну частину сексуальної готовності [112].

Важливим психологічним аспектом сексуальної зрілості є цілісність особистості, що надає людям можливість будувати суб'єктні, безумовні, гармонійні взаємовідносини.

А. Маслоу формулює п'ятнадцять характеристик самоактуалізованої особистості, серед яких є такі: адекватне сприйняття реальності; прийняття себе, інших, природи; безпосередність, простота, природність; соціальний інтерес; демократичний характер; опір тиску культури. Ці характеристики, на його думку, є ознаками зрілої психологічно здорової особистості, що знаходиться на вершині її розвитку. Вчений вважав, що людей, які наділені усіма цими характеристиками у сукупності, – не більше 1%, й вони є еталоном особистісної зрілості, до якого треба прагнути, протягом усього життя. Автор запропонував також і вісім шляхів, як наблизитися до самоактуалізації, серед яких є і такі: прагнення до зростання і розвитку особистості; відчування внутрішніх сигналів, сигналів тіла; розуміння захисних механізмів і відмова від них [99].

Стосовно до мети і завдань нашого дослідження поняття «психологічного аспекту сексуальності людини» трактується нами наступним чином: *психологічний аспект сексуальності людини* - це інтегральна взаємодія когнітивного, емоційного, комунікативного (поведінкового) компонентів, які пов'язані з вродженим проявом сексуального потенціалу і прагненням до задоволеності сексуального потягу.

Для того, щоб дати визначення поняттю «сексуальне благополуччя» розглянемо спочатку поняття «благополуччя».

Корінь слова «благополуччя» - це «*благо*». Словник з етики визначає цей термін як те, що вживається для позначення позитивної цінності предметів і явищ [128]. Явища стають благом оскільки вони задовольняють позитивні людські потреби чи сприяють прогресу. Поняття «благо» з одним з вихідних в етичній теорії і було введено в науку античними філософами (Аристотель, Платон) [7; 113]. Античні філософи розрізняли блага зовнішні і внутрішні. Внутрішні блага вони розрізняли на тілесні і душевні.

Поняття близькі до поняття «благополуччя» - це щастя, переживання повноти життя, процвітання, добробут (М. Аргайл, І. Джидарьян,

D. Kahneman, M. Селігман) [6; 44; 199-200; 126]. В першому теоретичному розділі ми детально представили концепції та ідеї даних вчених з проблем психології щастя та благополуччя.

Поняття щастя має декілька значень: 1) переживання повноти життя, що приходить до оптимістичних, життєрадісних, життєлюбних людей, які відчують самоцінність життя; 2) стан повного задоволення актуалізованих потреб, який проявляється в емоціях радості, задоволення; 3) вдалий збіг обставин (щаслива мить, щасливі роки, ...); 4) наступ сприятливих подій, звістка про них [155, с. 575].

Людина не тільки емоційно відчуває, но і усвідомлює причини, чому щасливий стан настає. В переживанні щастя емоційна складова зливається з когнітивною (пізнавальною).

Згідно з результатами досліджень, щасливу людину найчастіше інші люди визначають як благополучну в сім'ї і особистому житті людину (М. Аргайл, І. Джидар'ян, М. Селігман) [6; 44; 126].

М. Аргайл [6] визначає, що щастя і задоволеність життям – це не тільки емоційно виражений стан особистості, пов'язаний з її настроями, конкретними подіями життя і їх переживаннями, але і одночасно досить стійкі особистісні структури, цілісні характеристики її свідомості і буття, що визначають особливості ставлення суб'єкта до навколишнього світу, форми поведінки і організацію індивідуального життя людини.

Вчений виділяє ряд джерел задоволеності в області роботи. Сучасні дослідження останнього часу виявляють провідну роль внутрішньої мотивації трудової діяльності. На думку вченого, для сучасної людини важливішими є психологічні аспекти роботи: різноманітність і самостійність праці, свідомість і суспільна цінність, емоційний фон і характер спілкування на роботі та інші фактори [6].

І. Джидар'ян [44] визначає, що кожна людина є нещасливою і щасливою «по-своєму», тому форми прояву та ступень вираженості цієї індивідуальної неповторності у різних людей суттєво можуть відрізнятися.

На її думку, гамма задоволення в людському житті є не такою ж багатою і різноманітною, як гамма страждань, тому усвідомлення себе щасливим відбувається не тільки на основі зіставлення своєї реальності з оптимально можливою і бажаною, але і з тим, що є у інших осіб. Причому порівняння з іншими, як підкреслює автор, завжди є опосередкованим існуючими в суспільстві стереотипами, ломка яких разом із переоцінкою цінностей можуть призвести до зміни почуття задоволеності і щастя, навіть якщо їх об'єктивні підстави залишилися незмінними [44].

М. Селігман стверджує, що щастя не залежить від спадковості або удачі. На думку автора, щастя приходить, коли людина зосереджується на своїх власних сильних сторонах особистості. Для поліпшення всіх аспектів життя вчений пропонує спеціально розроблену програму практичних вправ і коротких тестів, які допоможуть ефективно використовувати свої індивідуальні переваги і виробляти позитивні емоції [126].

Психологічний аспект проблеми благополуччя особистості вивчали такі вчені як В. Балахтар, Е. Diener, Л. Засекіна, Д. Канеман, Д. Kahneman, Р. Мей, С. Ryff, П. Фесенко, Т. Шевеленкова [179; 191-194; 51; 62; 200; 107; 215-216; 143; 166].

Д. Канеман в лекції «Роздуми про науку благополуччя» на 3-й міжнародній конференції з когнітивної науки (2008), розглядаючи проблему двох «Я» («Я, що пам'ятає» і «справжнє Я, що відчуває») в контексті психології благополуччя, розповідає, як впливає «справжнє Я», наскільки оцінка життя впливає на здатність переживати щастя, які когнітивні спотворення завдяки оцінкам «Я, що пам'ятає» заважають оцінювати власне благополуччя. Вчений розповідає про свої сучасні дослідження проблеми суб'єктивного благополуччя, визначає, що в психологічних дослідженнях точніше використовувати поняття «благополуччя» ніж поняття «щастя» і відмічає, як взаємопов'язані увага і задоволення, яке відчуває людина і наскільки люди перебільшують значення того, про що вони думають [62].

Психологічне благополуччя – це інтегральний системний стан людини,

який, на думку Р. Мей, включає фізичні, психологічні, культурні і соціальні, духовні фактори [107]

С. Ruff інтегрувала різні теорії та концепції, пов'язані із психологічним благополуччям особистості, що дозволило їй запропонувати багатовимірну (шести-факторну) модель психологічного благополуччя і оригінальний опитувальник «Шкала психологічного благополуччя» («The scales of psychological well-being») [215].

Відповідно до мети та завдань нашого дисертаційного дослідження ми трактуємо поняття «сексуальне благополуччя» наступним чином: *сексуальне благополуччя* – це внутрішній стан, який переживають сексуальні партнери, який проявляється в задоволеності своїм сексуальним життям, в досягненні цілісних, суб'єктних, відповідальних, гармонійних, сексуальних взаємовідносин, наповнених емоційним ресурсом любові.

Відчуття сексуального благополуччя наступає, коли людина за допомогою регулярної концентрації своїх ключових сексуальних бажань. активних зусиль (дій) відноситься до їх втілення з метою досягнення гармонії, задоволеності своїми сексуальними відносинами.

Наше дослідження стосується того, як сексуальне благополуччя бізнесменів впливає на їх особистісну бізнес-успішність, тому ми послідовно розкриваємо такі поняття як бізнес, бізнесмен, підприємець, менеджер бізнес-організації, інвестор, лідер бізнесу, бізнес-ієрархія, лідер, успіх, успішність, особистісна бізнес-успішність та інші.

Поняття «бізнес» (англ. business) має декілька значень. В нашому дослідженні ми розглядаємо такі значення як: 1) діло, заняття; робота, діяльність, професія; 2) (комерційне) діло, починання, підприємство; 3) сфера відповідальності; обов'язок, борг.

Бізнес-діяльність – це самостійна, цілеспрямована активність, яка пов'язана з фінансовим ризиком, спрямована на отримання прибутку.

Бізнесмен – це ділова людина, яка може бути власником бізнесу, а може і не бути їм, яка застосовує свій або позиковий фінансовий капітал з метою

отримання прибутку. Часто бізнесменами називають не тільки власників бізнесу, але і учасників бізнесу, а саме менеджерів бізнес-організацій.

Що стосується етапів розвитку людини в бізнесі, то дослідники виділяють такі етапні стани: підприємець, менеджер, інвестор, лідер бізнесу (І. Лантух, М. Мелія, Т. Чернявська, Ю. Швалб) [80; 103; 157; 165].

Підприємець, як етапний стан людини в бізнесі, характеризується особистою участю у формуванні початкового капіталу і в створенні своєї справи; прийняттям на себе ризику і відповідальності за втілення ідей бізнесу; матеріальною відповідальністю за результати справи.

Менеджер бізнес-організації управляє організаційними процесами: планує і проводить організаційні зміни, мотивує людей, контролює ресурси.

Інвестор змушує працювати гроші, зароблені в бізнесі.

Лідер бізнесу забезпечує інноваційну діяльність. Діяльність лідера проходить в умовах максимального ризику, а їй очікувана віддача від його діяльності також може бути найбільшою.

Ієрархія (грец. *ίєραρχία*, від *ἀρχή* – влада) – це порядок підлеглості нижчих рівнів влади вищим.

Бізнес-ієрархія – це структурна організація складної багаторівневої бізнес-системи, де чітко впорядковані взаємодії і взаємозалежності між різними рівнями бізнес-системи.

Лідер – це успішна людина, краща в якій-небудь сфері життя, яка знає, чого вона хоче і любить командувати; оточуючі люди визнають її авторитет. Прагнення до лідерства і успіху у людини проявляється з самого раннього віку.

Успішність не вимірюється кількістю грошей або масштабом влади.

Успішний лідер бізнесу – це той, хто професійно, ефективно управляє своїм бізнесом і відчуває задоволення від свого життя.

Успішність – це поняття близьке до поняття «успіх». *Успіх* визначається через виконання завдань, досягнення цілей [20].

На нашу думку, *успішність* — це наявність стійких успіхів, які

проявляються в ефективному досягненні цілей та реалізації завдань діяльності особистості.

Здатність домагатися успіху, на думку Р. Стернберга і його колег, залежить від уміння людини акумулювати свої сильні якості і коригувати або компенсувати свої слабкості за допомогою рівноваги аналітичних, творчих і практичних навичок, щоб можна було адаптуватися до навколишнього середовища, формувати або змінювати його [131].

Т. Чернявська визначає поняття «успішність особистості в бізнес-діяльності» як наявність ясного бачення бізнесу, створення ефективної команди, забезпечення її мотивації, управління бізнесом для забезпечення його конкурентоспроможності на ринку; спрямованість на успішну бізнес-діяльність і задоволеність результатами в бізнес-діяльності; самосвідомість впевненого в собі, позитивно і адекватно оцінюючого себе і свої досягнення бізнесмена [157].

Р. Стернберг з колегами в результаті досліджень особливостей розвитку практичного інтелекту в кар'єрі менеджерів виявили, що неявні знання диференційовано співвідносяться з досягненням успіху, а саме на вищих рівнях менеджменту більш значимі такі професійні якості як:

- 1) обізнаність про те, як шукати, творити і отримувати задоволення;
- 2) самомотивація, самоуправління, самоусвідомлення, самоорганізація;
- 3) ефективне виконання завдань та ефективна робота в сфері бізнеса;
- 4) вплив на інших і управління ними; здатність підтримувати, співпрацювати і розуміти інших [131].

Ядро успіху – це не стратегія бізнеса, не корисні зв'язки; це розуміння того, що має бути покращено, а дізнатися, що вимагає найперших покращень можливо тільки рухаючись вперед, здійснюючи багато помилок і спокійно приймаючи їх. Тому самий ключовий момент успіху – це рух вперед до поставленої цілі, який пов'язаний з необхідністю витримувати великі навантаження, пов'язані з постійною необхідністю виходу із зони комфорту, що вимагає спокійно приймати поточні помилки.

Бізнес-успішність – це внутрішній стан особистості, до якого бізнесмен приходять поступово освоюючи управлінську ієрархію, регулярно концентруючи мотивацію досягнення, енергійні самостійні дії, пошук і знаходження нових бізнес-можливостей.

Базовим критерієм бізнес-успішності особистості бізнесмена можна вважати *готовність до бізнес-успіху*, а саме готовність до відповідальних змін-покращень в бізнес-діяльності, підвищення її вмотивованості, ефективності і якості в конкурентному середовищі.

Відповідно до мети та завдань нашого дисертаційного дослідження ми трактуємо поняття «особистісної бізнес-успішності» наступним чином: *особистісна бізнес-успішність* – це внутрішній стан бізнесмена, який постійно і енергійно рухаючись вперед, впроваджує покращення в бізнес-діяльність, концентруючи мотивацію досягнення та відповідальні дії, спрямовані на пошук і знаходження нових бізнес-можливостей; акумулює свої сильні якості і корегує або компенсує слабкі якості, щоб можна було адаптуватися до конкурентного середовища, формувати або змінювати його.

Позитивний вплив сексуального благополуччя на особистісну бізнес-успішність проявляється в наповнюванні бізнес-діяльності емоційним ресурсом сексуальності і любові, що посилює енергію руху до поставлених цілей і допомагає витримувати навантаження, пов'язані з умовами високих швидкостей змін, дефіциту ресурсів (часу, інформації), невизначеності.

Таким чином, в даному підрозділі представлена концепція сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі; визначені цільова спрямованість і завдання концепції дослідження, обґрунтована необхідність модернізації сексуальної і бізнес освіти. Проаналізовано і уточнено зміст 20 концептуальних понять, які розкривають проблему сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності, такі як: «сексуальний», «секс», «сексуальність», «любов», «психологічний аспект сексуальності людини», «сексуальне благополуччя», «бізнес-діяльність», «бізнесмен», «підприємець, як етапний стан людини в бізнесі», «менеджер

бізнес-організації», «інвестор», «лідер бізнесу», «бізнес-ієрархія», «лідер», «успішний лідер бізнесу», «успішність», «ядро успіху», «бізнес-успішність», «особистісна бізнес-успішність», «позитивний вплив сексуального благополуччя на бізнес-успішність особистості».

В наступному підрозділі буде представлено теоретичну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.

2.2. Теоретична модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі

Узагальнення результатів теоретичного аналізу досліджуваної проблеми дає змогу стверджувати, що попри наявність різноманітних поглядів на сутність та структуру сексуального благополуччя бізнесменів та їх особистісну бізнес-успішність, змістовне наповнення основних компонентів, науково-обґрунтоване комплексне уявлення феномена сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі все ж таки відсутнє і потребує здійснення комплексних емпіричних досліджень. Саме тому наступним завданням нашого дослідження стала розробка теоретичної моделі сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.

Сутність сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі може бути розкрита за допомогою полісистемного аналізу, згідно з яким явища розглядаються з різних боків, в рамках різних систем, на різних рівнях: теоретико-методологічному, феноменологічному.

Перший рівень – теоретико-методологічний аналіз проблем сексуального благополуччя та бізнес-успішності. На цьому рівня вивчалися теоретичні аспекти, такі як: 1) *психологія сексуальності людини*: філософський аспект феномену любові [7; 88; 113; 127; 142; 148; 169; 203]; біологічні і нейробіологічні фактори сексу і сексуальності [39; 49; 122; 211; 218; 219]; медичний аспект сексуальності (проблеми порушень статевих функцій,

сексуальних дисгармоній, сексуальних дисфункцій у чоловіків і жінок) [4; 21; 23; 47; 60; 85; 102; 120]; особливості взаємозв'язку сексуальності та здоров'я [23; 47; 60; 77; 81; 102; 120; 132]; сексологічний аспект [65; 70-71; 74; 76-77; 101; 118]; статеві відносини та гендерні проблеми [10; 30; 53-54; 56; 73; 82; 151; 181; 217]; проблеми сексуальності і любові [10; 14; 66; 69; 98; 107; 147; 197]; екзистенційні уявлення про зрілу сексуальність та любов [98; 107; 145];

2) сексуальне благополуччя: суб'єктивна якість життя, задоволеність життям, психологічне здоров'я [72; 120; 184; 198; 219]; щастя та оптимізм [6; 29; 32; 44; 61; 90; 199; 214; 220]; психологічне благополуччя, суб'єктивне благополуччя [42; 51; 126; 130; 143; 159; 164; 166; 168; 191-194; 213; 215]; сексуальне задоволення, сексуальне благополуччя [34-36; 154; 183; 184; 213];

3) психологічні особливості успішності особистості бізнесменів: особистість економічної людини, підприємця, менеджера, бізнесмена [62; 63; 100; 156; 165; 188; 195]; психологічні особливості бізнес-діяльності [31; 33; 61; 63; 80; 89; 144; 160; 162; 208]; оптимізм, успіх, успішність і роль та місце, які вони посідають в особистісному та професійному житті людини [11; 16; 26; 61; 79; 96; 106; 149]; суб'єктивне благополуччя, успіх, успішність особистості в бізнесі [61; 68; 109; 133; 141; 157].

Також на цьому етапі була розроблена структура і понятійний апарат концепції сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі. Концепція спрямована на модернізацію сексуальної і бізнес освіти націленої на просвіту бізнесменів в контексті двох концептів: 1) володіння сучасними знаннями про особливості сексу, сексуальності, сексуальної поведінки, сексуальних відносин та суб'єктне ставлення до власного сексуального життя сприяє сексуальному благополуччю та сексуальному і загальному здоров'ю людини; 2) сексуальне благополуччя бізнесменів покращує їх емоційний стан та взаємовідносин в сім'ї і з оточуючими; підвищує ефективність їх діяльності і особистісну успішність в бізнесі.

Встановлено, що сексуальне благополуччя є складним, комплексним багатокomпонентним особистісним утворенням, що характеризується

ступенем сексуальної реалізованості та задоволеності особистості, що включає в себе наступні складові: когнітивну, емоційну, комунікативну і позитивно впливає на розвиток успішності особистості в бізнесі, а саме на такі складові: бізнес-ідентичність, професійна зрілість, особистісне зростання.

Теоретико-методологічний аналіз проблем сексуального благополуччя як фактору бізнес-успішності особистості дозволив визначити теоретико-методологічну основу дослідження: концептуальні підходи (суб'єктний, особистісно-діяльнісний, системно-структурний, соціокультурний підхід в сексології), положення і концепції (положення психології сексуальності і любові; концепція самоактуалізації та розвитку особистісного потенціалу; екзистенційні уявлення про любов та зрілу сексуальність; концепції щастя та психологічного благополуччя; положення успіху, успішності професійної діяльності; психологічні основи діяльності сучасних бізнесменів, підприємців, менеджерів), що дозволило розробити комплекс методів та психодіагностичний інструментарій емпіричного дослідження.

Другий рівень - феноменологічний аналіз сексуального благополуччя та особистісної успішності бізнесменів, як психологічних явищ, які пізнаються шляхом інтуїтивного, невимушеного, аналітичного опису феноменів:

1) сексуальність людини (біологічна природа сексу і сексуальності; медичні проблеми порушень статевих функцій, сексуальних дисгармоній; сексологічні дослідження (сексуальна природа людини; перетворення сексуальних норм з догм моралі на статистичні нормативи; поведінкова терапія сексуальних дисгармоній; відмежування сексуальної поведінки від репродуктивної); еволюційно-психологічний підхід: вроджена здатність реалізувати будь-яку з різних сексуальних стратегій однаково у чоловіків і жінок; гендерна ідентичність, яка визначається не біологічною природою людини, а тим як виховується дитина до двох-чотирьох років – як хлопчик чи дівчинка; психологічні особливості сексуальності і любові; зріла сексуальна любов);

2) поняття, що є близькими до поняття «сексуальне благополуччя» (суб'єктивна якість життя, задоволеність власним життям, психологічне здоров'я; щастя та стратегічний оптимізм; психологічне благополуччя, суб'єктивне благополуччя; економічне благополуччя; сексуальне бажання та сексуальне задоволення; сексуальне здоров'я; сексуальність протягом життя з точки зору сексуального здоров'я);

3) сексуальне благополуччя (сексуальне задоволення та сексуальне саморозкриття у відносинах знайомств; задоволення статевим життям; сексуальне благополуччя як чинник суб'єктивного благополуччя; сексуальне благополуччя в подружніх парах; внутрішні зміни у сексуальному задоволенні в організмі людини з часом);

4) успішність особистості в бізнесі (особистість економічної людини, підприємця, менеджера, бізнесмена; психологічні особливості бізнес-діяльності; самоактуалізація бізнесменів, менеджерів в управлінській діяльності; стратегічний оптимізм; емоційний інтелект в бізнесі; бізнес-комунікації; креативність в бізнесі; вплив успіху і невдачі на функціональний стан та ефективність діяльності; професійна успішність; мотивація досягнення успіху).

Вивчення сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі на теоретико-методологічному і феноменологічному рівнях дослідження передбачає функціональний аналіз феноменів сексуального благополуччя та особистісної бізнес-успішності з точки зору внутрішньої організації їх складових. Під моделюванням (англ. modelling) розуміють вивчення об'єкта пізнання за допомогою його копіювання, що дозволяє замінювати об'єкт і його аспекти та властивості, які становлять науковий інтерес. Зокрема, модель процесу розробляється для висвітлення особливостей перебігу, послідовної зміни станів, стадій розвитку об'єкта або їх системи. Вона відображає головні, найбільш характерні ознаки, які визначають якості досліджуваного феномену. Отже, модель є спрощеним образом, абстрактним відображенням певної системи, процесу або явища для

зображення якої використовуються, наприклад, схеми.

Теоретична модель є графічним схематичним відображенням психологічних особливостей сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі. Модель також відображає структурно-змістовні характеристики компонентів досліджуваних феноменів. Схематичне зображення теоретичної моделі сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі представлено на наступному рисунку

2.1.

Сексуальне благополуччя особистості бізнесмена		
Когнітивний блок	Емоційний блок	Комунікативний блок
<ol style="list-style-type: none"> 1. Реалістичне мислення 2. Самопізнання власних потреб, цілей, цінностей 3. Самоприйняття, самоповага, позитивна самооцінка 4. Усвідомлення себе суб'єктом власного сексуального життя 5. Гнучкість мислення і поведінки 6. Сучасні знання про сексуальність людини 7. Розуміння та прогнозування стану, проблем, поведінки сексуального партнера 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегічний оптимізм, готовність до взаємних поступок 2. Спонтанність, природність, що не виключає цілеспрямованість 3. Рухливість і гнучкість емоцій 4. Спокійне ставлення до переживань і проблем сексуального партнера 5. Сучасне, легке, здорове ставлення до сексу 6. Сексуальна чутливість 7. Задоволеність власним сексуальним життям 8. Конструктивна сексуальність 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гнучкість спілкування; адекватне реагування на ситуації, що змінюються 2. Здатність створювати атмосферу відкритості, довіри в сексуальних відносинах 3. Здорові установки до сексуальних відносин 4. Здатність створювати партнерські стосунки, отримувати задоволення від взаємовідносин 5. Відповідальність в сексуальних відносинах 6. Управління оточуючими, вміння вирішувати конфлікти шляхом діалогу
Успішність особистості в бізнесі		
Бізнес-ідентичність	Професійна зрілість	Особистісне зростання
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприйняття бізнес-діяльності як особистісно значимої 2. Професійна спрямованість 3. Задоволеність власною бізнес-діяльністю 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідальність за власні рішення і дії 2. Саморегуляція в ситуаціях ризику і емоційних навантажень 3. Автономія, самостійність, незалежність, неконформність 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток потенціалу особистості 2. Сприйняття випробувань як стимулів для особистісного зростання 3. Креативність як пошук і знаходження нових бізнес-можливостей

Рис. 2.1. Теоретична модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі

Отже, теоретична модель інтегрує в собі структурні блоки компонентів:

1) сексуального благополуччя особистості бізнесмена:

- когнітивний блок (реалістичне мислення; самопізнання власних потреб, цілей, цінностей; самоприйняття, самоповага, позитивна самооцінка; усвідомлення себе суб'єктом власного сексуального життя; гнучкість мислення і поведінки; сучасні знання про сексуальність людини; розуміння та прогнозування стану, проблем, поведінки сексуального партнера);

- емоційний блок (стратегічний оптимізм, готовність до взаємних поступок; спонтанність, природність, що не виключає цілеспрямованість; рухливість і гнучкість емоцій; спокійне ставлення до переживань і проблем сексуального партнера; сучасне, легке, здорове ставлення до сексу; сексуальна чутливість; задоволеність власним сексуальним життям);

- комунікативний блок (гнучкість спілкування: адекватне реагування на ситуації, що змінюються; здатність створювати атмосферу відкритості, довіри в сексуальних відносинах; здорові установки до сексуальних відносин; здатність створювати партнерські стосунки, отримувати задоволення від взаємовідносин; відповідальність в сексуальних відносинах; управління оточуючими, вміння вирішувати конфлікти шляхом діалогу);

2) успішності особистості в бізнесі:

- бізнес-ідентичність (сприйняття бізнес-діяльності як особистісно значимої; професійна спрямованість; задоволеність власною бізнес-діяльністю);

- професійна зрілість (відповідальність за власні рішення і дії; саморегуляція в ситуаціях ризику і емоційних навантажень; автономія, самостійність, незалежність, неконформність);

- особистісне зростання (розвиток потенціалу особистості; сприйняття випробувань як стимулів для особистісного зростання; креативність як пошук і знаходження нових бізнес-можливостей).

Таким чином, в даному підрозділі розроблено і представлено теоретичну модель сексуального благополуччя як фактору успішності

особистості в бізнесі, яка дає цілісне, комплексне уявлення про структуру складного досліджуваного феномену і дозволяє використовувати її при розробці психологічних технологій оцінювання, консультування, коучингу, тренінгу в рамках навчальних курсів вищих навчальних закладів та внутрішньо фірмового навчання в бізнес-організаціях.

2.3. Загальна характеристика програми дослідження та психодіагностичний інструментарій емпіричного дослідження

На основі теоретико-методологічного аналізу проблеми дослідження та узагальнення його результатів у вигляді концепції та теоретичної моделі сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі були окреслені основні напрямки емпірико-діагностичного дослідження, розроблено його процедуру і обґрунтовано логіку його проведення.

Метою емпіричного дослідження було виявлення і обґрунтування психологічних особливостей: сексуального благополуччя, самоактуалізації, локусу контролю та емпатійних особливостей особистості бізнесменів з урахуванням рівня управлінської ієрархії.

Для досягнення мети були визначені наступні *завдання* емпіричного дослідження:

1. Виявити й охарактеризувати психологічні особливості сексуального благополуччя особистості бізнесменів для груп менеджерів-початківців, менеджерів середньої ланки, топ-менеджерів за методиками: сексуальні установки (Г. Айзенк); психологічне благополуччя (К. Ріфф).

2. Дослідження особливостей самоактуалізації, локусу контролю особистості та емпатійних особливостей з урахуванням бізнес-успішності особистості за тестами САТ, УСК, емпатійні здібності (В. Бойко).

3. Аналіз особливостей оцінки бізнесменами детермінант сексуального благополуччя і особистісної бізнес-успішності залежно від рівня управлінської ієрархії.

Емпірико-діагностичне дослідження включало чотири етапи:

I етап. На першому етапі вивчали стан досліджуваної проблеми на теоретичному рівні в науковій літературі. Отримані на цьому етапі теоретичні дані дозволили обґрунтувати мету і завдання дослідження, визначити його об'єкт, предмет, мету, завдання, методологію дослідження. Відповідно до мети і завдань дослідження були обрані методи дослідження.

В першу чергу були вивчені і проаналізовані літературні джерела з наступних проблем: 1) уточнення понятійного апарату, використовуваного в дослідженні, і його трактування; 2) аналіз і узагальнення існуючих теоретичних концепцій сексуальності людини, сексуального здоров'я, сексуального благополуччя, успіху і успішності особистості в професійній діяльності, особистості бізнесмена, психологічних аспектів професійної бізнес-діяльності і успішності особистості в бізнесі.

II етап. Пілотажне дослідження. На цьому етапі емпірико-діагностичного дослідження проводилася попередня апробація діагностичного інструментарію з метою здобуття додаткової інформації про предмет нашого дослідження і уточнення завдань, направлених на реалізацію мети емпіричного дослідження.

III етап. На третьому етапі була визначена база емпіричного дослідження і вибір контингенту обстежуваних бізнесменів (підприємців-початківців, менеджерів середньої ланки, топ-менеджерів). Проводилося емпіричне дослідження, яке було спрямовано на вивчення психологічних особливостей бізнесменів на прикладі середніх і малих підприємств, бізнес-організацій міст Одеси і Харкова.

Визначено і обґрунтовано психодіагностичний інструментарій емпіричного дослідження на основі розробленої теоретичної моделі сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі. Проведено емпірико-діагностичне дослідження, яке спрямоване на дослідження змістовного наповнення структурних компонентів сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі з метою виявлення

й обґрунтування психологічних особливостей: сексуального благополуччя, самоактуалізації, локусу контролю та емпатійних особливостей особистості бізнесменів з урахуванням рівня управлінської ієрархії бізнесменів.

IV етап. Проведення обробки, аналізу, узагальнення, опису й оформлення результатів теоретико-емпіричного дослідження.

Були систематизовані та інтерпретовані отримані дані, зроблені висновки за результатами теоретико-емпіричного дослідження.

Вибіркова сукупність. Відповідно до виділених мети і завдань поетапно проводилося емпіричне дослідження протягом 2017–2021 рр. на базі бізнес-організацій і бізнес-підприємств міст Одеси і Харкова.

Вибіркову сукупність склали бізнесмени та менеджери бізнес-організацій: менеджери-початківці, менеджери середньої ланки, топ-менеджери.

У дослідженні взяли участь бізнесмени ($n = 176$), за статтю (чоловіків $n = 122$, жінок $n = 54$), віком від 21-го до 55-ти років, досвід управлінської діяльності яких складав в цілому до 24-х років.

Тестуванням з використанням комплексу психодіагностичних методик було охоплено: 35 менеджерів-початківців (стаж до 1-го року); 53 менеджерів-початківців (стаж від 1-го до 3-х років); 52 менеджерів середньої ланки (стаж від 3-х до 8-ми років); 36 топ-менеджери (стаж більше 8-ми років).

Згідно вікової періодизації розвитку сексуальності людини за Г. Васильченко були відібрані респонденти перехідної і зрілої стадії сексуальності [23].

За допомогою анкетування були виключені респонденти з фізіологічними порушеннями (гострими чи хронічними) ендокринної і репродуктивної систем, а також розладами психічної сфери.

Отже, вибірку склали умовно здорові чоловіки і жінки у віковому періоді активної сексуальності з постійним статевим партнером.

Методи дослідження. Проведення емпіричного дослідження

ґрунтувалось на використанні наступних методів.

Метод теоретичного аналізу і узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження. Для теоретико-методологічного аналізу концепцій сексуальності, сексуального благополуччя, особистості і діяльності бізнесменів, успішності особистості в бізнесі всього проаналізовано 220 літературних джерел. Даний метод використовувався на всіх етапах дослідження.

Метод наукового спостереження. В психології під спостереженням розуміють метод вивчення психологічних особливостей індивідів на основі фіксації проявів їхньої поведінки.

Предметом спостереження служили вербальні і невербальні акти поведінки, що мають місце в типових для бізнес-середовища ситуаціях. Саме такі ситуації, виділені та зареєстровані належним чином, ставали характеристиками особистісного розвитку, динаміки досягнень, виразності емоційних станів і багато іншого.

Даний метод включав ряд критеріїв, які були досліджені у даних індивідів: 1) мовну діяльність (зміст, послідовність, тривалість, частоту, спрямованість, інтенсивність, особливості мови у спілкуванні бізнесменів із співробітниками, клієнтами, постачальниками, партнерами, родичами, іншими людьми); 2) експресивні реакції (виразні рухи обличчя, тіла, особливості невербальної поведінки бізнесменів: зоровий контакт, міміка, жестіка, дрібна моторика пальців рук та інші особливості мови тіла); 3) положення тіл в просторі (переміщення, нерухомість, дистанція, швидкість, напрямок руху); 4) фізичні контакти (торкання, поштовхи, удари, передачі, спільні зусилля); 5) особливості зорового і слухового сприйняття, 6) особливості креативної бізнес-діяльності (маркетинг, дизайн, проектування, реклама) та інші особливості поведінкових реакцій.

Що стосується дослідження психологічних особливостей сексуальної поведінки, сексуальних відносин, суб'єктивного переживання сексуального благополуччя бізнесменів, то такі акти поведінки вивчалися за допомогою

методів опитування.

Методи опитування з проблеми сексуальності, сексуальної поведінки, сексуальних відносин, сексуального благополуччя особистості. В процесі проведення бесід і опитувань в рамках наукового дослідження проблем сексуальності і сексуального благополуччя бізнесменів була потрібна конфіденційність при обговоренні тем, які стосуються сексуальної поведінки. Треба відзначити, що наукові методи, доступні для вивчення цих явищ, обмежені в порівнянні з іншими дослідницькими проблемами.

Більшість людей виявляють готовність повідомити про сексуальну поведінку достатньо близьким людям і в приватних місцях, таких як їх будинок чи будинок їх сексуального партнера, що виключає можливість для природніх спостережень і ускладнює наукове емпіричне дослідження сексуальної поведінки людини.

Діапазон сексуальної поведінки, яку можливо зафіксувати обмежений, частково тому, що більшість етичних принципів, які відносяться до досліджень на людях забороняють примус до сексуальної поведінки зі сторони однієї людини або між людьми. Більш того, штучний контекст, ефекти спостерігача і упередженість самовідбору, які властиві дослідженням, що включають те, що деякі можуть вважати табуваною поведінкою, обмежують можливість узагальнення результатів емпіричних досліджень.

Опитування є альтернативним і, в багатьох випадках, відповідним методом збору інформації про сексуальну поведінку і інші аспекти людської сексуальності (наприклад, ідентичності, намірах, знаннях про сексуальність і сексуальну поведінку, тощо).

З метою отримання адекватних результатів емпіричного дослідження нами були розроблені авторські опитувальники - опитувальники-орієнтири для глибинного (фокусованого) інтерв'ю з бізнесменами, які включали біографічні данні; додаткові відомості, які проясняють психологічні фактори, які сприяють успішності особистості в бізнесі; питання, відповіді на які прояснюють: особливості емоційного стану і емоційно-вольової регуляції;

суб'єктивне ставлення до жінок (чоловіків); відношення до близьких емоційних контактів з сексуальним партнером; наскільки респондент усвідомлює себе суб'єктом власного сексуального життя; наскільки привабливі в сексуальному відношенні для респондента жінки (чоловіки) [Додаток А; Додаток Б].

Системно-структурний метод. Метод спрямований на структурування елементів у взаємозв'язку наскрізній науковій ідеї (теорії, концепції). Даний метод не виключає вивчення окремих елементів з урахуванням їх ієрархічної позиції у цілісній системі.

Метод передбачає аналіз різних якостей і характеристик структурних елементів в залежності від ієрархічного рівня їх розташування у цілісній системі. Метод дає можливість досліджувати залежність того чи іншого компонента від середовища, показує взаємозв'язок частини від цілого, сприяє виявленню причинно-наслідкових зв'язків, які виступають в якості доцільної організації системи. Системно-структурний метод базується на базових положеннях теорії розвитку, тому дозволяє виявляти зв'язок окремих структурних елементів і системи в цілому.

За допомогою системно-структурного методу ми досліджували особистісні якості сексуального благополуччя і бізнес-успішності бізнесменів і побудували теоретичну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.

Методи і методики психодіагностичного обстеження. Методи психолого-діагностичного обстеження використовувалися нами для виявлення і виміру індивідуально-психологічних особливостей особистості суб'єктів бізнес-діяльності в контексті досліджуваної проблеми. Методики дослідження якостей і станів особистості бізнесменів, які використовувалися в емпіричному дослідженні приведені в опису психодіагностичного інструментарію емпіричного дослідження.

Методи математико-статистичної обробки отриманих результатів. Обробка і інтерпретація отриманих в результаті емпіричного дослідження

даних вироблялася з допомогою таких методів як: 1) методів варіаційної статистики; 2) методів перевірки гіпотез про рівність середніх значень; 3) факторного аналізу (для мінімізації кількісних змінних і концентрації інформації у формі невеликого масиву даних); 4) кластерного аналізу (ієрархічна кластеризація методом міжгрупових зв'язків з визначенням евклідових відстаней); 5) множинного лінійного регресивного моделювання.

Первинна обробка даних проводилася за допомогою табличного процесора Microsoft Excel 2010, статистична обробка даних проводилася за допомогою комп'ютерного забезпечення STATISTICA (SPSS-22) для Windows, версія 22.0.

Для наукових зіставлень показників психологічних особистісних властивостей професійно важливих для менеджерів, і зрештою для того, щоб зробити виводи про силу і характер залежності успішності особистості в управлінській бізнес-діяльності від характеристик та властивостей самої особистості менеджерів ми використовували метод порівняльного аналізу отриманих результатів і методи зниження розмірності: факторний та кластерний аналізи.

Факторний аналіз використовувався нами для вирішення завдання зниження розмірності простору ознак: з 34 ознак до (в середньому по вибірках) 6 факторів, що є латентними, прихованими глибинними конструкціями, які характеризують психологічні аспекти особистісної ефективності і успішності в професійної бізнес-діяльності.

Психодіагностичний інструментарій емпіричного дослідження. Для розв'язання поставлених завдань емпіричного дослідження було сформовано психодіагностичний інструментарій, спрямований на дослідження показників сексуального благополуччя у контексті успішності особистості в бізнесі, визначений відповідно до розробленої нами теоретичної моделі, сконструйованої в результаті теоретико-методологічного аналізу, описаному в першому розділі даної дисертаційної роботи, апробований під час пілотажного емпіричного дослідження [Додаток В].

В таблиці В. 1 [Додаток В] представлені структурні компоненти відповідних блоків теоретичної моделі: сексуального благополуччя (когнітивний, емоційний, комунікативний); успішності особистості в бізнесі (бізнес-ідентичність, професійна зрілість, особистісне зростання) та психодіагностичні методики з відповідними шкалами, питаннями авторського опитувальника «Сексуальне благополуччя особистості бізнесменів в контексті успішності особистості в бізнесі» [Додаток Б].

Психодіагностичні методики, які використовувалися в емпіричному дослідженні:

- опитувальник установок до сексу (Г. Айзенк) (соціокультурний компонент сексуального благополуччя) [2];
- опитувальник психологічного благополуччя (С. Ryff) (Ryff Scales of Psychological Well-Being, RPWB) (адаптація: Т. Шевеленкова, П. Фесенко, 2005) [166];
- самоактуалізаційний тест (САТ) (Е. Шостром) (адаптація: Л. Гозман, М. Кроз, М. Латинська) [121];
- опитувальник «Рівень суб'єктивного контролю (РСК)» (адаптація: Є. Бажін, С. Голинкіна, О. Еткінд) [9];
- методика діагностики рівня емпатійних здібностей (В. Бойко) [17];
- Я-структурний тест Аммона, зокрема шкали конструктивності, деструктивності та дефіцитарності Я-функцій [4].
- авторський опитувальник «Сексуальне благополуччя у контексті успішності особистості в бізнесі» [Додаток Б, таблиця Б.1].

Таким чином, загальна характеристика програми дослідження включала мету, завдання, описи чотирьох етапів емпіричного дослідження та вибіркової сукупності, методів проведення дослідження.

Представлено психодіагностичний інструментарій, сформований для розв'язання поставлених завдань емпіричного дослідження і спрямований на дослідження показників сексуального благополуччя в контексті успішності

особистості в бізнесі.

Висновки до другого розділу

В розділі представлено концепцію сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі; уточнено понятійний апарат, який розкриває досліджувану проблему; представлено теоретичну модель; описано загальну характеристику програми дослідження, вибіркoву сукупність, методи та психодіагностичний інструментарій проведення дослідження.

1. Концепція дослідження та її теоретичне обґрунтування базуються на наукових підходах: особистісно-діяльнісному, системно-структурному, суб'єктному, соціокультурному підході в сексології.

Визначено цільову спрямованість і завдання концепції дослідження, які спрямовані на обґрунтування необхідності модернізації системи сексуальної і бізнес освіти бізнесменів, а саме: 1) надання сучасних знань про сексуальність, сексуальні відносини, які сприяють здоровому відношенню до свого власного здоров'я; 2) прояснення в свідомості бізнесменів того, що сексуальне благополуччя особистості позитивно впливає на емоційний стан та взаємовідносини; підвищує ефективність бізнес-діяльності та особистісної бізнес-успішності.

Проаналізовано і уточнено понятійний апарат, який розкриває проблему сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності.

2. Розроблено теоретичну модель досліджуваної проблеми, складовими якої встановлено блоки-компонентів: сексуального благополуччя (когнітивний, емоційний, комунікативний); успішності особистості в бізнесі (бізнес-ідентичність, професійна зрілість, особистісне зростання).

3. Описано загальну характеристику програми дослідження, яка включала чотири етапи проведення теоретико-емпіричного дослідження (вивчення стану досліджуваної проблеми в науковій літературі, пілотажне

дослідження, визначення бази емпіричного дослідження і вибір контингенту обстежуваних бізнесменів, визначення і обґрунтування психодіагностичного інструментарію).

4. Психодіагностичний інструментарій емпіричного дослідження, що визначено відповідно до авторської теоретичної моделі, включає блоки компонентів сексуального благополуччя і бізнес-успішності особистості та відповідні шкали психодіагностичних методик, питання авторського опитувальника.

Результати, викладені у другому розділі, опубліковані у наступних наукових публікаціях автора:

1. Єрмакова А.С. Концепція успішності особистості в бізнесі. *Психологічне і соціальне благополуччя особистості та населення в умовах пандемії Covid-19: теорія і практика*: матеріали наук.-практ. конф., ОНУ імені І.І. Мечникова у платформі Zoom, м. Одеса, 09.04.2021. С.97–98. URL: http://pub.onu.edu.ua/images/conferences/Psychologichne_ta_soc_blago_Covid-19.pdf

2. Єрмакова А.С. Емоційні складові сексуального благополуччя особистості. *Theoretical and science bases of development of scientific thought*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Рим, 16-19 лютого 2021 р. Рим, 2021. С. 545-548. URL: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/V-Conference-February-16-192021-book.pdf>

3. Єрмакова А.С. Комунікативні складові сексуального благополуччя особистості. *Соціально-гуманітарний та природничо-науковий полілог*: матеріали міжнародної наукової конф., м. Одеса, 20 травня 2021р. Одеса, 2021. С. 194-197.

РОЗДІЛ 3

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

СЕКСУАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

ЯК ФАКТОРУ УСПІШНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В БІЗНЕСІ

В третьому розділі дисертаційної роботи представлено основні результати проведеного емпірико-діагностичного дослідження особливостей сексуального благополуччя як фактору бізнес-успішності особистості.

Представлено специфіку мотиваційної спрямованості особистості менеджера на різних етапах початкової управлінської діяльності, обґрунтовано результати аналізу динаміки індивідуально-особистісних особливостей менеджера, представлено результати аналізу динаміки мотиваційної спрямованості менеджерів залежно від їх досвіду і успішності управлінської діяльності.

Визначено факторні структури особистісних якостей і мотиваційної спрямованості менеджерів-початківців, менеджерів середньої ланки і топ-менеджерів бізнес-організацій.

3.1. Емпірична верифікація концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі

З метою категоризації концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі було проведено регресійне множинне моделювання 30-ти тестових запитань авторської методики (опитувальника «Сексуальне благополуччя у контексті успішності особистості в бізнесі») та її інтегрального показника [Додаток Б, таблиця Б.1].

Представлено плеяди найбільш достовірних зв'язків між параметрами авторського опитувальника та загального інтегрального показника

сексуального благополуччя (СБ) досліджуваних констатувальних груп (КГ1, КГ2, КГ3, КГ4) - відповідно: менеджерів-початківців (стаж до 1-го року); менеджерів-початківців (стаж від 1-го до 3-х років); менеджерів середньої ланки; топ-менеджери бізнес-організацій (рис. 3.1 – 3.8).

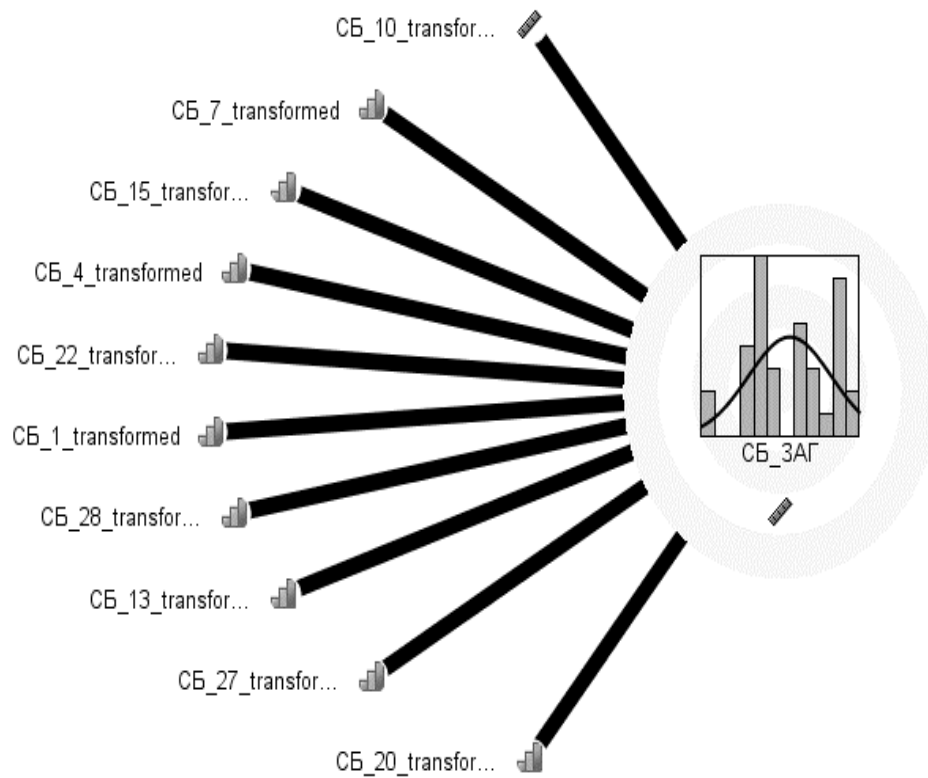

Рис. 3.1. Зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по групі КГ1

Як виходить з рисунків 3.1 і 3.2 зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі складається з таких тверджень авторського опитувальника «Сексуальне благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі» (Додаток Б, таблиця Б.1) як:

10. Моя мотивація діяти зростає, особливо у складних ділових ситуаціях.

7. Я сприймаю ділову діяльність як особистісно значущу діяльність.

15. В цілому мої сексуальні стосунки з протилежною статтю благополучні.

Ці три твердження авторського опитувальника виступають найбільш

вагомими згідно результатів моделювання.

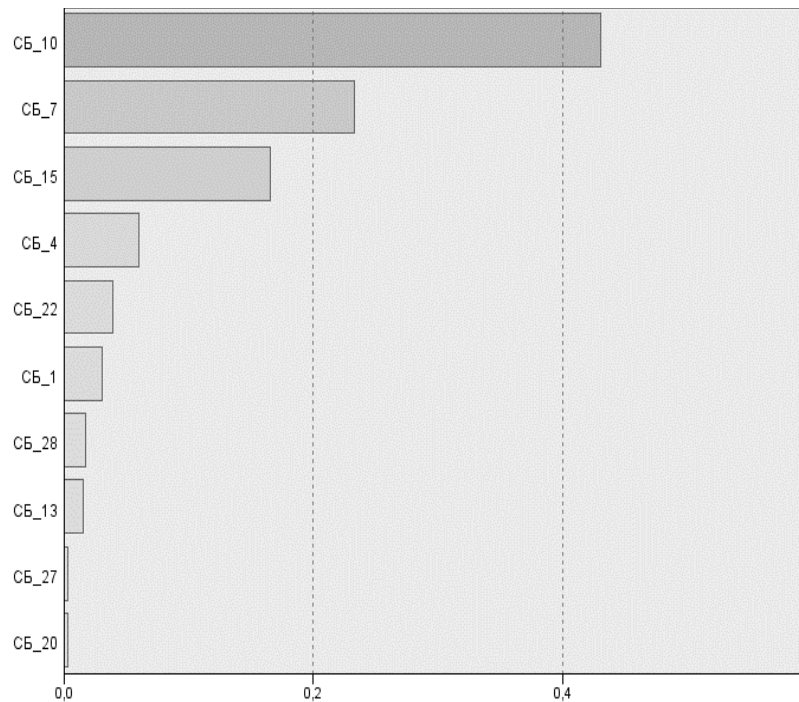

Рис. 3.2. Зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по групі КГ1

Також в зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по групі КГ1 увійшли наступні твердження:

4. Раціональним людям можна надати докази, які можуть змінити їхні думки.

22. У ситуаціях ризику я знаю, як я повинен (повинен) поводитися для вирішення проблем.

1. Я вірю в успіх справи, яким займаюся.

28. Я можу конструктивно і позитивно висловлювати свої думки іншим.

13. Загалом я задоволений результатами власного бізнесу.

27. Чоловіки (жінки) дуже привабливі в сексуальному відношенні.

20. Я вірю в свої здібності і вірю в успіх своїх дій.

Таким чином, з проведеного аналізу можна зазначити, що для

досліджуваних менеджерів-початківців першого року професійної управлінської діяльності в бізнес-організаціях в їх структурі концепту сексуального благополуччя особистості значно переважають твердження авторського опитувальника, які безпосередньо пов'язані із професійною бізнес-діяльністю.

На рисунках 3.3 і 3.4 представлено зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по констатувальній групі КГ2, а саме досліджуваних менеджерів-початківців (стаж професійної діяльності від 1-го до 3-х років).

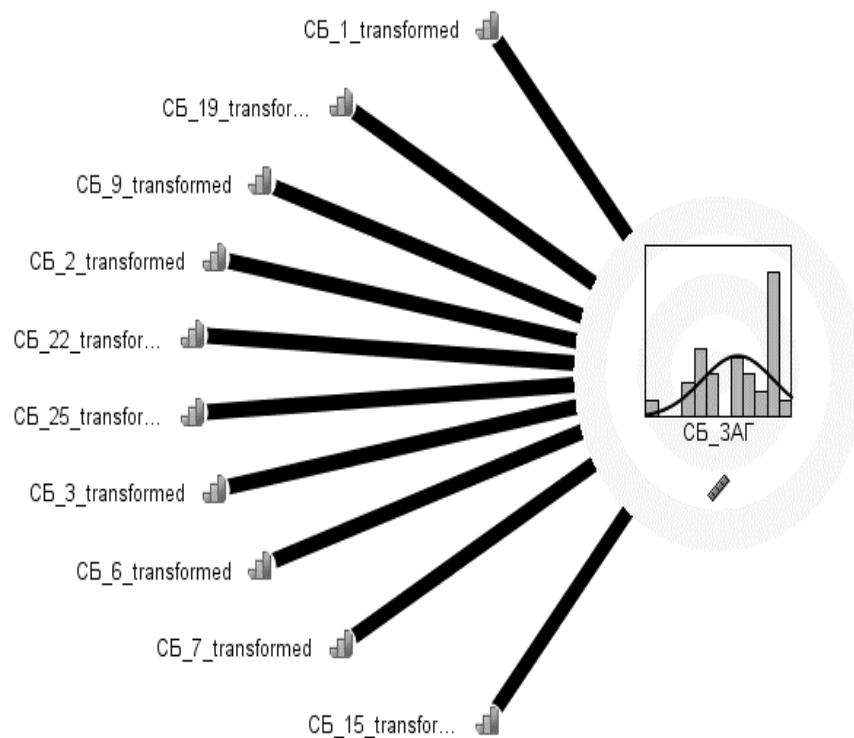

Рис. 3.3. Зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по групі КГ2

Відповідно до рисунків 3.3 і 3.4 можна констатувати, що змодельований концепт сексуального благополуччя особистості по групі КГ2 визначається такими твердженнями авторського опитувальника як:

1. Я вірю в успіх справи, яким займаюся.

19. Я відчуваю підйом і спрагу діяльності, коли вирішую проблеми.

9. Мене захоплює процес діяльності, процес освоєння нових знань і ділових умінь.

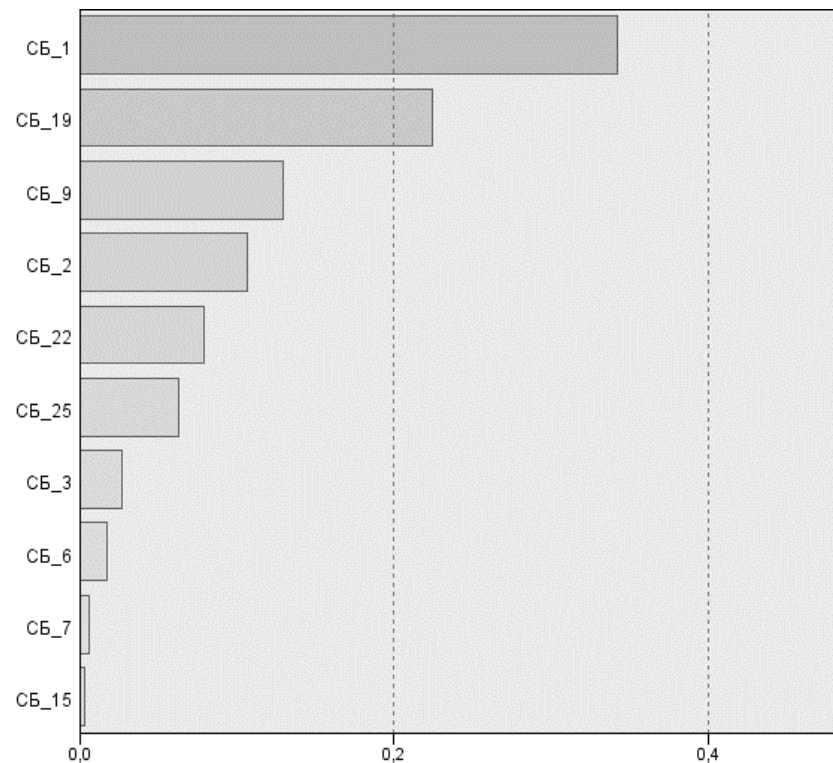

Рис. 3.4. Зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по групі КГ2

Зазначені твердження є найбільш значущими. Як видно, вони орієнтовані виключно на професійну бізнес-діяльність. Подальші твердження авторського опитувальника наведено по мірі їх значущості.

2. Я концентруюся на фактах і результатах діяльності.

22. У ситуаціях ризику я знаю, як я повинен (повинна) поводитися, щоб вирішувати проблеми.

25. Я відчуваю себе не виконавцем, а режисером своїх рішень і дій, якому властива цілеспрямованість перетворювача.

3. Я прагну до рішень, які задовольняють поточні потреби.

6. Я намагаюся вирішувати конфлікти шляхом діалогу.

7. Я сприймаю бізнес-діяльність як особистісно значущу діяльність.

15. В цілому мої сексуальні стосунки з протилежною статтю благополучні?

Як видно з отриманих результатів, для досліджуваних менеджерів-початківців з досвідом роботи до трьох років (КГ2) з усіх найбільш вагомих тверджень, що характеризують сексуальне благополуччя є лише одне останнє, що засвідчує тотальну спрямованість менеджерів початківців на бізнес-діяльність та управлінську діяльність в протипагу сексуальному життю.

На подальших етапах дослідження висвітлено зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по групі менеджерів середньої ланки (КГ3) (рис. 3.5; 3.6).

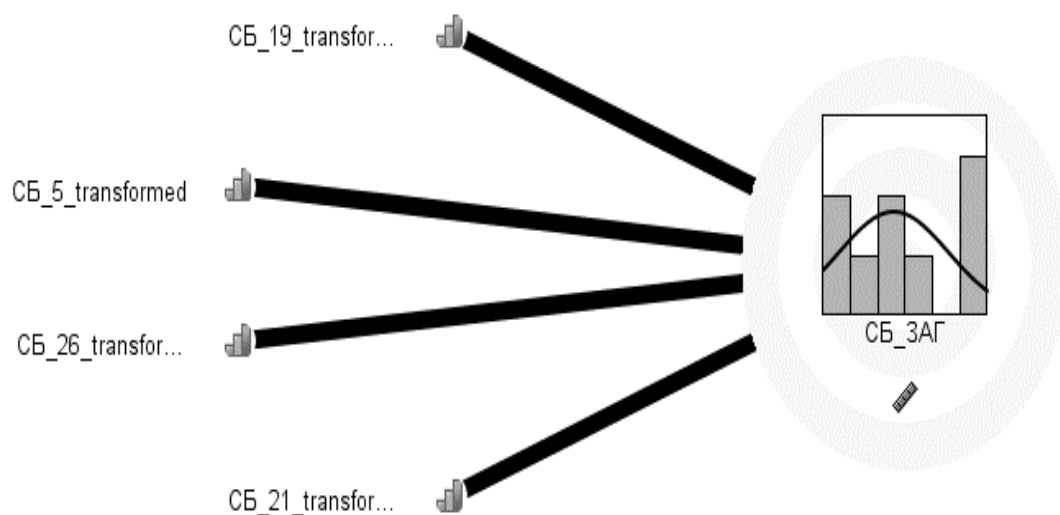

Рис. 3.5. Зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по групі КГ3

Слід зазначити, що у порівнянні з попередніми групами менеджерів початківців концепт сексуального благополуччя менеджерів середньої ланки є менш змістовним.

Відповідно до рисунків 3.5 і 3.6 можна констатувати, що концепт сексуального благополуччя менеджерів середньої ланки констатувальної

групи (КГЗ) певною мірою також є десексуалізованим і визначається такими твердженнями як:

19. Я відчуваю підйом і спрагу діяльності, коли вирішую проблеми.

5. Я вірю в хороше, в надію на краще в житті, орієнтуюся на позитивні відносини з людьми.

26. Я сприймаю проблеми як стимул для особистісного зростання.

21. Я ставлюся до чоловіків (до жінок) позитивно.

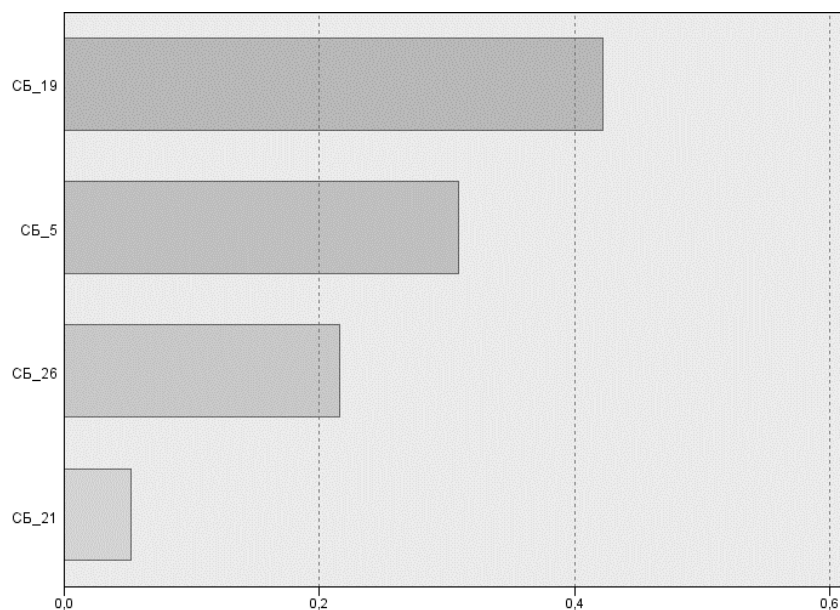

Рис. 3.6. Зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по групі КГЗ

Слід зазначити, що в концепті сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі менеджерів середньої ланки (КГ 3) в більшій мірі визначено інтерперсональний вимір взаємодії з іншими оточуючими (співробітниками, клієнтами, партнерами, конкурентами, представниками сторонніх організацій), а не лише спрямованість на діяльність як це бачимо в попередніх двох групах менеджерів початківців.

Щодо концепту сексуального благополуччя в контексті особистісної успішності в бізнесі по групі топ-менеджерів констатувальної групи (КГ4)

(рис. 3.7; 3.8). встановлено наступне змістовне навантаження тверджень авторського опитувальника:

2. Я концентруюся на фактах і результатах діяльності.

29. Мені легко встановлювати глибокі, емоційно насичені сексуальні контакти.

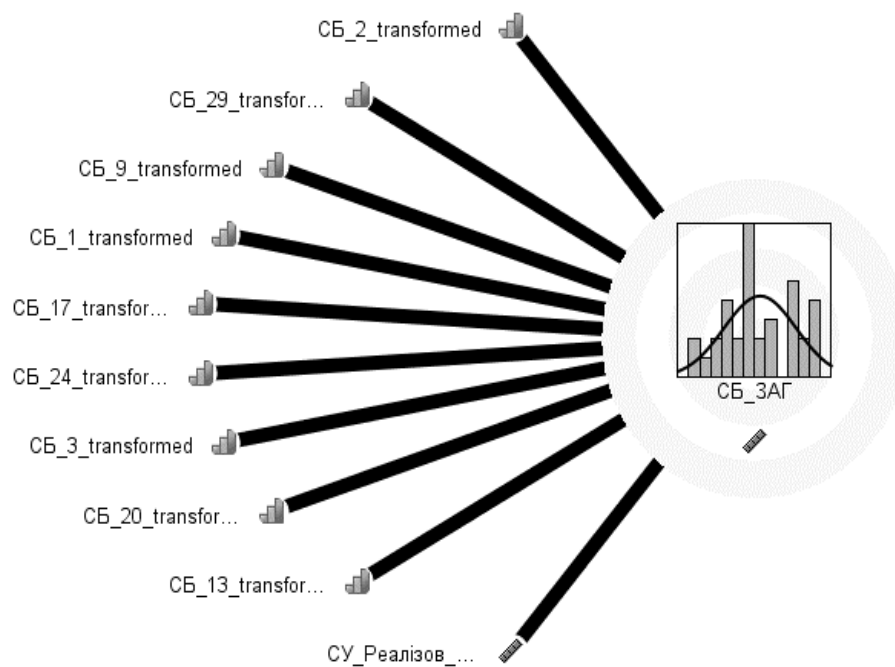

Рис. 3.7. Зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по групі КГ4

9. Мене захоплює процес діяльності, процес освоєння нових знань і ділових умінь.

1. Я вірю в успіх справи, яким займаюся.

17. Я можу що-небудь придумати щоб знайти вихід із ситуації, яка багатьом здається безвихідною.

24. Мені часто зустрічалися надійні чоловіки (жінки).

3. Я прагну до рішень, які задовольняють поточні потреби.

20. Я вірю в мої здібності і вірю в успіх моїх дій.

13. В цілому я задоволений (а) результатами власної бізнес-діяльності.

Додано кореляцію за Шкалою загальної сексуальної реалізованості,

задоволеності в області сексуальних відносин, що оцінює загальну задоволеність людини своїм власним сексуальним життям в даний час за методикою сексуальних установок (Г. Айзенк) (соціокультурний компонент сексуального благополуччя) [2]. Взагалі кажучи, задоволеність сексуальним життям є для більшості людей надзвичайно привабливим станом.

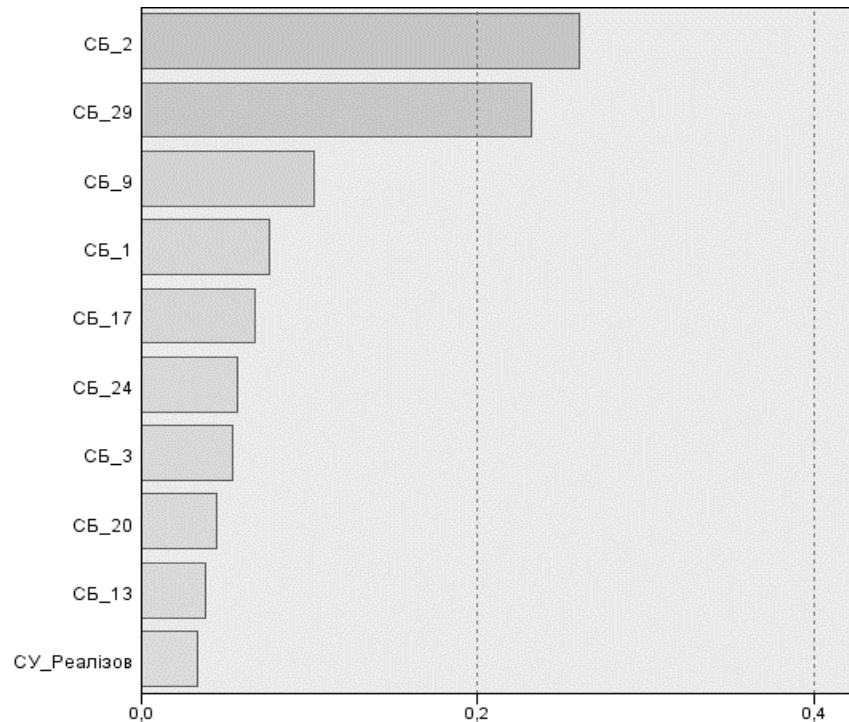

Рис. 3.8. Зміст концепту сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по групі КГ4

Таким чином, основується на проведеному аналізі зв'язків між параметрами авторського опитувальника «Сексуальне благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі» та загального інтегрального показника сексуального благополуччя досліджуваних констатувальних груп менеджерів-початківців (стаж до 1-го року); менеджерів-початківців (стаж від 1-го до 3-х років); менеджерів середньої ланки; топ-менеджерів бізнес-організацій, можна стверджувати, що саме в констатувальній групі досліджуваних топ-менеджерів виявлено парціальне співвіднесення змісту тверджень авторського опитувальника, які характеризують бізнес-активність

досліджуваних менеджерів цієї групи та особливості їх сексуальності, зокрема загальну сексуальну реалізованість (задоволеність своїм власним сексуальним життям, відносинами з сексуальним партнером).

Приведений результат дослідження також підтверджується зовнішньою кореляцією за методикою сексуальних установок Г. Айзенка (соціокультурний компонент сексуального благополуччя), зокрема за шкалою загальної сексуальної реалізованості [2].

3.2. Особливості сексуального благополуччя особистості з урахуванням рівня управлінської ієрархії

Для дослідження особливостей сексуального благополуччя особистості менеджерів використовувалася авторська теоретична модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі у сукупності блока «Сексуального благополуччя особистості бізнесменів» (когнітивного, емоційного і комунікативного компонентів) та блока «Успішності особистості в бізнесі» (компонентів: бізнес-ідентичності, професійної зрілості та особистісного зростання), яка представлена у другому розділі даної дисертаційної роботи.

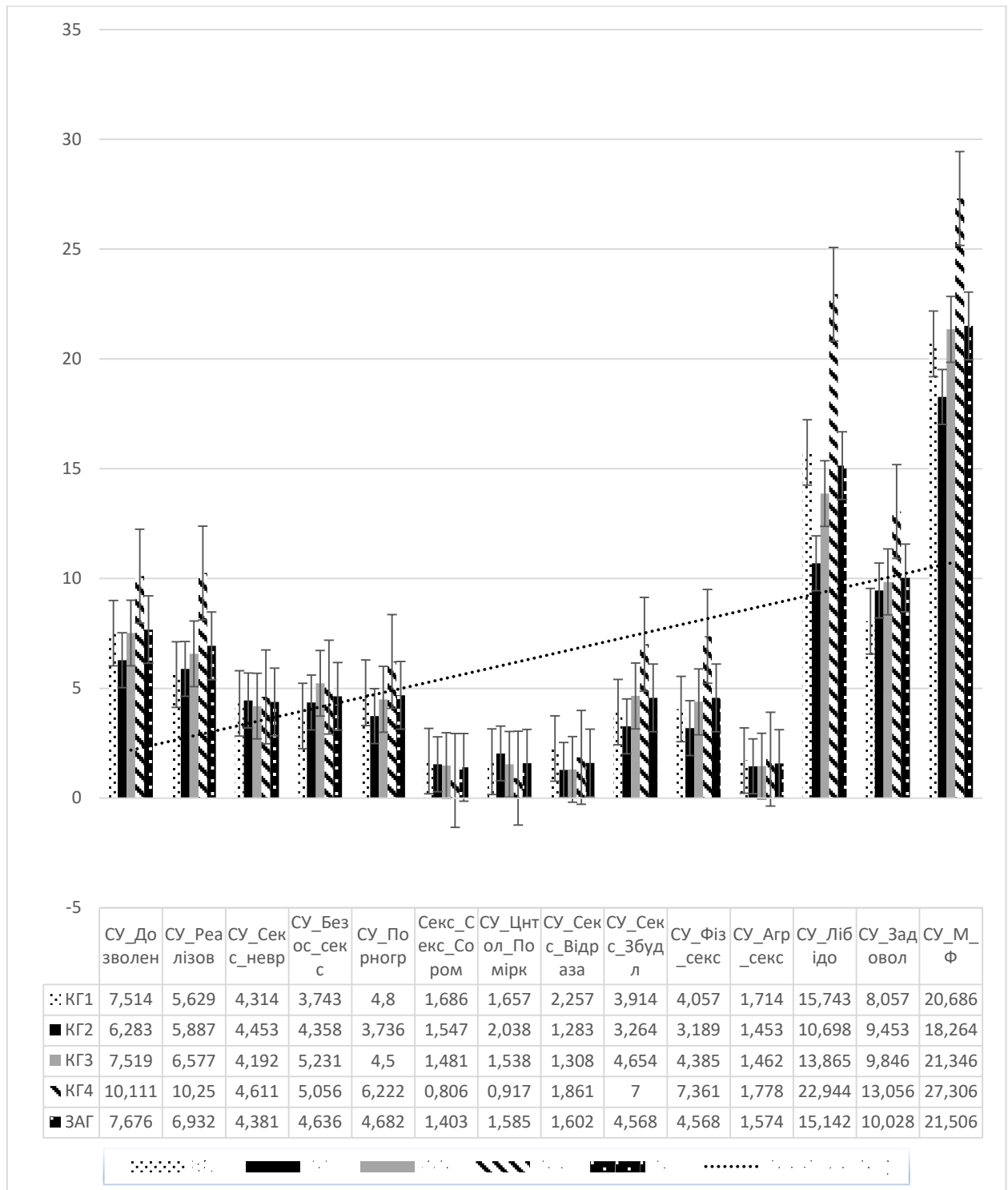
Авторська теоретична модель дала змогу окреслити основні напрями емпіричного дослідження і відповідно до неї був вибраний певний психодіагностичний інструментарій емпіричного дослідження.

З метою вивчення особливостей сексуального благополуччя менеджерів з урахуванням рівня управлінської ієрархії проведено порівняльний аналіз особливостей самоактуалізації, суб'єктивного локусу контролю та емпатійних особливостей бізнесменів по всьому психодіагностичному комплексу методик.

Всі використані в емпіричному дослідженні психодіагностичні методики дають показники, вимірювані в інтервальній шкалі.

За результатами використання методики «Опитувальник установок до

сексу» (Г. Айзенк) [2] визначено розподіл установок до сексу (СУ) у досліджуваних менеджерів констатувальних груп (КГ1- КГ4), порівняння яких представлено на рисунку 3.9 та в таблиці 3.1.

Примітка: СУ – сексуальні установки; СУ_Дозволен. – дозволеність; СУ_Реалізов. – реалізованість; СУ_Секс. невр. – сексуальна невротичність; СУ_Безос. секс. – безособовий секс; СУ_Порногр. – порнографія; СУ_Секс. сором. – сексуальна сором’язливість; СУ_Цнтл.-Помірк. – цнотливість-поміркованість; СУ_Секс. збудл. – сексуальна

збудливість; СУ_Фіз. секс – фізичний секс; СУ_Агр. секс – агресивний секс; СУ_Задовол. – задоволеність; СУ_М-Ф – маскуліність – фемінність.

Рис. 3.9. Узагальнені показники установок до сексу у досліджених менеджерів (за методикою установок до сексу Г. Айзенка [2])

Таблиця 3.1

Результати дисперсійного аналізу установок до сексу у досліджених менеджерів

		Сума квадратів	ст.св.	Середній квадра	F	Знач.
СУ_ Дозволеність	Між групами	318,506	3	106,169	17,867	,000
	Всередині груп	1022,034	172	5,942		
	Разом	1340,540	175			
СУ_ Реалізованість	Між групами	520,247	3	173,416	39,827	,000
	Всередині груп	748,934	172	4,354		
	Разом	1269,182	175			
СУ_ Безособовий секс	Між групами	56,733	3	18,911	2,757	,044
	Всередині груп	1179,994	172	6,860		
	Разом	1236,727	175			
СУ_ Порнографія	Між групами	135,058	3	45,019	11,172	,000
	Всередині груп	693,124	172	4,030		
	Разом	828,182	175			
Сексуальна сором'язливість	Між групами	17,063	3	5,688	3,204	,025
	Всередині груп	305,295	172	1,775		
	Разом	322,358	175			
СУ_ Цнотливість— Поміркованість	Між групами	27,238	3	9,079	5,752	,001
	Всередині груп	271,483	172	1,578		
	Разом	298,722	175			
СУ_ Сексуальна відроза	Між групами	27,336	3	9,112	6,910	,000
	Всередині груп	226,823	172	1,319		
	Разом	254,159	175			
СУ_ Сексуальна збудливість	Між групами	318,368	3	106,123	20,818	,000
	Всередині груп	876,814	172	5,098		
	Разом	1195,182	175			
СУ_ Фізичний секс	Між групами	392,570	3	130,857	16,518	,000
	Всередині груп	1362,612	172	7,922		
	Разом	1755,182	175			
СУ_ Агресивний секс	Між групами	3,620	3	1,207	1,010	,390
	Всередині груп	205,420	172	1,194		
	Разом	209,040	175			
СУ_ Лібідо	Між групами	3335,647	3	1111,882	18,593	,000
	Всередині груп	10285,802	172	59,801		
	Разом	13621,449	175			

СУ_ Задоволеність	Між групами	485,182	3	161,727	22,585	,000
	Всередині груп	1231,676	172	7,161		
	Разом	1716,858	175			
СУ_ Маскулінність Фемінність	Між групами	1792,741	3	597,580	10,626	,000
	Всередині груп	9673,253	172	56,240		
	Разом	11465,994	175			

Примітка: Розп. оз. – розподіл ознак; F - критерій; Знач. – значення.

Встановлено, що за рівнем сексуальної дозволеності як установки до сексу достовірно відрізняються менеджери початківці (найнижчі показники) та топ-менеджери, показник якої у останніх є значно вищим у порівнянні з іншими групами менеджерів ($F=17,867$).

Відповідно, можна припустити, що топ-менеджери характеризуються цілком сучасним, передовим, легким ставленням до сексу, достатньо рішуче виступаючи проти релігійних, вікторіанських і інших уявлень про «правильне» і «належне» в цій сфері людських відносин. Вони не стурбовані проблемами невинності, охоче приймають дошлюбний секс (або навіть позашлюбні зв'язки), впевнені, що контрацептивні засоби повинні бути доступними для широкого загалу, і розглядають секс в цілому як задоволення. Подібна тенденція характеризує показник сексуальної реалізованості ($F=39,827$).

Разом з тим встановлено, що по мірі набуття бізнес-досвіду на рівні середнього менеджменту посилюється тенденція до безособового сексу ($F=2,757$), яка знижується по мірі набуття рівня топ-менеджера.

Виявлено, що тенденція до перегляду порнографії, як миттєвого здобуття задоволення характеризує переважно топ-менеджерів ($F=11,172$) в той час як сексуальна сором'язливість характеризує менеджерів початківців ($F=3,204$).

Цнотливість в меншій мірі характеризує менеджерів топового рівня та в більшій мірі властива у порівнянні з іншими групами менеджерів - менеджерам-початківцям ($F=5,752$), доведено що її показник лінійно знижується по мірі підвищення статусу в менеджерському середовищі.

Установкою відрази до сексу переважно характеризуються менеджери початкового та середнього рівнів ($F=6,910$).

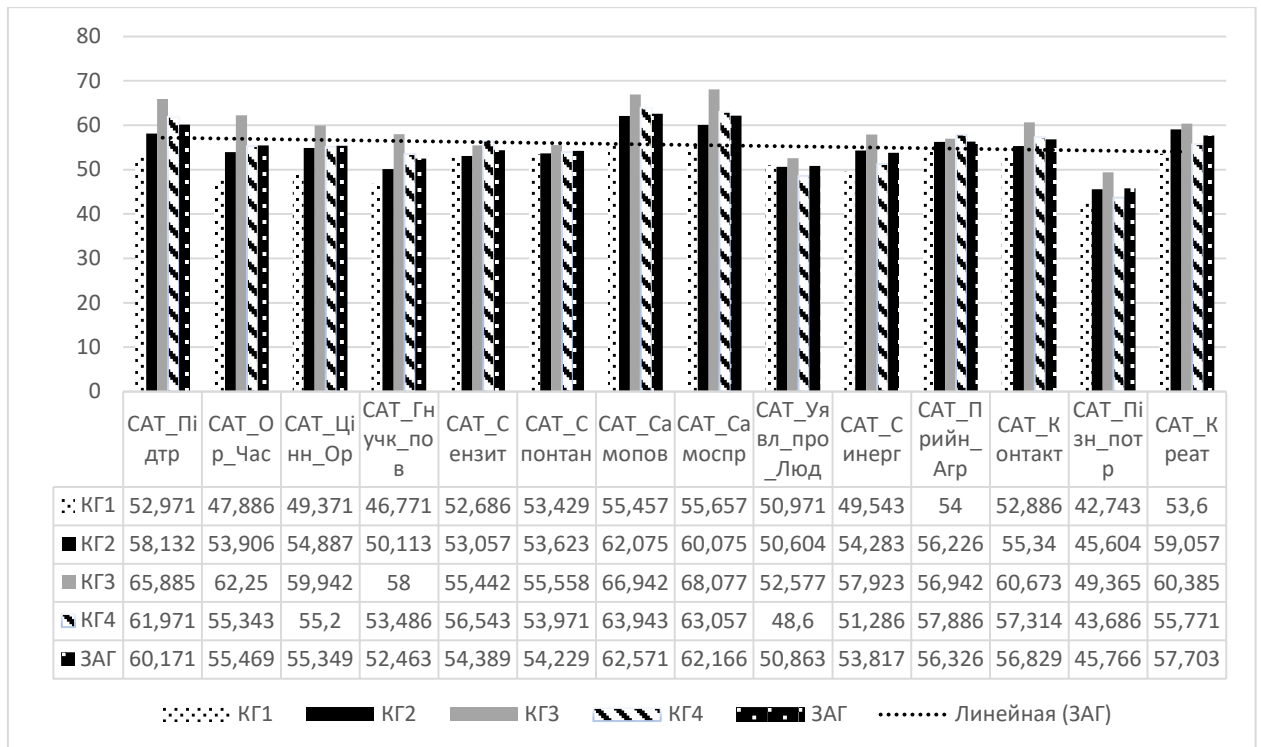
Сексуальна збудливість достовірно вище властива топ-менеджерам ($F=20,818$), відповідно як і орієнтованість на фізичний секс ($F=16,518$).

За показниками агресивності в сексі достовірних відмінностей між менеджерами досліджуваних рівнів не виявлено.

Встановлено, що високі показники рівня лібідо характеризують переважно топ-менеджерів ($F=18,593$), зростання якого корелює з кар'єрним зростанням менеджерів. Подібна тенденція встановлена за показниками сексуальної задоволеності ($F=22,585$) та зростання маскулінності ($F=10,626$).

В цілому доведено, що сексуальна реалізованість, сексуальна збудливість, посилення лібідінальності, задоволеності від сексу та маскулінності є ключовими критеріями сексуального благополуччя корельованого з кар'єрним зростанням менеджерів, а саме їхньої професійної бізнес-успішності.

На подальших етапах за методикою самоактуалізаційний тест (САТ) (Е. Шостром) (адаптація: Л. Гозман, М. Кроз, М. Латинська) [121] визначено показники самоактуалізації у досліджених менеджерів бізнес-організацій (рис. 3.10, табл. 3.2).

Примітка: шкали: Підтр. – підтримки; Ор_Час. – орієнтації в часі; Цінн. Ор. – ціннісних орієнтацій; Гнучк. Пов. – гнучкості поведінки; Сензит. – сензитивності; Спонтан. – спонтанності; Самопов. – самоповаги; Самоспр. – самосприйняття; Уявл. Про Люд. – уявлень про людину; Синерг. – синергії; Прийн. Агр. – прийняття агресії; Контакт. – контактності; Пізн. Потр. – пізнавальних потреб; Креат. – креативності.

Рис. 3.10. Узагальнені показники самоактуалізації у досліджених менеджерів (за методикою самоактуалізаційний тест САТ [121])

Таблиця 3.2

Результати дисперсійного аналізу показників самоактуалізації у досліджених менеджерів бізнес-організацій (за методикою самоактуалізаційний тест САТ [121])

ANOVA						
		Сума квадратів	Розп. оз.	Середній квадрат	F	Знач.
САТ_ Підтримка	Між групами	3845,531	3	1281,844	12,194	,000
	Всередині груп	17975,326	171	105,119		
	Разом	21820,857	174			
САТ_ Орієнтованість в часі	Між групами	4533,870	3	1511,290	16,596	,000
	Всередині груп	15571,707	171	91,063		
	Разом	20105,577	174			
САТ_ Ціннісні орієнтації	Між групами	2359,818	3	786,606	15,729	,000
	Всередині груп	8551,919	171	50,011		
	Разом	10911,737	174			
САТ_ Гнучкість поведінки	Між групами	3057,274	3	1019,091	5,714	,001
	Всередині груп	30496,235	171	178,341		

	Разом	33553,509	174			
САТ_ Самоповага	Між групами	2843,761	3	947,920	19,153	,000
	Всередині груп	8463,096	171	49,492		
	Разом	11306,857	174			
САТ_ Самосприйняття	Між групами	3559,032	3	1186,344	13,805	,000
	Всередині груп	14695,162	171	85,937		
	Разом	18254,194	174			
САТ_ Синергія	Між групами	1751,873	3	583,958	11,404	,000
	Всередині груп	8756,276	171	51,206		
	Разом	10508,149	174			
САТ_ Контактність	Між групами	1438,442	3	479,481	3,328	,021
	Всередині груп	24634,415	171	144,061		
	Разом	26072,857	174			
САТ_ Пізнавальні потреби	Між групами	1146,429	3	382,143	4,055	,008
	Всередині груп	16116,966	171	94,251		
	Разом	17263,394	174			
САТ_ Креативність	Між групами	1190,839	3	396,946	4,641	,004
	Всередині груп	14625,709	171	85,530		
	Разом	15816,549	174			

Примітка: Розп. оз. – розподіл ознак; F - критерій; Знач. – значення.

Узагальнено основні тенденції щодо самоактуалізації менеджерів. Доведено, що за більшістю параметрів, що складають зміст самоактуалізації як процесу найбільше суттєві відмінності в її проявах характеризують менеджерів середньої ланки, як таких, що знаходяться на етапі найбільшої актуалізації власних особистісних ресурсів щодо кар'єрного зростання.

За показником підтримки менеджери середньої ланки відрізняються від решти груп менеджерів ($F=12,194$), так само як топ-менеджери від початківців. Зазначений показник визначає динаміку поведінки суб'єкта під впливом ззовні ("внутрішня-зовнішня підтримка"). Слід констатувати, що менеджери середньої ланки відповідають паттернам більшої незалежності у своїх вчинках, прагнення керуватися в житті власними цілями, переконаннями, установками і принципами, що, однак, не означає ворожості до оточуючих і конфронтації з груповими нормами.

Також доведено, що менеджери середньої ланки достовірно відрізняються від решти груп за показниками орієнтованості в часі ($F=16,596$), орієнтованості на цінності ($F=15,729$), гнучкістю поведінки ($F=5,714$), орієнтованістю на самосприйняття ($F=13,805$) та контактність ($F=3,328$). З'ясовано, що найбільшого піку розвитку за самоактуалізаційними тенденціями лінійно набувають менеджери середньої ланки, після набуття статусу топ-менеджера тенденції самоактуалізації знижуються.

Можна припустити, що менеджери середньої ланки характеризуються здатністю жити справжнім життям, тобто переживати справжній момент свого власного життя у всій його повноті, а не просто як фатальний наслідок минулого або підготовку до майбутнього. Така характеристика є вкрай важливою для особистісної успішності в бізнесі. Згідно теоретичних досліджень, таке світовідчуття, психологічне сприйняття часу суб'єктом свідчить про високий рівень самоактуалізації особистості.

За методикою дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК) (адаптація: Є. Бажін, С. Голинкіна, О. Еткінд) [9] визначено показники локусу контролю досліджуваних менеджерів (табл. 3.3, рис. 3,11), а саме їх схильність приписувати відповідальність за результати своєї діяльності зовнішнім обставинам або власним зусиллям і здібностям.

Таблиця 3.3

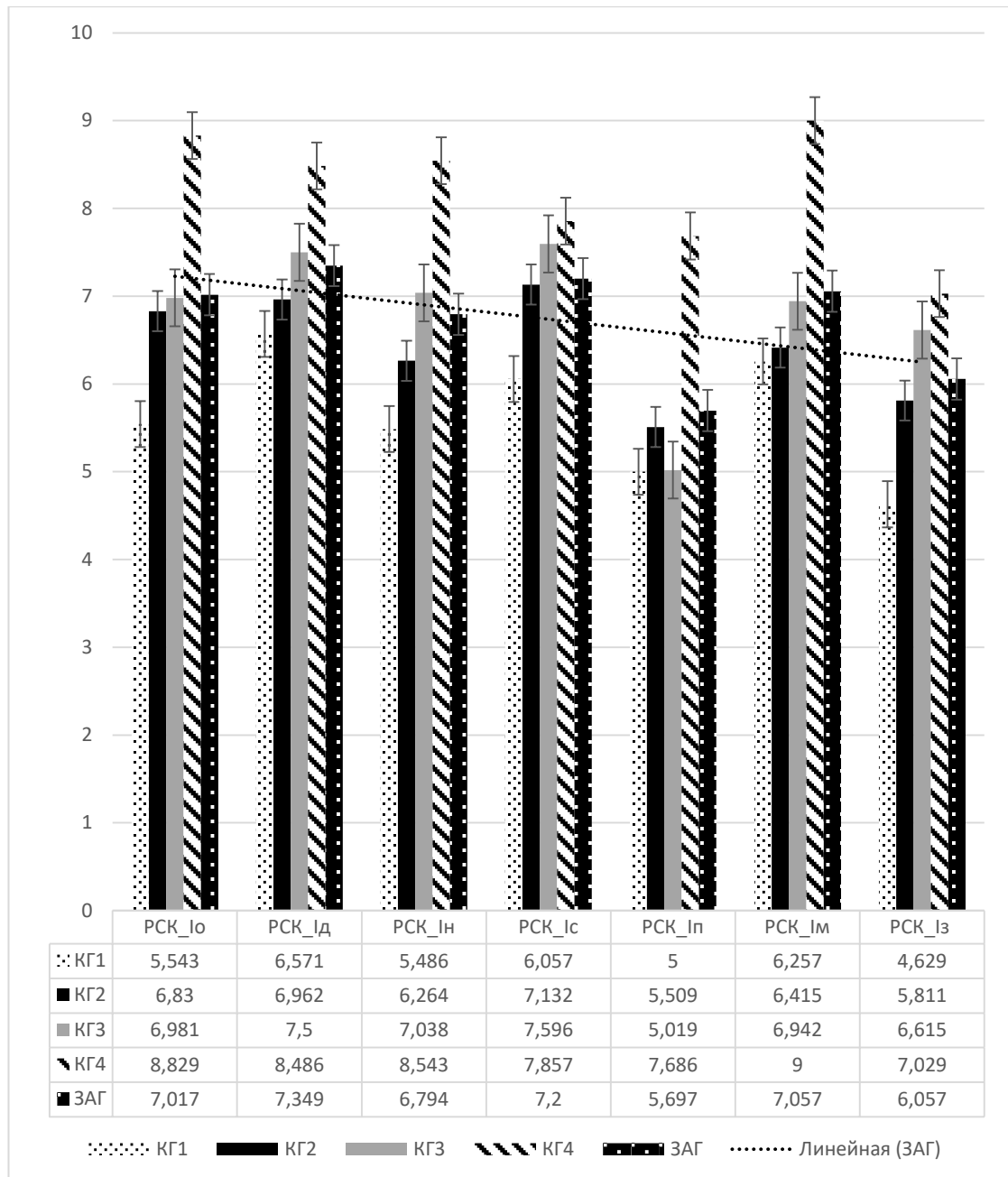
**Результати дисперсійного аналізу рівнів
суб'єктивного контролю досліджуваних менеджерів
(за методикою рівень суб'єктивного контролю (РСК) [9])**

ANOVA						
		Сума квадратів	Розп. оз.	Середній квадрат	F	Знач.
РСК_ Ію	Між групами	192,839	3	64,280	31,217	,000
	Всередині груп	352,110	171	2,059		
	Разом	544,949	174			
РСК_ Ід	Між групами	75,498	3	25,166	12,574	,000
	Всередині груп	342,239	171	2,001		
	Разом	417,737	174			

РСК_ Ін	Між групами	184,941	3	61,647	25,484	,000
	Всередині груп	413,654	171	2,419		
	Разом	598,594	174			
РСК_ Іс	Між групами	69,234	3	23,078	7,549	,000
	Всередині груп	522,766	171	3,057		
	Разом	592,000	174			
РСК_ Іп	Між групами	181,180	3	60,393	29,696	,000
	Всередині груп	347,769	171	2,034		
	Разом	528,949	174			
РСК_ Ім	Між групами	177,048	3	59,016	48,899	,000
	Всередині груп	206,381	171	1,207		
	Разом	383,429	174			
РСК_ Із	Між групами	123,865	3	41,288	21,294	,000
	Всередині груп	331,564	171	1,939		
	Разом	455,429	174			

Примітка: шкали інтернальності: Іо – загальної; Ід – в області досягнень; Ін – в області невдач; Іс - в сімейних відносинах; Іп – в області виробничих відносин; Ім – в області міжособистісних відносин; Із – у випадку охорони здоров'я і хвороби; *Примітка:* Розп. оз. – розподіл ознак; F - критерій; Знач. – значення.

Щодо локусу інтернальності доведено, що найбільша здатність співвідносити зовнішню результативність з внутрішніми ресурсами та інтерналістю каузального фактору характеризує топ-менеджерів у порівнянні з рештою констатувальних груп досліджуваних менеджерів бізнес-організацій ($F=31,217$).

Примітка: шкали інтернальності: Io – загальної; Id – в області досягнень; In – в області невдач; Ic – в сімейних відносинах; Ip – в області виробничих відносин; Im – в області міжособистісних відносин; Iz – у випадку охорони здоров'я і хвороби.

Рис. 3.11. Узагальнені показники рівнів суб'єктивного контролю досліджуваних менеджерів (за методикою «Рівень суб'єктивного контролю (PCK)» [9])

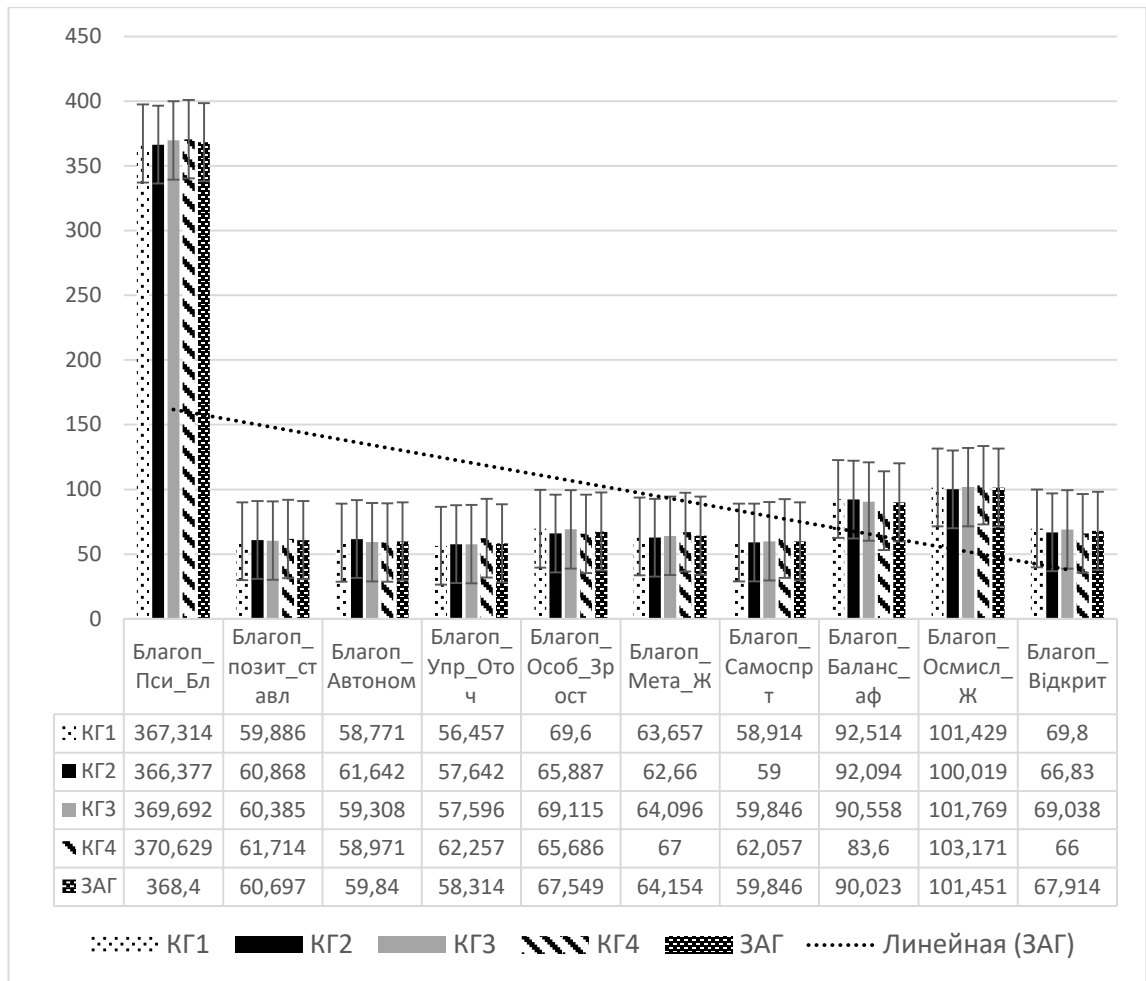
Встановлено, що по мірі збільшення інтернальності як внутрішнього чинника пояснення причинності подій, зростає кар'єрний статус менеджерів. Доведено ключову роль в зростанні саме чинника інтернальності в області

міжособових стосунків, що засвідчує соціально-психологічну компетентність менеджерів ($F=48,899$), що дозволяє менеджерам управляти різними групами людей (підлеглими, клієнтами, партнерами, ...), які відрізняються за статусом, віком, статтю, освітою, кількістю, сімейним станом та інше.

Відповідно, топ-менеджери бізнес-організацій переважно характеризуються високим рівнем суб'єктивного контролю над значущими ситуаціями: інтернальність контролю, інтернальна особистість. Можна припустити, що їм властиве переконання про те, що більшість важливих подій в їхньому житті як особистому так і професійному є результатом їх власних рішень і дій, що вони можуть ними ефективно керувати, і, таким чином, вони відчувають свою власну відповідальність за ці події і за те, як складається їхнє життя в цілому і сексуальні відносини зокрема. Зазначена феноменологія цілком пояснює ефективність особистості в бізнес-діяльності.

Відповідно найнижчими показниками інтернальності в різних її сферах характеризуються досліджувані менеджери-початківці як з досвідом управління в бізнес-організаціях до 1-го року так і з досвідом від 1-го року до 3-х років. В більшості випадків мова йде про нерозвинену властивість бачення зв'язку між своїми рішеннями і діями та значущими подіями особистісного та професійного життя. Досліджувані менеджери-початківці вважають, що більшість подій їхнього життя є результатом зовнішніх обставин, наприклад випадку або рішень і дій, та впливу інших людей. Відповідно, їм переважно властива екстернальність з підвищеною тривожністю, занепокоєнням також і в сфері сексуальних відносин. Їх відрізняє конформність, менша терпимість до інших оточуючих і підвищена агресивність.

За результатами використання методики психологічного благополуччя (К. Ріфф) (Ryff Scales of Psychological Well-Being, RPWB) (адаптація: Т. Шевеленкова, П. Фесенко, 2005) [166] виявлено показники психологічного благополуччя менеджерів всіх чотирьох констатувальних груп менеджерів (рис. 3.12, табл. 3.4).

Примітка: Пси_Бл. – психологічне благополуччя; Позит. Ставл. - позитивне ставлення до інших; Автоном. – автономія; Упр. Оточ. – управління оточенням; Особ. Зрост. – особистісне зростання; Мета ж. – мета в житті; Самоспр. – самосприйняття; Баланс. аф. – баланс афекту; Осмысл. ж. – осмислення життєвих цілей; Відкрит. – людина як відкрита система.

Рис. 3.12. Узагальнені показники рівнів психологічного благополуччя досліджуваних менеджерів (за методикою психологічного благополуччя К. Ріфф [166])

Щодо психологічного благополуччя за показником здатності управляти оточенням є достовірні відмінності між групами менеджерів в бік зростання показника у топ-менеджерів ($F=4,302$), що засвідчує певне усвідомлення влади і компетенції в управлінні оточенням підлеглих, контроль зовнішньою діяльністю, ефективне використання можливостей, здатність уловлювати або створювати умови і обставини, які підходять для задоволення особистих потреб та досягнення цілей.

Таблиця 3.4

Результати дисперсійного аналізу рівнів психологічного благополуччя досліджуваних менеджерів

		Сума квадратів	Розп. оз.	Середній квадрат	F	Знач.
Управління оточенням	Між групами	715,635	3	238,545	4,302	,006
	Всередині груп	9482,079	171	55,451		
	Разом	10197,714	174			
Особистісне зростання	Між групами	542,766	3	180,922	3,021	,031
	Всередині груп	10240,571	171	59,886		
	Разом	10783,337	174			

Примітка: Розп. оз. – розподіл ознак; F – критерій; Знач. – значення.

Разом з тим мотивація до особистісного зростання переважно характеризує менеджерів-початківців обох груп досліджуваних ($F=3,021$), що цілком пояснює їх професійні кар'єрні прагнення.

Група досліджуваних менеджерів-початківців характеризується наступними особливостями та професійно важливими якостями, такими як: почуттям інтенції до розвитку особистості, а саме сприймають себе «особистісно зростаючими суб'єктами», такими що потребують самореалізовуватися; відкритість новому як професійному досвіду так і в сфері сексуальних відносин, а саме відчують почуття реалізації свого особистісного потенціалу, спостерігають зміни в собі та в своїх рішеннях і діях з плином часу; змінюються відповідно зі своїми знаннями і досягненнями.

Такі характеристики, безсумнівно складають важливий контекст професійного та особистісного зростання менеджерів.

На подальших етапах дослідження виявлено особливості емпатійних здібностей менеджерів за допомогою методики діагностики рівня емпатійних

здібностей (В. Бойко) [17] (табл. 3.5, рис. 3.13).

Таблиця 3.5

**Результати дисперсійного аналізу емпатійних здібностей
досліджуваних менеджерів**

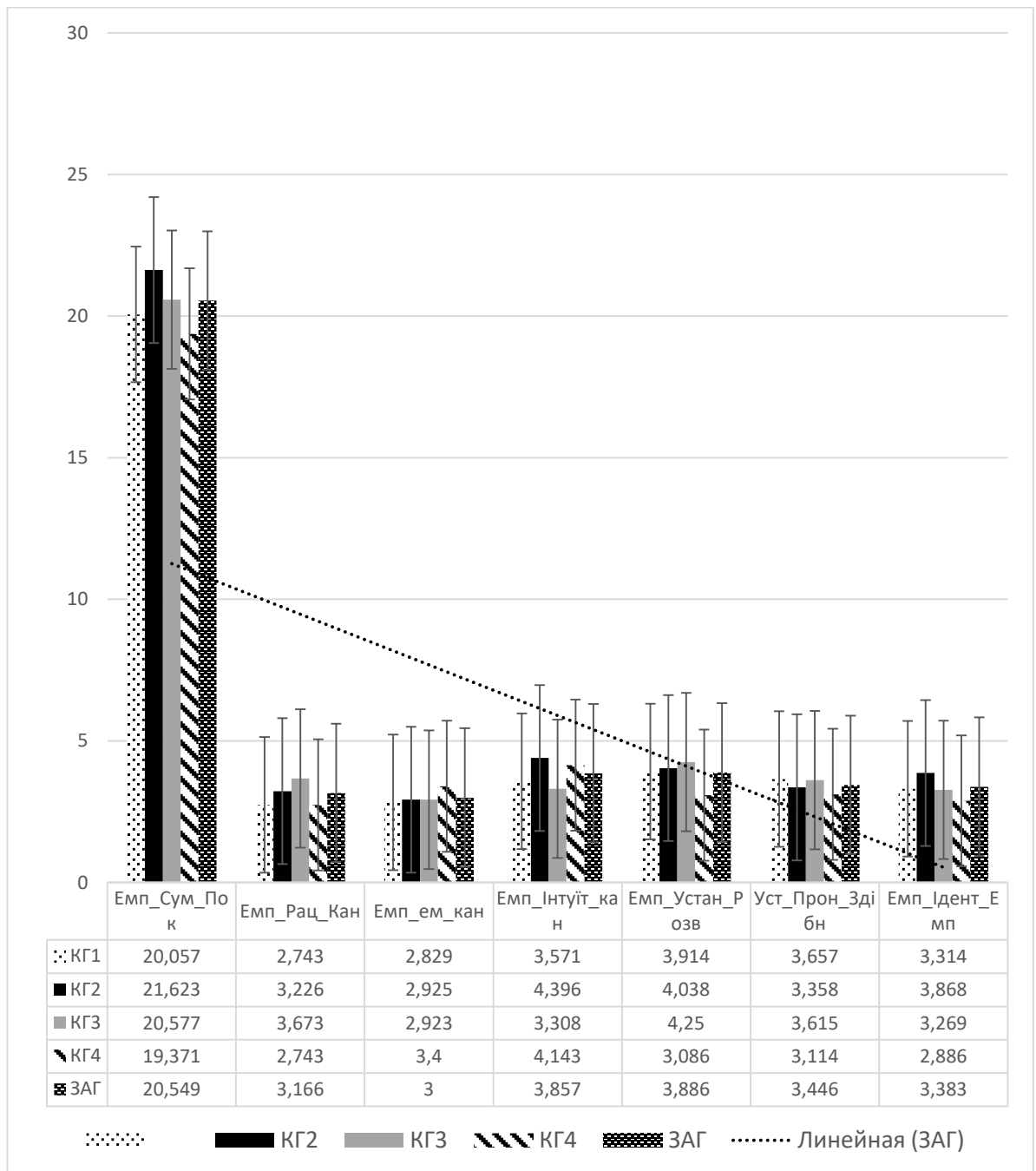
		Сума квадратів	Розп. оз.	Сер. квадрат	F	Значення
Емп_ Рац. Канал	Між групами	26,098	3	8,699	5,388	,001
	Всередині груп	276,097	171	1,615		
	Разом	302,194	174			
Емп_ Інтуїт. канал	Між групами	36,815	3	12,272	5,852	,001
	Всередині груп	358,613	171	2,097		
	Разом	395,429	174			
Емп_ Устан_ Розв	Між групами	30,554	3	10,185	8,094	,000
	Всередині груп	215,160	171	1,258		
	Разом	245,714	174			
Емп_ Ідент_ Емп	Між групами	21,957	3	7,319	3,623	,014
	Всередині груп	345,392	171	2,020		
	Разом	367,349	174			

Примітка: емпатії: Емп_ Рац. Канал – раціональний канал; Емп_ Інтуїт. Канал – інтуїтивний канал; Емп_ Устан_ Розв. – установки, які сприяють емпатії; Емп_ Ідент_ Емп – ідентифікація; Розп. оз. – розподіл ознак; Сер. Квадрат – середній квадрат; F – критерій.

Доведено важливе значення розвитку емпатійних здібностей в професійному зростанні менеджерів. Зокрема виявлено, що раціональний канал емпатії, який визначає спрямованість уваги, сприйняття і мислення людини на розуміння сутності іншої особи, її стан, проблеми і поведінку - це спонтанний інтерес до іншого, який відкриває шляхи емоційного і інтуїтивного відображення партнера, характеризується поступовим зростанням від рівня початківців до середньої ланки, після чого відбувається його певний спад на рівні топ-менеджерів ($F=5,388$).

Інтуїтивний канал емпатії характеризує менеджерів-початківців з досвідом роботи до трьох років та топ-менеджерів ($F=5,852$) та розкриває схильність передбачати поведінку партнерів, діяти в умовах дефіциту вихідної інформації про них, спираючись на досвід, що зберігається в підсвідомості. Така властивість є важливою в контексті визначення

проблематики особистісної успішності в бізнесі.

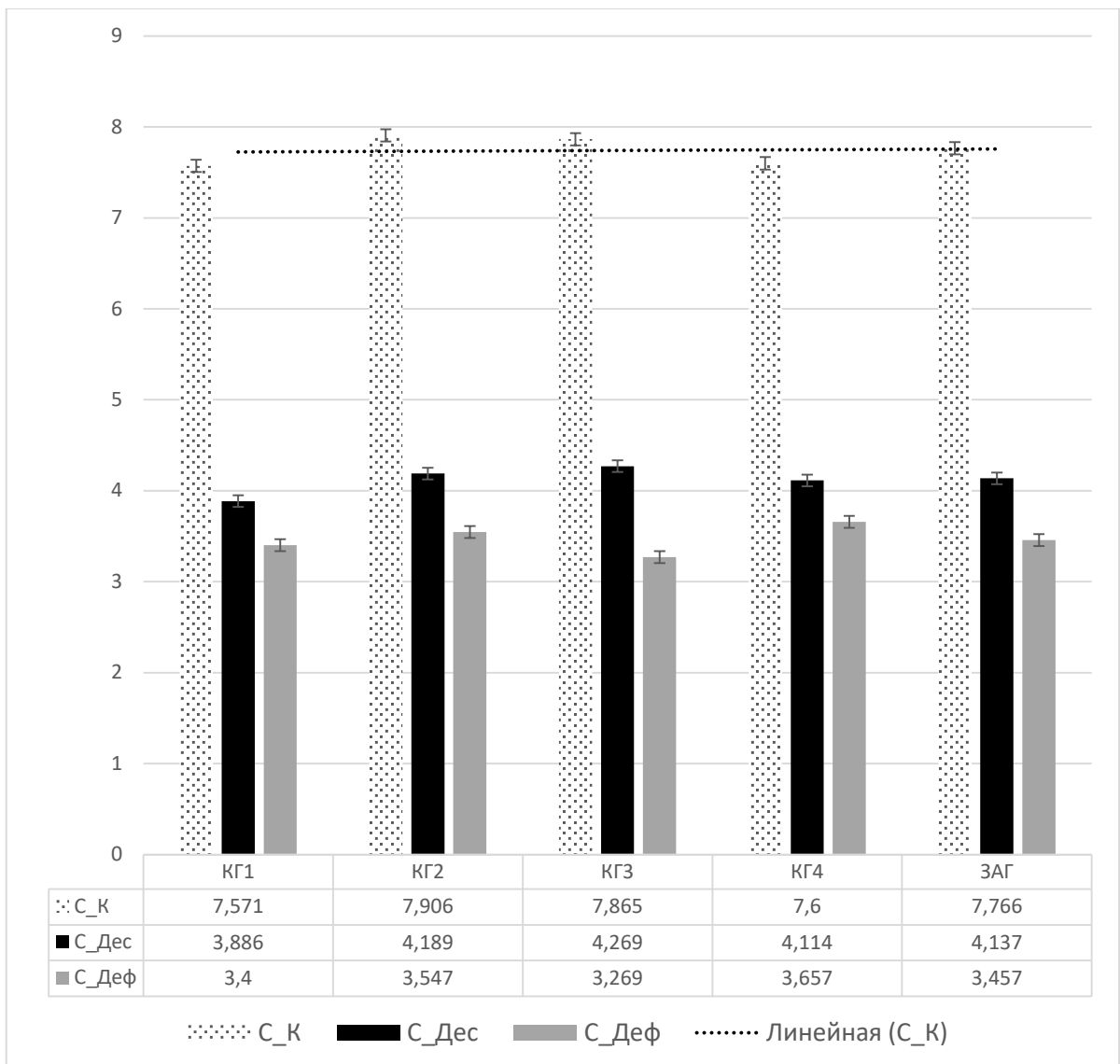
Примітка: емпатії: Емп_Сум_Пок. – сумарний показник; Емп_Рац. Кан. – раціональний канал; Емп_ем_кан. – емоційний канал; Емп_Інтуїт. кан. - інтуїтивний канал; Емп_Устан_Розв – установки, які сприяють емпатії; Уст_Прон_Здібн. – установки проникаючої здібності в емпатії; Емп_Ідент_Емп. – ідентифікація емпатії.

Рис. 3.13. Узагальнені показники емпатійних здібностей досліджуваних менеджерів (за методикою діагностики рівня емпатичних здібностей В. Бойко) [17])

Виявлено закономірність зростання установки щодо розвитку емпатії в

групах початківців та менеджерів середньої ланки, та її спад у топ-менеджерів, що дозволяє припустити, що емпатія виступає одним з ключових чинників кар'єрного зростання менеджерів ($F=8,094$).

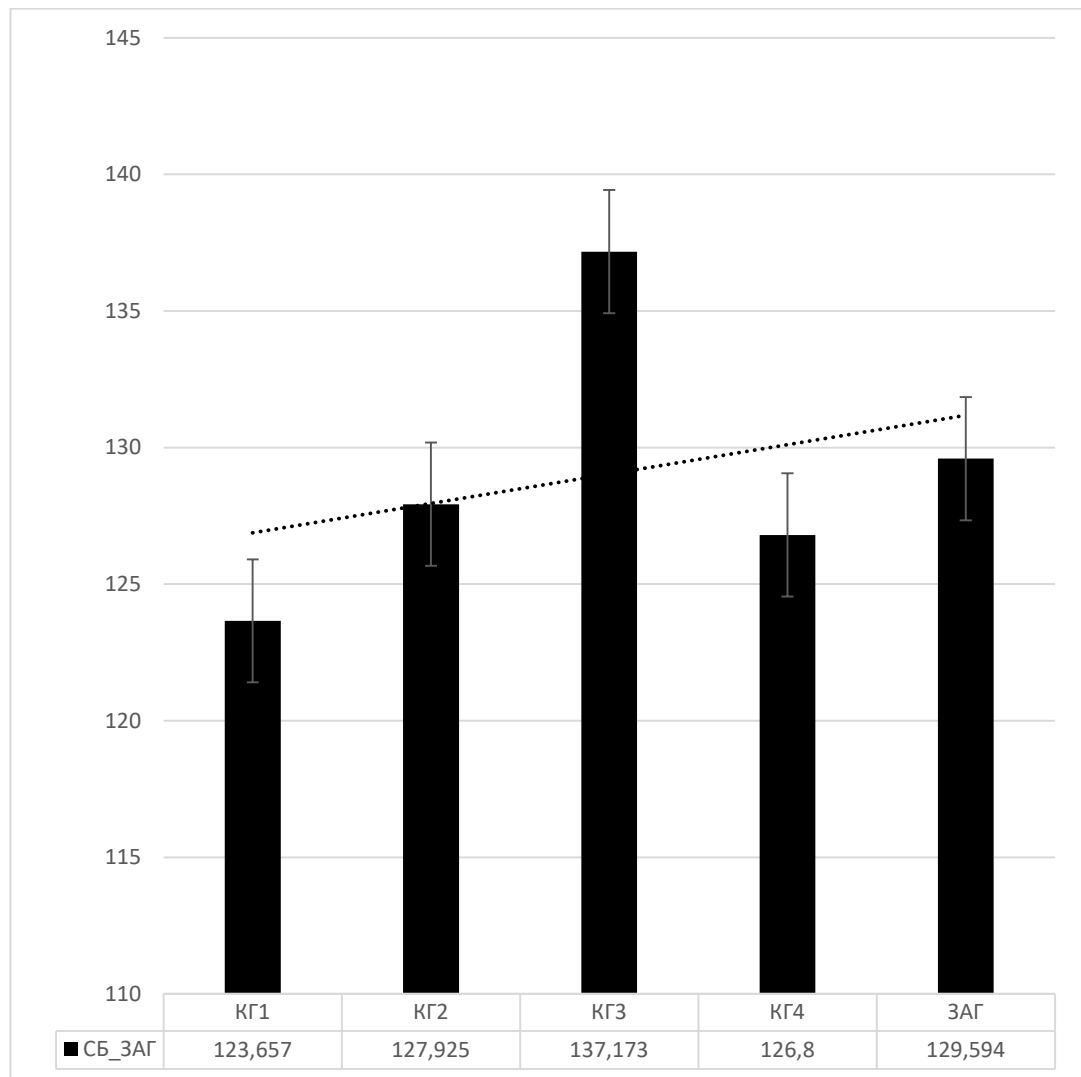
Звернімося до аналізу показників Я-функції сексуальності на конструктивному, деструктивному та дефіцитарному рівнях досліджуваних менеджерів за методикою Я-структурний тест Аммона [4] та за авторським опитувальником (рис.3.14; 3.15; табл. 3.6).

Примітка: Я-функції сексуальності (С): С_К – конструктивна; С_Дес – деструктивна; С_Деф – дефіцитарна.

Рис. 3.14. Узагальнені показники Я-функції сексуальності на конструктивному, деструктивному та дефіцитарному рівнях

досліджуваних менеджерів (за методикою Аммона [4])

Примітка: СБ_ЗАГ – сексуальне благополуччя загальні показники.

Рис. 3.15. Узагальнені показники сексуального благополуччя досліджуваних менеджерів в контексті успішності особистості в бізнесі

Узагальнено, що за рівнем сексуальної конструктивності відрізняються досліджувані топ-менеджери ($F=4,452$), дефіцитарність переважно характеризує менеджерів-початківців з досвідом управлінської роботи до трьох років ($F=4,171$).

Констатовано, що за узагальненим показником сексуального благополуччя досліджуваних менеджерів в контексті особистісної успішності в бізнес-діяльності достовірно характеризуються менеджери середньої ланки,

найнижчі показники виявлено у менеджерів-початківців ($F=10,442$).

Таблиця 3.6

Результати дисперсійного аналізу Я-функції сексуальності (С) на конструктивному, деструктивному та дефіцитарному рівнях сексуального благополуччя досліджуваних менеджерів в контексті успішності особистості в бізнес-діяльності

ANOVA						
		Сума квадратів	Розп. оз.	Середній квадрат	F	Значення
С_ Конструктивна	Між групами	3,837	3	1,279	4,452	,029
	Всередині груп	1443,557	171	8,442		
	Разом	1447,394	174			
С_ Деструктивна	Між групами	3,279	3	1,093	4,171	,916
	Всередині груп	1091,430	171	6,383		
	Разом	1094,709	174			
С_ Дефіцитарна	Між групами	3,780	3	1,260	,161	,922
	Всередині груп	1335,649	171	7,811		
	Разом	1339,429	174			
СБ_ Загальне	Між групами	4641,568	3	1547,189	10,442	,000
	Всередині груп	25336,626	171	148,167		
	Разом	29978,194	174			

Примітка: Розп. оз. – розподіл ознак; F - критерій.

Таким чином, виявлено обумовленість сексуального благополуччя особистості чинниками самоактуалізації, суб'єктивного локусу контролю та емпатійних особливостей досліджуваних менеджерів-початківців (стаж до 1-го року), менеджерів-початківців (стаж від 1-го до 3-х років), менеджерів середньої ланки (стаж від 3-х до 8-ми років), топ-менеджерів (стаж більше 8-ми років) з урахуванням рівня їх управлінської ієрархії в професійній бізнес-діяльності.

3.3. Аналіз особливостей оцінки бізнесменами детермінант сексуального благополуччя і особистісної бізнес-успішності залежно від рівня управлінської ієрархії

За результатами множинного регресійного моделювання побудовано модель предикації-ефектації сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по констатувальній групі менеджерів-початківців першого року діяльності (КГ1) (рис. 3.16; 3.17).

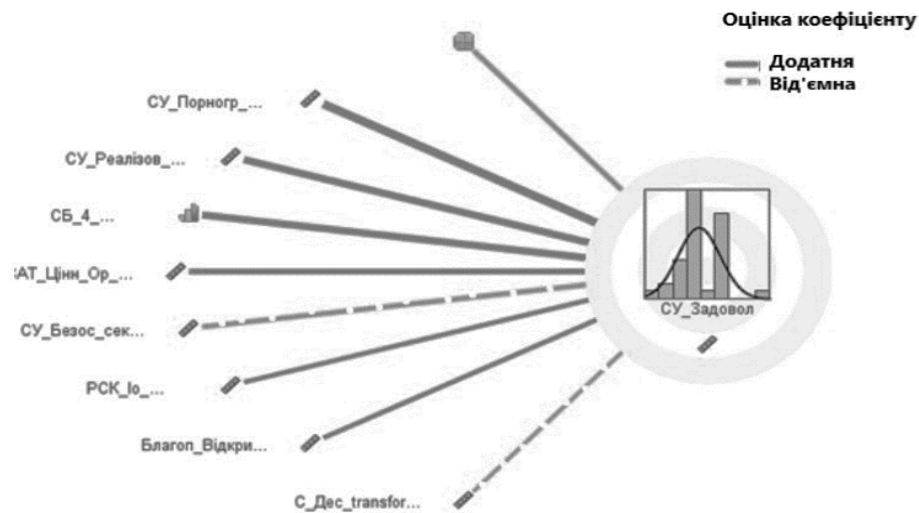
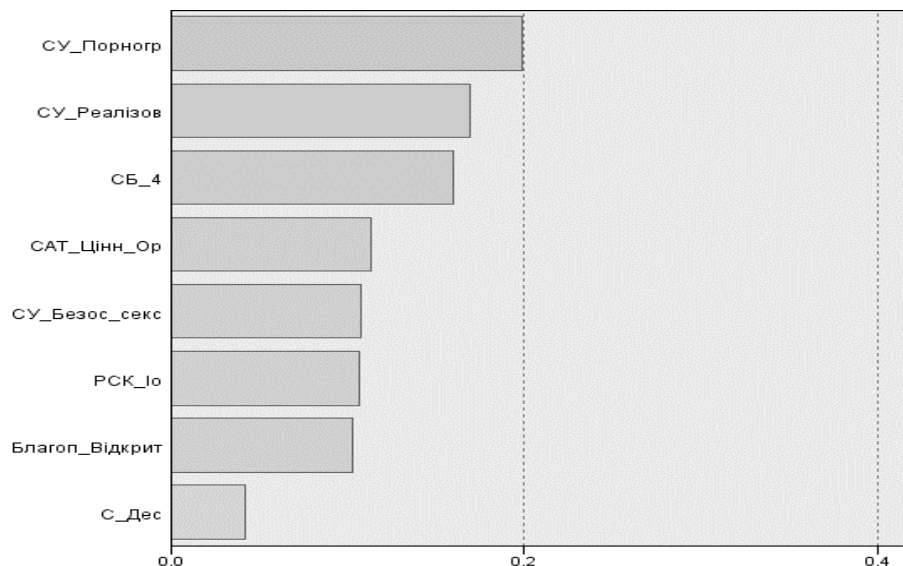

Рис. 3.16. Предикація та ефектація сексуального благополуччя менеджерів КГ1

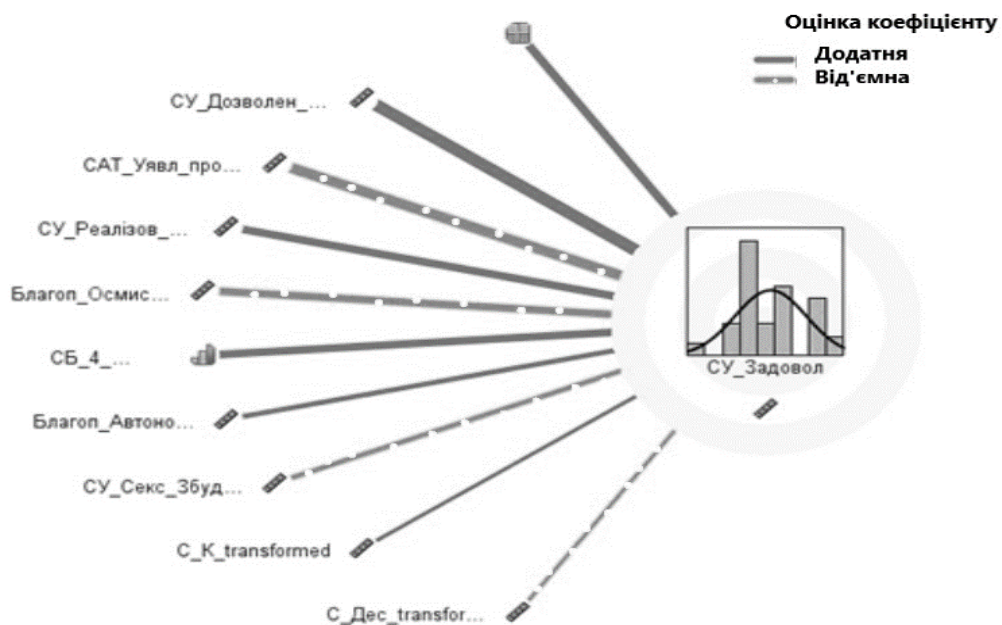

Примітка: СУ_Порногр – сексуальна установка порнографія; СУ_Реалізов – сексуальна установка реалізованість; СБ_4 – авторський опитувальник: «раціональним людям можна привести докази, які можуть змінити їх думки»; САТ_Цінн_Ор – ціннісні орієнтації; СУ_Безосо_секс – сексуальна установка безособовий секс; РСК_Іо – загальна інтернальність; Благоп_Відкрит – людина як відкрита система; С_Дес – сексуальність деструктивна.

Рис. 3.17. Предикація та ефектація сексуального благополуччя менеджерів КГ1

Так, у менеджерів-початківців з досвідом до одного року управлінської діяльності (КГ1) в бізнесі сексуальне благополуччя обумовлено наступними чинниками: установками щодо перегляду порнографії, потягом до сексуальної реалізованості, тенденцією до раціоналізації у взаємодії з іншими оточуючими (підлеглими, топ-менеджерами, клієнтами, партнерами), орієнтацією на цінності професійної самореалізації, схильність до безособового сексу, каузальність інтернальності щодо відносин з іншими та в меншій мірі сексуальною деструктивністю Я-функцій.

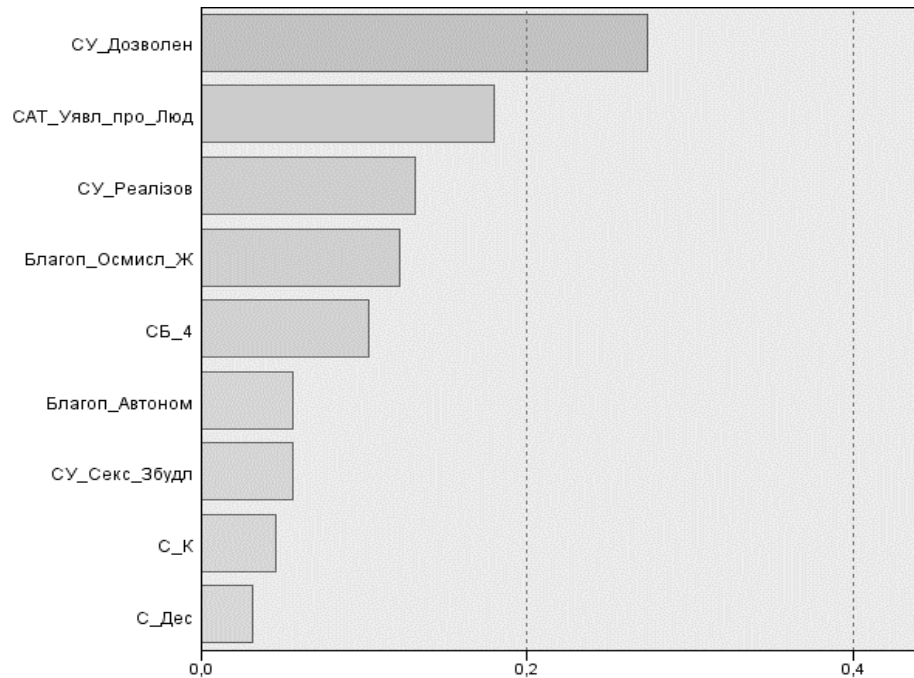
На подальших етапах дослідження побудовано модель предикації-ефектації сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по констатувальній групі менеджерів-початківців з досвідом роботи до трьох років (КГ2) (рис. 3.18; 3.19).

Примітка: СУ_Дозволен – сексуальна установка дозволеність; САТ_Уявл_про – уявлення про природу людини; СУ_Реалізов – сексуальна установка реалізованість; Благоп_Осмисл – осмисленість життя; СБ_4 - які можуть змінити їх думки»; Благоп_Автоно – автономія; СУ_Секс_Збуд – сексуальна установка збудливість; С_К_transformed – сексуальність конструктивна; С_Дес_transfor. – сексуальність

деструктивна.

Рис. 3.18. Предикування та ефектація сексуального благополуччя менеджерів КГ2

Примітка: СУ_Дозволен – сексуальна установка дозволеність; САТ_Уявл_про – уявлення про природу людини; СУ_Реалізов – сексуальна установка реалізованість; Благоп_Осмысл – осмисленість життя; СБ_4 - які можуть змінити їх думки»; Благоп_Автоном – автономія; СУ_Секс_Збудл – сексуальна установка збудливість; С_К – сексуальність конструктивна; С_Дес. – сексуальність деструктивна.

Рис. 3.19. Предикування та ефектація сексуального благополуччя менеджерів КГ2

Встановлено, що детермінація сексуального благополуччя *менеджерів-початківців з досвідом роботи до трьох років (КГ2)* обумовлюється сексуальною дозволеністю, тобто сучасним ставленням до сексуальних відносин; орієнтованістю самоактуалізації на гуманістичні цінності, сексуальною реалізованістю, осмисленістю життя, раціональністю в стосунках, тенденцією до автономізації, сексуальною збудливістю та в меншій мірі залежить від усвідомлення конструктивності та деструктивності власної сексуальності.

Модель предикації-ефектації сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнесі по констатувальній групі менеджерів середньої ланки (КГЗ) представлено на рисунках 3.20; 3.21.

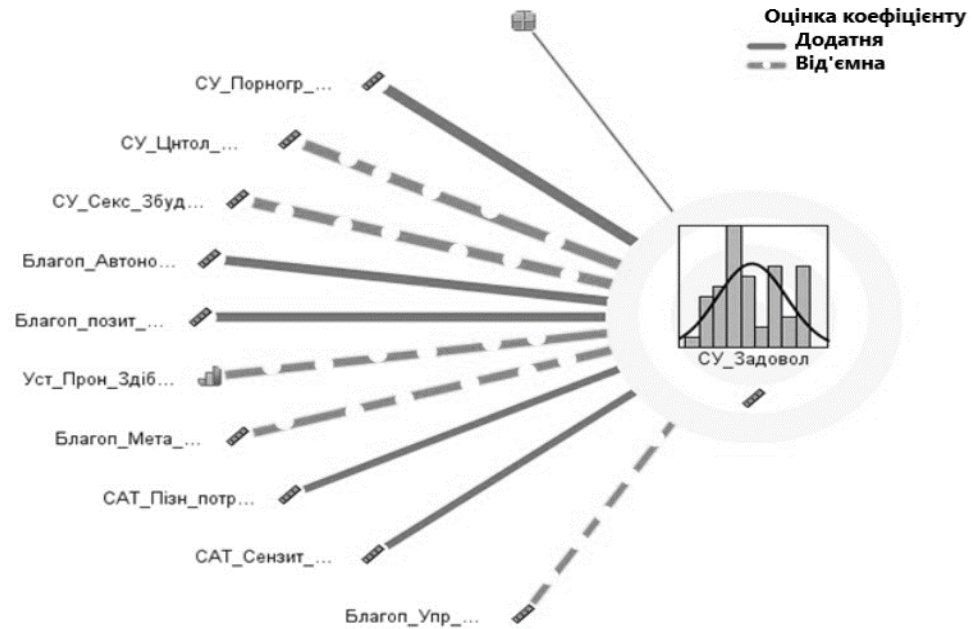
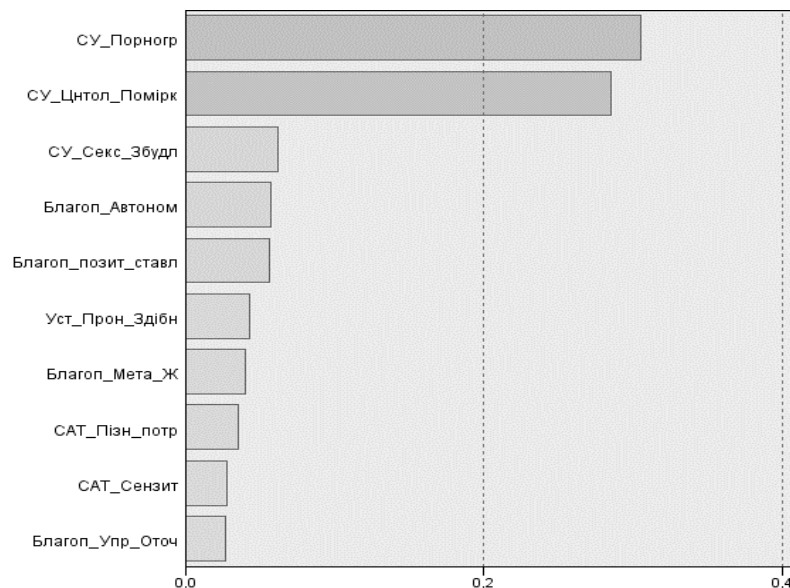

Рис. 3.20. Предикація та ефектація сексуального благополуччя менеджерів КГЗ

Примітка: СУ – сексуальна установка; СУ Порногр – порнографія; СУ Цнтл Помірк – цнотливість-поміркованість; СУ Секс Збуд – збудливість; Благоп Автоно – автономія; Благоп позит – позитивне відношення до інших; Уст Прон Здібн – установка проникаюча здібність в емпатії; Благоп Мета – усвідомлення мети життя; САТ Пізн Потр – пізнавальні потреби;

САТ_Сензит – сензитивність; Благоп_Упр – управління оточенням.

Рис. 3.21. Предикація та ефектація сексуального благополуччя менеджерів КГЗ

Виявлено, що детермінація сексуального благополуччя *менеджерів-середньої ланки* (КГЗ) обумовлюється:

- в значно більшій мірі такими чинниками як: сексуальна установка щодо перегляду порнографії; сексуальна установка щодо цнотливості та поміркованості;

- в меншій мірі – сексуальними установками, такими як: сексуальна збудливість, автономія, позитивне ставлення до інших, проникаюча здібність в емпатії, усвідомлення мети життя, пізнавальні потреби, сензитивність, управління оточенням.

Одночасна вираженість таких чинників як терпимість до порнографічних малюнків чи фотографій, на яких зображені сексуальні сюжети та поміркована цнотливість вказує на те, що людина готова більш розкуто проявляти свої таємні бажання в думках та висловлюваннях і при цьому в її сексуальних фантазіях немає деструктивних бажань, та її помірна цнотливість направлена на підтримку цілісності, в першу чергу – єдності сексуального та особистісного; суб'єкт-суб'єктних, партнерських сексуальних відносин.

Визначено модель предикації-ефектації сексуального благополуччя в контексті успішності особистості в бізнес-діяльності по констатувальній групі топ-менеджерів (КГ4) (рис. 3.22; 3.23).

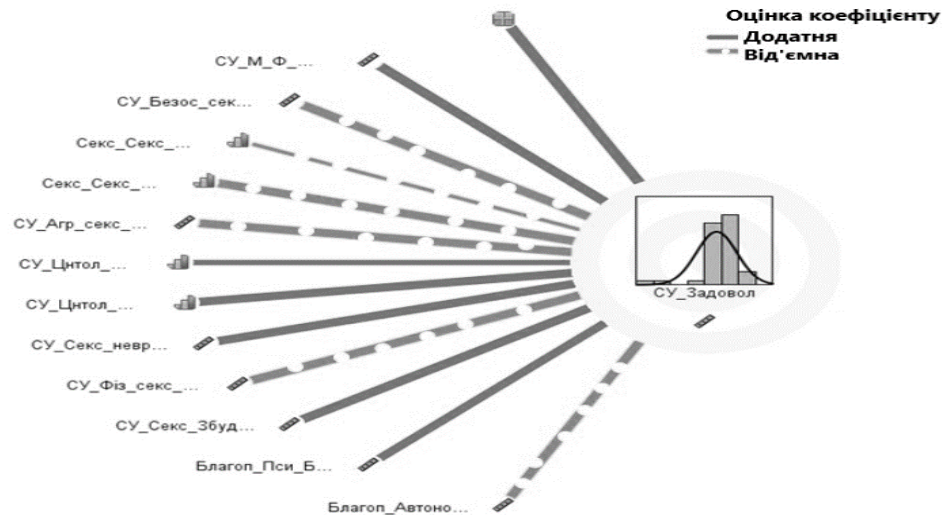
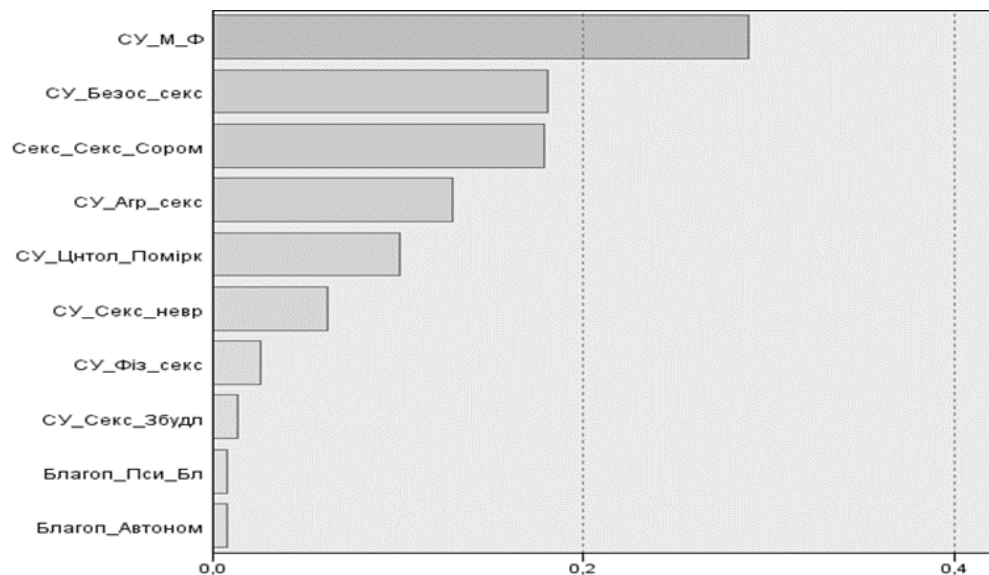

Рис. 3.22. Предикація та ефектація сексуального благополуччя менеджерів КГ4

Примітка: СУ – сексуальна установка; СУ_М_Ф – маскуліність-фемінність; СУ_Безос – безособовий секс; Секс_Сором – сексуальна сором'язливість; СУ_Агр_Секс – агресивний секс; СУ_Цнтл_Помірк – цнтливість-поміркованість; СУ_Секс_невр – сексуальна невротичність; СУ_Фіз_секс – фізичний секс; СУ_Секс_Збудл – сексуальна збудливість; Благоп_Пси_Бл – психологічне благополуччя; Благоп_Автоном – автономія.

Рис. 3.23. Предикація та ефектація сексуального благополуччя менеджерів КГ4

Як видно з рисунків 3.22 і 3.23 концепт сексуального благополуччя топ-менеджерів є більш варіативним, ґрунтується на маскулінізації, установках

щодо безособового сексу з певною мірою сексуальної агресивності та поміркованості, разом із сексуальною сором'язливістю.

В певній мірі ваги набуває сексуальна невротизованість та тенденції до сприйняття сексу як фізіологічного процесу. В меншій мірі значимими чинниками виступають автономізація та загальне психологічне благополуччя.

На останніх етапах емпіричного дослідження шляхом використання процедур факторного аналізу побудовано моделі сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності досліджуваних менеджерів, які дозволили визначити простір понять, що охоплюють зв'язки установок щодо сексу та особистісних властивостей досліджуваних, а також коло тверджень та переконань щодо власної бізнес-ефективності.

Рис. 3.24. Модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності досліджуваних КГ1

В групі КГ1 (рис. 3.24) визначено чотири-факторну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності.

Перший фактор «*Активна ділова потенційність-лібідінальність*»

узагальнює такі семантичні концепти як: «у ситуаціях ризику я знаю, як я повинен (повинна) поводитися, щоб вирішувати проблеми» (0,832), «Я відчуваю підйом і спрагу діяльності, коли вирішую проблеми» (0,822), «Моя мотивація до активних дій підвищується особливо в складних бізнес-ситуаціях» (0,790) та сексуальну установку на лібідінальність (0,542), маскуліність (0,447), прагнення до особистісного зростання як компонент психологічного благополуччя (0,659) та відкритість (0,418).

Другий фактор *«Проактивність-асексуальність»* представлено твердженням «Я відчуваю себе не виконавцем, а режисером своїх рішень і дій, якому властива цілеспрямованість перетворювача» (0,741), «Я прагну до рішень, які задовольняють поточні потреби» (0,735), «Я сприймаю бізнес-діяльність як особистісно значущу діяльність» (0,734), установка щодо сексу за типом «відраза» (0,506), дисбаланс афектів в системі загального психологічного благополуччя (-0,733) та прагнення до автономізації (0,475), інтернальність по відношенню до здоров'я і хвороби (0,441), сексуальна установка на перегляд порнографії (0,403). В структурі фактору виявлено високі тенденції до самоповаги (0,608), самосприйняття (0,695).

Третій фактор *«Соціальна компетентність»* представлено такими чинниками як: високе прагнення до психологічного благополуччя (0,938), осмисленості життя (0,777), досягнення життєвих цілей і почуття спрямованості (0,684), загальна інтернальність суб'єктивного контролю (0,821), інтернальність в області досягнень (0,741) та невдач (0,547), активність раціонального каналу емпатії (0,506), сексуальна конструктивність (0,496). Також представлено такі психосемантичні твердження як: «Я вважаю, що краще братися за більш складні завдання, ставити перед собою більш високі цілі і наполегливо до них прагнути» (0,682), «Я можу позитивно взаємодіяти з людьми і при цьому домагатися поставлених цілей» (0,644), «Я сприймаю проблеми як стимул для особистісного зростання» (0,628).

Четвертий фактор *«Самосприйняття-сексуальна дефіцитарність»*

узагальнює зв'язки таких чинників як: власне самосприйняття як показник психологічного благополуччя (0,848), високий рівень інтернальності в виробничих відносинах (0,659), та сімейних відносинах (0,650), висока сексуальна дефіцитарність (0,757), схильність до пошуку підтримки (0,895), сенситивність (0,787), контактність, що проявляється в здатності до швидкого встановлення глибоких, тісних і емоційних контактів (0,665), неприйняття агресії (-0,606), орієнтованість на цінності самоактуалізації (0,413). Також в структурі фактору представлено такі самотвердження як: «В цілому я задоволений (на) результатами власної бізнес-діяльності» (0,712), «Я чітко усвідомлюю свої цілі і цінності, знаю свої сильні і слабкі сторони, в той же час готовий (ва) сприймати нове і змінюватися, що необхідно в сучасних умовах швидких соціальних змін» (0,707), «Я можу конструктивно в позитивному ключі висловлювати свої думки оточуючим» (0,545).

В групі КГ2 (рис. 3.25) побудовано п'яти-факторну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності.

Рис. 3.25. Модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності досліджуваних КГ2

Перший фактор *«Благополучність-фізичний секс»* представлено такими змінними як: прагнення до пошуку підтримки (0,918), гнучкість поведінки (0,859), мотивація до психологічного благополуччя (0,972) та самосприйняття (0,894), сексуальна установка щодо цнотливості та поміркованості (0,729), разом із тенденцією до фізичного сексу (0,857). В структурі фактору представлено такі твердження як: «Моя мотивація до активних дій підвищується особливо в складних бізнес-ситуаціях» (0,810), «Я відчуваю підйом і спрагу діяльності, коли вирішую проблеми» (0,801), «В цілому мої сексуальні стосунки з протилежною статтю благополучні» (0,785).

Другий фактор *«Ділова активність-сексуальна невротизованість»* представлено таким навантаженням як: «В цілому я задоволений (на) результатами власної бізнес-діяльності» (0,780), «Я відчуваю себе не виконавцем, а режисером своїх рішень і дій, якому властива цілеспрямованість перетворювача» (0,747), «Я концентруюся на фактах і результатах діяльності» (0,732), «У кожній завершеної справі можна знайти до п'яти поліпшень» (0,731), «Я можу що-небудь придумати щоб знайти вихід із ситуації, яка багатьом здається безвихідною» (0,720). Узагальнено зв'язок таких чинників як: контактність (0,786), самоповага (0,735), орієнтованість в часі (0,730), сексуальна дефіцитарність (0,430), висока сексуальна невротизованість (0,718), мотивація до особистісного зростання (0,732), прагнення управляти оточенням та ефективно використовувати можливості, які надаються (0,705).

Третій фактор *«Сексуалізація відносин»* узагальнює такі семантичні концепти як: «Мені легко встановлювати глибокі, емоційно насичені сексуальні контакти» (0,664), «Я вважаю, що краще братися за більш складні завдання, ставити перед собою більш високі цілі і наполегливо до них прагнути» (0,655), «Я чітко усвідомлюю свої цілі і цінності, знаю свої сильні і слабкі сторони, в той же час готовий (ва) сприймати нове і змінюватися, що

необхідно в сучасних умовах швидких соціальних змін» (0,646). Виявлено тенденції до спонтанності (0,668), синергетичності (0,643), самосприйняття (0,631), автономізації (0,673), відкритості (0,623), установок щодо сексу за типами схильності до агресивного не деструктивного сексу (0,556), порнографії (0,685), сексуальної відрази (0,571).

Четвертий фактор *«Благополуччя-сексуальна персоніфікація»* представлено змінними: збалансованість афекту як чинник загального психологічного благополуччя (0,866), осмисленістю життя (0,842), твердженнями: *«Зазвичай я веду себе спокійно в конфліктних ситуаціях»* (0,548), *«Мене захоплює процес діяльності, процес освоєння нових і ділових умінь»* (0,546), *«Раціональним людям можна привести докази, які можуть змінити їх думки»* (0,520), *«Мені часто зустрічалися надійні чоловіки (жінки)»* (0,516). Виявлено зв'язок з параметрами прийняття агресії недеструктивної (0,451), актуалізацією пізнавальних потреб (0,446), інтернальності в області невдач (0,685), сімейних відносин (0,552), персоніфікацією сексуальних відносин (0,525).

П'ятий фактор *«Активність-збудливість»* визначається такими чинниками як: тенденції до позитивного ставлення в структурі психологічного благополуччя (0,620), активність інтуїтивного каналу емпатії (0,441). Фактор усукупнює твердження *«Я знаю свої професійні якості, включаючи сильні і слабкі»* (0,498), *«Я ставлюся до чоловіків (до жінок) позитивно»* (0,491), *«Я можу конструктивно в позитивному ключі висловлювати свої думки оточуючим»* (0,475), сексуальна розкутість та сучасне ставлення до сексуальних відносин (0,410), сексуальна збудливість (0,551).

В групі КГЗ (рис. 3.26) побудовано шести-факторну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності.

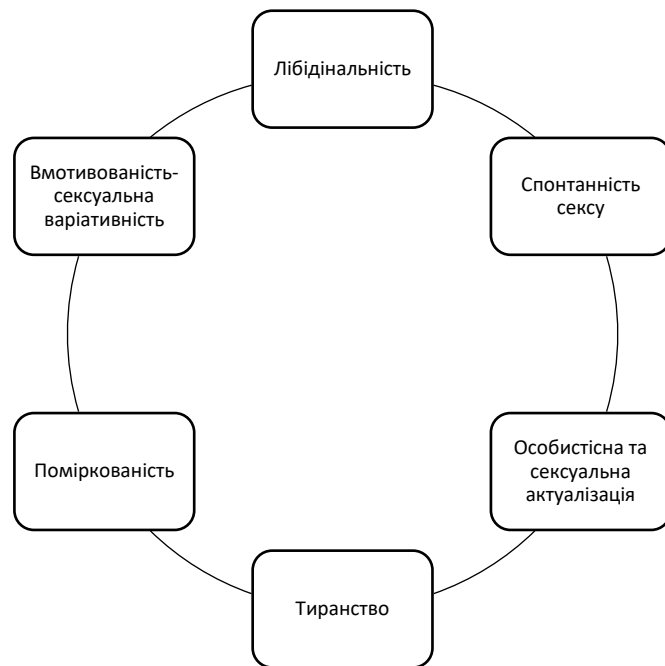

Рис. 3.26. Модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності досліджуваних КГЗ

Перший фактор «*Лібідинальність*» представлено високим навантаженням сексуальної установки на лібідо (0,951), гнучкості поведінки і спілкування та креативності (0,797) як ресурсу самоактуалізації (0,924). Узагальнено коло тверджень: «Рациональним людям можна привести докази, які можуть змінити їх думки» (0,938), «Я відчуваю підйом і спрагу діяльності, коли вирішую проблеми» (0,937), «Я сприймаю проблеми як стимул для особистісного зростання» (0,927).

Другий фактор «*Спонтанність сексу*» представлено орієнтованістю сексуальних установок на фізичний секс (0,951), твердженням «Я ставлюся до чоловіків (до жінок) позитивно» (0,911), спонтанністю як чинником самоактуалізації (0,821), орієнтованістю на сприйняття агресії не деструктивної (0,732), та орієнтацією на безособовість сексу (0,711) та інтернальність в області досягнень (0,742).

Третій фактор «*Особистісна та сексуальна актуалізація*» характеризує систему зав'язків таких змінних як: сексуальна установка щодо дозволеності в сексі (0,924), твердження «В цілому мої сексуальні стосунки з

протилежною статтю благополучні» (0,903), орієнтованість на самоповагу в структурі самоактуалізації(0,729), загального психологічного благополуччя (0,975), осмисленості життя (0,842), високої загальної інтернальності (0,794), сексуальна конструктивність (0,699).

Четвертий фактор «*Тиранство*» визначається дисбалансом афективних станів (0,909), високою контактністю (0,900), установкою на високу сексуальну збудливість (0, 866), прагненням управляти оточенням (0,817), інтернальністю в області міжособових відносин (0,814), домінацією раціонального каналу емпатії над емоціональним каналом (0,603), синергетичністю процесів самоактуалізації (0,559).

П'ятий фактор «*Поміркованість*» усукупнює мотивацію до самосприйняття (0,855), досягнення цілей (0,812), сексуальні установки щодо поміркованості та цнотливості (0,829), сексуальної сором'язливості (0,816).

Шостий фактор «*Вмотивованість-сексуальна варіативність*» визначається чинниками орієнтованості в часі як компонента самоактуалізації (0,903), високою мотивацією до самозростання як чинника психологічного благополуччя (0,655), та автономізації (0,575), інтернальністю в сфері виробничих відносин (0,744) та невдач (0,711). В змісті фактору представлено високу варіативність установок щодо сексуальних відносин, зокрема: сексуальну невротичність (0,715) та агресивний секс не деструктивний (0,708), установку щодо порнографії (0,798).

В групі КГ4 (рис. 3.27) визначено восьми-факторну модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності.

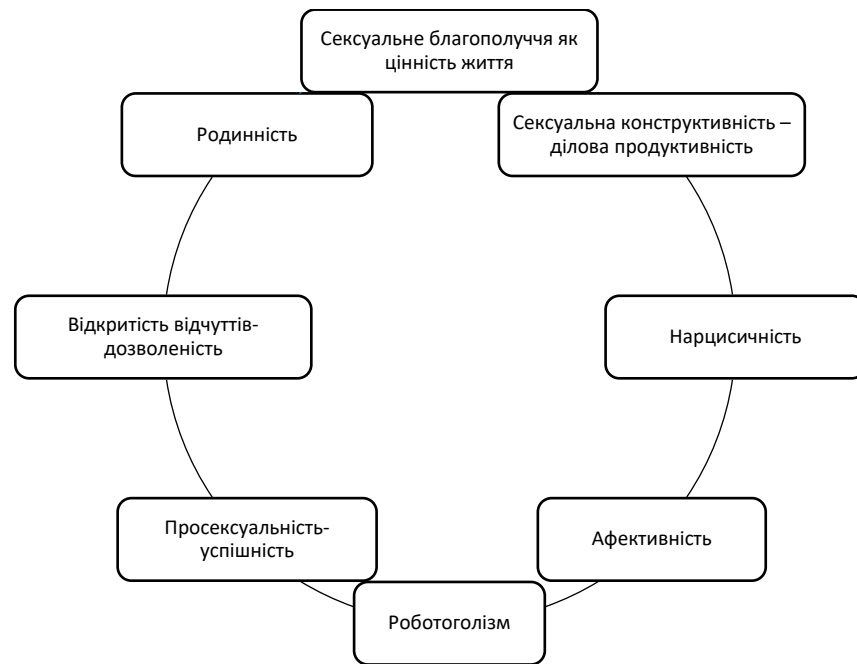

Рис. 3.27. Модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності досліджуваних КГ4

Перший фактор «Сексуальне благополуччя як цінність життя» узагальнює установки щодо сексу за типом «лібідо» (0,894), осмисленість життя як компонент загального психологічного благополуччя (0,856), орієнтованість в часі як компонент самоактуалізації (0,882), сексуальна збудливість (0,872), сексуальна реалізованість (0,608), інтернальність в області міжособистісних стосунків (0,860). В зміст фактору також входять переконання такого типу як: «Близький емоційний контакт і хороший секс сприяють підвищенню імунітету і стійкості до стресу» (0,886), «Я вважаю, що краще братися за більш складні завдання, ставити перед собою більш високі цілі і наполегливо до них прагнути» (0,810), «В цілому мої сексуальні стосунки з протилежною статтю благополучні» (0,505).

Другий фактор «Сексуальна конструктивність – ділова продуктивність» включає установки особистості щодо порнографії (0,865), сексуальну конструктивність (0,840), мотивацію щодо загального психологічного благополуччя (0,851), самосприйняття (0,838), досягнення

мети життя (0,831), самоактуалізаційну ціннісну орієнтованість (0,853), самоповагу (0,849). Факторний простір представлено також переконаннями такого змісту як: «Я можу що-небудь придумати щоб знайти вихід із ситуації, яка багатьом здається безвихідною» (0,746), «Я можу позитивно взаємодіяти з людьми і при цьому домагатися поставлених цілей» (0,730).

Третій фактор «*Нарцисичність*» узагальнює коло таких змінних як: самосприйняття і самоповага (0,831) та контактність (0,809) як чинники самоактуалізації, установки на безособовий секс (0,829). Оцінка бізнес-активності приставлена твердженням, таким як: «Я сприймаю бізнес-діяльність як особистісно значущу діяльність» (0,545).

Четвертий фактор «*Афективність*» представлено дисбалансом афекту (0,835), спонтанністю і безпосередністю в процесі самоактуалізації (0,750), інтернальністю в області невдач (0,817) та переконанням щодо оцінки ефективності професійній бізнес-діяльності наступного змісту «Я концентруюся на фактах і результатах діяльності» (0,727).

П'ятий фактор «*Роботоголізм*» представлено такими змінними як: прагнення контролювати своє оточення (підлеглих, клієнтів, партнерів, конкурентів, ...) як чинник загального психологічного благополуччя (0,769), мотивація особистісного зростання (0,694), установка на фізичний секс (0,822), загальна інтернальність (0,805) та системою тверджень, таких як: «В цілому я задоволений (на) результатами власної бізнес-діяльності» (0,650), «Я відчуваю підйом і спрагу діяльності, коли вирішую проблеми» (0,501).

Шостий фактор «*Просексуальність-успішність*» установка на сексуальну дозволеність (0,695), сексуальну розкутість (0,673), сексуальну задоволеність (0,564), орієнтованість на позитивне ставлення до інших як компонент загального психологічного благополуччя (0,646), переконання «Я вірю в успіх справи, якою займаюся» (0,626).

Сьомий фактор «*Відкритість відчуттів-дозволеність*» узагальнює відкритість як компонент загального психологічного благополуччя (0,555),

інтернальність в області невдач (0,523), установки на сексуальну дозволеність (на сучасне ставлення до сексуальних відносин) (0,503) та переконання типу «Я вірю в мої здібності і вірю в успіх моїх дій» (0,610).

Восьмий фактор «*Родинність*» представляє установки на агресивний, но не деструктивний секс (0,741), інтернальність (прийняття відповідальності за свої дії, свою поведінку) в області сімейних відносин (0,726), переконання типу «Я чітко усвідомлюю свої цілі і цінності, знаю свої сильні і слабкі сторони, в той же час готовий (ва) сприймати нове і змінюватися, що необхідно в сучасних умовах швидких соціальних змін» (0,566).

Таким чином, доведено, що сексуальне благополуччя менеджерів у контексті успішності в бізнес-діяльності з набуттям статусу в кар'єрі визначається варіативністю факторів. По групі менеджерів-початківців варіативність сексуального благополуччя дорівнює чотирьом тенденціям, по групі менеджерів-початківців з досвідом роботи до трьох років – п'яти тенденціям, по групі менеджерів середньої ланки та топ-менеджерів – восьми тенденціям, що засвідчує взаємообумовленість чинників сексуального та професійного благополуччя особистості.

Висновки до третього розділу

За результатами емпіричного дослідження встановлено обумовленість сексуального благополуччя наступними чинниками, як: самоактуалізація, локус інтернальності та емпатійні здібності бізнесменів з урахуванням рівня управлінської ієрархії в бізнес-організаціях.

Що стосується дослідження специфіки прояву *сексуальних установок*, то виявлено, що за рівнем сексуальної дозволеності у менеджерів початківців виявлені найнижчі показники; у топ-менеджерів показники цієї сексуальної установки значно вищі у порівнянні з іншими групами досліджуваних менеджерів. Можна сказати, що топ-менеджери відрізняються сучасним і легким ставленням до сексуальних відносин, що підтверджується і достатньо

високим показником їх сексуальної реалізованості.

Узагальнено, що з набуттям бізнес-досвіду на рівні середнього менеджменту посилюється тенденція до безособового сексу (ставлення до сексуального партнера, не беручи до уваги його особистості), яка знижується з набуттям рівня топ-менеджера.

Уточнено, що сексуальна збудливість, орієнтованість на фізичний секс; перегляд малюнків та фотографій порнографічного характеру, як миттєвого здобуття задоволення характеризують переважно топ-менеджерів, в той час як менеджерам початківцям більш характерна сором'язливість та цнотливість.

Установка відрази до сексуальних відносин, а саме ще більш сильний вираз цнотливості більш характерний менеджерам-початківцям обох груп досліджуваних та менеджерам середньої ланки.

Виявлено високі показники рівнів лібідо, сексуальної задоволеності та маскулінності переважно у топ-менеджерів. Зростання рівнів цих сексуальних установок корелює з кар'єрним зростанням менеджерів.

Згідно отриманих результатів не виявлено достовірних відмінностей між досліджуваними менеджерами (початківцями, середньої ланки і топами) за показниками агресивності.

В цілому доведено, що ключовими критеріями *сексуального благополуччя*, яке корелює із зростанням рівня управлінської ієрархії менеджерів є такі сексуальні установки як: сексуальна реалізованість, сексуальна збудливість, посилення лібідінальності, задоволеності від сексуальних відносин та маскулінності.

За *самоактуалізаційними тенденціями* виявлено, що у менеджерів середньої ланки ці тенденції набувають найбільшого піку розвитку, що може проявлятися: в схильності до певних відносин «орієнтації на себе и на інших», до глибоких міжособистісних відносин; в гнучкості поведінки; в рефлексивності і безпосередності прояву своїх почуттів та потреб.

Щодо локусу інтернальності доведено, що найбільша здатність

співвідносити зовнішню результативність з внутрішніми ресурсами та інтерналістю каузального фактору характеризує топ-менеджерів у порівнянні з рештою груп досліджуваних менеджерів. Відповідно найнижчими показниками інтернальності в різних її сферах характеризуються досліджувані менеджери-початківці.

За показниками загального психологічного благополуччя, а саме за показником здатності управляти оточенням виявлено достовірні відмінності між групами досліджуваних менеджерів в бік зростання цього показника у топ-менеджерів, разом з тим мотивація до особистісного зростання переважно характеризує менеджерів-початківців обох груп.

Щодо емпатійних здібностей менеджерів, то виявлено, що показники: раціонального каналу емпатії характеризуються підвищенням відповідно до зростання рівня управлінської ієрархії менеджерів; інтуїтивного каналу характеризують менеджерів-початківців з досвідом до трьох років та топ-менеджерів, що свідчить про їх схильність передбачати поведінку оточуючих, ефективно діяти в умовах змін і невизначеності.

Аналіз показників Я-функції сексуальності показав, що за рівнем сексуальної конструктивності відрізняються досліджувані топ-менеджери, дефіцитарність переважно характеризує менеджерів-початківців з досвідом управлінської діяльності в бізнесі до трьох років.

Встановлено, що за узагальненим показником сексуального благополуччя досліджуваних менеджерів в контексті успішності особистості в бізнесі достовірно характеризуються менеджери середньої ланки, найнижчі показники виявлено у менеджерів-початківців обох груп.

Відтак, обґрунтовано, що сексуальне благополуччя особистості у контексті успішності в бізнес-діяльності менеджерів бізнес-організацій з набуттям статусу в професійній кар'єрі визначається більшою варіативністю факторів.

Результати, викладені у третьому розділі, опубліковані у наступних наукових публікаціях автора:

1. Єрмакова, А. (2020). Сексуальне благополуччя бізнесменів: емпірична верифікація феномену. *American Journal of Fundamental, Applied & Experimental Research*, 18(3), 55-63. Retrieved from <http://www.ajfaer.org/index.php/ajfaer/article/view/44> **Іноземне видання.**

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного теоретико-методологічного аналізу та

узагальнення результатів емпіричного дослідження можна сформулювати такі висновки, що змістовно розкривають послідовність вирішення завдань дисертаційної роботи щодо проблеми сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.

1. Теоретико-методологічний аналіз проблеми сексуальності людини показав, що:

а) концептуальні підходи до психологічних досліджень проблем сексу і сексуальності достатньо відрізняються між собою щодо сутності психологічних особливостей сексуальності особистості людини;

б) поняття «сексуальність» включає всі аспекти конституції, поведінки, стосунків людей, які пов'язані із сексом, відносинами любові і глибокої прихильності;

в) феномен сексуальності є складним, багатоаспектним, міждисциплінарним, унікальним для кожної людини утворенням, яке визначається як задоволення фізіологічних, соціальних, психологічних і соціально-психологічних потреб людини.

Теоретичні узагальнення дозволили виявити, що на сьогодні існують наступні важливі загальні тенденції в досліджуваній проблематиці, зокрема:

а) відділення сексуальної поведінки від репродуктивної поведінки людини;

б) відзначається більш раннє сексуальне дозрівання, і більш ранній початок сексуального життя серед підлітків; соціальне та моральне прийняття дошлюбних сексуальних контактів і відносин; зростання інтересу до еротичних тем та сюжетів; соціальна терпимість, визнання задоволеності партнерів своїм власним життям одним з факторів міцності міжособистісних стосунків;

в) з одного боку, оскільки секс багато в чому є біологічним механізмом, остільки він вважається особистою і делікатною справою, з іншого боку, секс і сексуальність та все що з ними є пов'язаним знаходять своє відображення в публічній сфері.

Сексуальне благополуччя як психологічна проблема пов'язана з такими феноменами, як: якість життя, щастя, оптимізм, психологічне благополуччя, сексуальне здоров'я, задоволення власним сексуальним життям, задоволеність сексуальними відносинами.

Поняття «сексуальне благополуччя» визначаємо як психологічний стан людини, який характеризується наявністю у людини переживання особистісного задоволення власним сексуальним життям та задоволеності сексуальними стосунками з сексуальним партнером, ступенем реалізованості сексуальної функції, що суттєво сприятливо впливає на якість життя, успішність діяльності, суб'єктивне переживання щастя та надихає саму людину і людей, що її оточують.

Аналіз проблеми успішності особистості в бізнесі показав, що незважаючи на численні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених в області психології особистості «економічної» людини, підприємця, менеджера, бізнесмена; психологічних особливостей бізнес-діяльності; оптимізму, успіху, успішності і ролі та місця, яке вони посідають в житті людини, проблемі успішності особистості в бізнесі та її пов'язаності із сексуальним благополуччям бізнесменів психологами приділялося недостатньо уваги.

Бізнес являє собою екстремальну діяльність, яка проходить в жорстких умовах: конкуренції; дефіциту часу і інформації; невизначеності; погрози фінансових ризиків; взаємин з різними групами людей (клієнтів, співробітників, партнерів, конкурентів), що може призводити бізнесменів до зниження їх енергетичного потенціалу і емоційного вигорання.

Для особистісної успішності бізнесменів значущою є необхідність поповнювати енергетичні ресурси, підвищувати стресостійкість, поліпшувати емоційний стан. Одним з таких факторів позитивного впливу може бути сексуальне благополуччя бізнесменів, зокрема такі його складові:

- *оптимістичний настрій*, який проявляється у позитивних очікуваннях

від життя; гарному, радісному емоційному стані; наявності волі до майбутнього; вірі в краще, в майбутнє, вірі в себе і в своє оточення, що позитивно наповнює готовність бізнесменів до пошуку і знаходженню нових економічних можливостей;

- *суб'єктне ставлення до власного сексуального життя, до сексуальних відносин* хоча і несвідомо, але суттєво сприяють суб'єктності особистісної позиції бізнесменів, надихаючи їх на можливий вихід за межі заданої діяльності та детермінації перспектив подальшого саморозвитку;

- *задоволення власним сексуальним життям, сексуальними стосунками з сексуальним партнером* сприятливо впливають на міжособистісні відносини з оточуючими, надихають саму людину і людей, що її оточують та надають діяльності бізнесменів неповторну особистісну своєрідність, що має значення для їх позитивного прийняття власного існування в бізнес-професії, надає їх діяльності більш зрілий характер і підвищує ефективність професійної взаємодії.

2. Розроблено *концепцію сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі* в умовах сучасного вітчизняного бізнесу, яка спрямована на модернізацію системи сексуальної і бізнес освіти в напрямках:

а) надання сучасних знань про особливості сексуальності, сексуальної поведінки, сексуальних відносин, які сприяють здоровому відношенню до власного здоров'я взагалі і до сексуального здоров'я зокрема;

б) прояснення в свідомості бізнесменів того, що сексуальне благополуччя позитивно впливає на емоційний стан та взаємовідносини в сім'ї і з оточуючими; підвищує ефективність бізнес-діяльності і особистісну успішність бізнесменів;

в) безперервної бізнес-освіти у вищих навчальних закладах, на базі корпоративного навчання або професійної самоосвіти за допомогою психологічних технологій оцінювання, консультування и тренінгів

бізнесменів, які змістовно включають сучасні знання про сексуальність людини, сексуальне благополуччя, особистісну бізнес-успішність і їх взаємовплив.

Проаналізовано і уточнено змістовне навантаження 20 концептуальних понять, які розкривають проблему сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі.

3. Теоретична модель сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнесі включає наступні блоки компонентів, такі як:

а) сексуальне благополуччя: когнітивний (реалістичне мислення; самопізнання власних потреб, цілей, цінностей; самоприйняття, самоповага, позитивна самооцінка; усвідомлення себе суб'єктом власного сексуального життя; гнучкість мислення і поведінки; сучасні знання про сексуальність людини; розуміння та прогнозування стану, проблем, поведінки сексуального партнера); емоційний (стратегічний оптимізм, готовність до взаємних поступок; спонтанність, природність, що не виключає цілеспрямованість; рухливість і гнучкість емоцій; спокійне ставлення до переживань і проблем сексуального партнера; сучасне, легке, здорове ставлення до сексу; сексуальна чутливість; задоволеність власним сексуальним життям); комунікативний (гнучкість спілкування: адекватне реагування на ситуації, що змінюються; здатність створювати атмосферу відкритості, довіри в сексуальних відносинах; здорові установки до сексуальних відносин; здатність створювати партнерські стосунки, отримувати задоволення від взаємовідносин; відповідальність в сексуальних відносинах; управління оточуючими, вміння вирішувати конфлікти шляхом діалогу);

б) успішність особистості в бізнесі: бізнес-ідентичність (сприйняття бізнес-діяльності як особистісно значимої; професійна спрямованість; задоволеність власною бізнес-діяльністю); професійна зрілість (відповідальність за власні рішення і дії; саморегуляція в ситуаціях ризику і емоційних навантажень; автономія, самостійність, незалежність, неконформність); особистісне зростання (розвиток потенціалу особистості;

сприйняття випробувань як стимулів для особистісного зростання; креативність як пошук і знаходження нових бізнес-можливостей), які формують індивідуальний профіль бізнесмена з урахуванням впливу сексуального благополуччя бізнесмена на його особистісну успішність в бізнесі.

На основі теоретичної моделі визначено психодіагностичний інструментарій емпіричного дослідження.

4. Емпірично виявлено обумовленість сексуального благополуччя чинниками самоактуалізації, суб'єктивного локусу контролю та емпатійних особливостей досліджуваних менеджерів бізнес-організацій залежно від рівня управлінської ієрархії.

Узагальнено основні тенденції, що обумовлюють сексуальне благополуччя чинниками *самоактуалізації*:

- найбільшого піку розвитку за самоактуалізаційними тенденціями лінійно набувають менеджери середньої ланки, що знаходяться на етапі найбільшої актуалізації власних особистісних ресурсів щодо кар'єрного зростання;

- при наближенні до статусу топ-менеджера тенденції самоактуалізації зменшуються;

- за більшістю параметрів, що складають зміст самоактуалізації менеджери середньої ланки мають найвищі показники, такі як: внутрішня підтримка, тобто особистість спрямовується зсередини; здібність переживати поточний момент свого життя у всій повноті; орієнтованості на цінності самореалізації; гнучкість у взаємовідносинах з оточуючими; самоприйняття, самоповага та контактність.

Доведено що найвищими показниками *інтернальності* в різних її сферах характеризуються досліджувані топ-менеджери. Найнижчі показники інтернальності виявлені у менеджерів-початківців.

Доведено важливе значення розвитку *емпатійних здібностей* в

професійному зростанні менеджерів та в розвитку їх професійної кар'єри. Інтуїтивний канал емпатії характеризує як топ-менеджерів так і менеджерів-початківців з досвідом роботи до трьох років. Раціональний канал емпатії поступово зростає від рівня початківців до середньої ланки. На рівні топ-менеджменту відбувається певний спад раціонального каналу емпатії.

Доведено, що сексуальна реалізованість, сексуальна збудливість, посилення лібідинальності, задоволеності від сексу та маскулінності є ключовими критеріями сексуального благополуччя корельованого з кар'єрним зростанням менеджерів та їхньої професійної успішності.

Виявлено особливості прояву сексуальних установок, а саме показники сексуальної реалізованості та сексуальної дозволеності найвищі у топ-менеджерів і найнижчі у менеджерів-початківців. Можна стверджувати, що топ-менеджери відрізняються своїм більш сучасним відношенням до сексу взагалі і до сексуальних стосунків зокрема.

Встановлено, що з підвищенням управлінського досвіду в бізнес-діяльності на рівні менеджера середньої ланки посилюється тенденція схильності до безособового сексу, тобто об'єктне ставлення до сексуального партнера без урахування його особистісних особливостей. Ця тенденція знижується з приближенням до рівня топ-менеджера.

Виявлено, що сексуальні установки проявляються таким чином, що:

- у топ-менеджерів більш високі показники сексуальної збудливості, рівня лібідіо, зростання маскулінності, орієнтованості на фізичний секс, схильності до перегляду порнографії, рівня сексуальної конструктивності;

- менеджери середньої ланки достовірно характеризуються за узагальненим показником сексуального благополуччя у контексті особистісної успішності в бізнесі; у менеджерів середньої ланки підвищується тенденція до безособового сексу;

- у менеджерів-початківців більш високі показники сексуальної сором'язливості, сексуальної цнотливості, відрази до сексу; сексуальна дефіцитарність переважно характеризує менеджерів-початківців з

управлінським досвідом в бізнесі до трьох років; за узагальненим показником сексуального благополуччя в контексті бізнес-успішності найнижчі показники виявлено у менеджерів-початківців.

Констатовано, що за загальним показником психологічного благополуччя, а саме за показником здатності управляти оточенням є достовірні відмінності між групами в бік зростання показника у топ-менеджерів. Мотивація до особистісного зростання переважно характеризує менеджерів-початківців.

Представлено моделі предикації та ефектації сексуального благополуччя у контексті успішності в бізнесі менеджерів, що дозволяє розглядати їх не лише як змістовні ознаки, але і як мішені психокорекційного впливу. На рівні встановлених в моделях предикторів та ефекторів сексуальне благополуччя розглядається як особистісне утворення, що узагальнює чинники психологічного благополуччя, сексуальних установок, конструктивності сексуальності як Я-функції та самоактуалізації індивіда в бізнес-діяльності. Диференціальний аналіз розроблених моделей засвідчує специфічність проявів сексуального благополуччя особистості в залежності від досвіду та кар'єрного статусу в бізнес-діяльності.

Доведено, що сексуальне благополуччя у контексті успішності в бізнесі менеджерів бізнес-організацій, з набуттям статусу в кар'єрі визначається більшою варіативністю, пластичністю факторів (чотири тенденції - по групі менеджерів-початківців зі стажем роботи до 1-го року; п'ять тенденцій - по групі менеджерів-початківців зі стажем роботи від 1-го до 3-х років; вісім тенденцій - по групі менеджерів середньої ланки зі стажем роботи від 3-х до 8-ми років та вісім тенденцій – по групі топ-менеджерів зі стажем роботи більше 8-ми років).

Перспективи подальшого дослідження проблеми сексуального благополуччя як фактору успішності особистості в бізнес-діяльності вбачаємо у вивченні гендерних особливостей сексуального благополуччя у контексті особистісної бізнес-успішності, а також розробці психологічних

технологій консультування, коучингу з використанням результатів дослідження проблем взаємовпливу сексуального благополуччя і особистісної успішності бізнесменів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер А. Понять природу человека. СПб.: Академический проект, 1997. 256 с.
2. Айзенк Г., Вильсон Г. Как изменить личность. М.: Когито-Центр, 2000. 210 с.
3. Акимова Л.Н. Психология сексуальности. Одесса: СМИЛ, 2005. 254 с.
4. Аммон Г. Динамическая психиатрия. М.: изд. Психоневрологического института им. В.М. Бехтерева. 1995. 200 с.
5. Ананьев Б.Г. Личность, субъект деятельности, индивидуальность. М.: Директ-Медиа, 2008. 209 с.
6. Аргайл М. Психология счастья; [пер. с англ. А. Лисицына]. СПб.: Питер, 2003. 271 с.
7. Аристотель. Избранные сочинения. Политика. Категории. Поэтика. М.: Андронум. 2020. 212 с.
8. Бадалев А.А., Каштанова Т.Р. Теоретико-методологические аспекты изучения эмпатии. Групповая психотерапия при неврозах / под ред. Б.Д. Карвасарского В.А. Мазуренко. Л., 1975. С. 11-19.
9. Бажин Е.Ф., Голынкина С.А., Эткинд А.М. Метод исследования уровня субъективного контроля. Психологический журнал. 1984. Т. 5, № 3. С. 12–15.
10. Басс Д. Эволюция сексуального влечения: Стратегии поиска партнеров; [пер. с англ. М. Кульневой]. М.: Альпина Паблишер, 2017. 510 с.
11. Батурин Н.А. Влияние успеха и неудачи на функциональное состояние и результативность деятельности (на примере спортивной деятельности): автореф. дис. ... психол. наук: 19.00.01. Ленинград. 1979. 23 с.
12. Башаева Т.В. Модель системной организации психики. М.: Нобель Пресс, 2013. 360 с.
13. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взглядов на проблему неравенства полов. М.: РОССПЭН, 2004. 336 с.
14. Берн Э. Секс в человеческой любви; [пер. с англ. М.П. Папуша. М.: Московский кадровый центр, 1990. 112 с.

15. Бодалев А.А., Столин В.В. Общая психодиагностика. СПб.: Речь, 2002. 440 с.
16. Боднар А.М., Глотова Г.А., Перунов Ю.Е. Оптимизм как фактор, влияющий на успешность в профессиональной деятельности. *Психологический вестник уральского государственного университета*. Выпуск 5. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2005. С. 275-283.
17. Бойко В.В. Психоэнергетика. СПб.: Питер, 2008. 490 с.
18. Большой словарь иностранных слов. М.: ЮНВЕС, 1999. 784 с.
19. Большой толковый психологический словарь Т. 1 (А-О); [пер. с англ. А. Ребер]. М.: ООО Издательство АСТ, Издательство Вече, 2003. 592 с.
20. Большой толковый психологический словарь Т. 2 (П-Я); [пер. с англ. А. Ребер]. М.: ООО Издательство АСТ, Издательство Вече, 2003. 560 с.
21. Вагнер Г., Грин Р. Импотенция. Физиология, психология, хирургия, диагностика и лечение. М: Медицина, 1985, 240 с.
22. Василюк Ф.Е. Психология переживания. М.: МГУ, 1984. 200 с.
23. Васильченко Г.С. Сексопатология. Справочник. М.: Медицина. 1990. 576 с.
24. Вацлавик П., Бивин Дж., Джексон Д. Психология межличностных коммуникаций. СПб.: Речь, 2000. 310 с.
25. Вилюнас В.К. Психология эмоций. СПб.: Питер, 2004. 496 с.
26. Вірна Ж.П. Організація життя позитивної особистості: конструктивна прогностика та професійна успішність. *Наука і освіта*. 2014. № 9. С. 65-71.
27. Выготский Л.С. Психология развития человека. М.: Смысл; Эксмо, 2005. 1136 с.
28. Гидденс Э. Трансформация интимности. Сексуальность, любовь и эротизм в современных обществах. СПб.: 2004. 208 с.
29. Гилберт Д. Спотыкаясь о счастье = *Stumbling On Happiness*. М.: Альпина Паблишер, 2015. 320 с.

30. Говорун Т.В., Кікінежді О.Г. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 1999. 384 с.
31. Гогац А., Мордехар Р. Бизнес + креатив: преодолеть невидимые барьеры; [пер. с англ. С.С. Гуринович]. Минск: Гревцов Паблішер, 2007. 344 с.
32. Гордеева Т.О. Оптимизм как составляющая личностного потенциала. Личностный потенциал: структура и диагностика / под ред. Д.А. Леонтьева. М.: Смысл, 2011. С. 131-177.
33. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект в бизнесе. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2014. 512 с.
34. Гупаловська В.А., Володимирець О.І. Психологічні особливості сексуальності чоловіків: результати емпіричного дослідження. *Проблеми сучасної психології*. 2012. Випуск 16. С. 222-235.
35. Гупаловська В.А., Лень Н.І. Психологічні особливості сексуальності жінок з різним рівнем суб'єктивного благополуччя. Вісник Чернігівського нац. пед. університету. Вип. 126. 2015. С. 47-56.
36. Гупаловська В.А. Сексуальне благополуччя як чинник суб'єктивного благополуччя: особливості сексуальних сценаріїв осіб з інвалідністю. *Соціальна психологія сьогодні: здобутки і перспективи*: матеріали II всеукр. конгресу із соціальної психології. Київ, 2019. С. 81-83.
37. Даймонд Д.М. Почему нам так нравится секс? Эволюция сексуальности человека; [пер. с англ. А. Мосейченко]. М.: АСТ, 2013. 256 с.
38. Данилова О.Ю. Психологические условия формирования эмоционального благополучия личности: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Новосибирск, 2007. 291 с.
39. Дарвин Ч. Происхождение видов путем естественного отбора. М.: Просвещение, 1987. 383 с.
40. Дементий Л.И., Лэйфрид Н.В. Ответственность как детерминанта социальных представлений об успехе и условиях его достижения. *Вестник Омского унта*. 2012. Вып. 3. С. 289–295.

41. Деркач А.А. Акмеологические основы развития профессионала. М.: Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: МОДЕСК, 2004. 752 с.
42. Джаббарова Л.В. Особливості взаємозв'язку психологічного благополуччя з особистісною та соціальною ідентичністю: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Одеса, 2020. 20 с.
43. Джадкинс Р. Искусство креативного мышления; [пер с англ. П. Миронова]. М.: Азбука Бизнес, Азбука-Аттикс. 2016. 432 с.
44. Джидарьян И.А. Психология счастья и оптимизма. М.: Институт психологии РАН, 2013. 268 с.
45. Діденко С.В. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків. К.: Арістей, 2003. 302 с.
46. Доватур А.И. «Политика» Аристотеля. Сочинения в 4-х т. Т. 4; [пер. с древнегреч.; общ. Ред. А.И. Доватура]. М. Мысль, 1983. 830 с.
47. Доморацкий В.А. Медицинская сексология и психотерапия сексуальных расстройств. М.: Академический проект. 2009. 470 с.
48. Друкер П. Эффективный руководитель. М.: Издательский дом Вильямс, 2007. 224 с.
49. Дубынин В.А. Мозг и дофамин: от нейролептиков до психостимуляторов. 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=9e7JdYfajA0&ab_channel=%D0%92%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F42
50. Єрмакова А.С. Психологічні особливості сексуального здоров'я людини як розвиток ідей ортобіозу. *Дослідження психології ортобіозу людини*: монографія / за заг. наук. ред. проф. Н.В. Родіни, Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. С. 144-161.
51. Засекіна Л.В., Майструк В.М. Безумовне самоприйняття та психологічне благополуччя особистості. *Наука і освіта*. 2017. № 11. С. 187-192.

52. Ивик О. История сексуальных запретов и предписаний. М.: Ломоносов, 2011. 124 с.
53. Ігнатенко І.В. Жіноче тіло у традиційній культурі українців. К.: Дуліби, 2013. 226 с.
54. Ігнатенко І.В. Чоловіче тіло у традиційній культурі українців. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 224 с.
55. Изард К.Э. Психология эмоций. СПб.: Питер, 2012. 464 с.
56. Ильин Е.П. Пол и гендер. СПб: Питер, 2010. 688 с.
57. Ильин Е.П. Психология любви. СПб.: Питер, 2013. 336 с.
58. Ильин Е.П. Психология общения и межличностных отношений. СПб.: Питер, 2012. 576 с.
59. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. СПб: Питер, 2001. 752 с.
60. Имелинский К. Сексология и сексопатология. М.: Медицина, 1986. 424 с.
61. Канеман Д. Думай медленно ... решай быстро. М.: АСТ, 2013. 656 с.
62. Канеман Д. Видеолекторий: Даниэль Канеман о когнитивных искажениях, интуиции и счастье. 2008. URL: <https://monocler.ru/lektzii-danielya-kanemana/>
63. Карамушка Л.М., Ткалич М.Г. Самоактуалізація менеджерів у професійно-управлінській діяльності: монографія. К.–Запоріжжя: Просвіта, 2009. 258 с.
64. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег. М.: Гелиос, 2002. 352 с.
65. Келли Г.Ф. Основы современной сексологии. СПб.: Питер, 2000, 896 с.
66. Кернберг О.Ф. Отношения любви: норма и патология; [пер. с англ. М.Н. Георгиевой]. М.: Класс, 2000. 256 с.
67. Кьеркегор С. Наслаждение и долг: [пер. с датского П.П. Ганзена]. М.: Юрай. 2020. 268 с.

68. Клейменова Ю.Э. Влияние социально-психологических факторов на успешность карьеры в малом бизнесе: автореф. дис. ... канд. психол. наук.: 19.00.05. М. 2007. 21 с.
69. Комфорт А. Радость секса: Книга об искусстве любви; [пер. с англ. А. Грузберга]. Екатеринбург: Литур, 2000. 335 с.
70. Кон И.С. Вкус запретного плода. Сексология для всех. М.: Семья и школа, 1998. 450 с.
71. Кон И.С. Междисциплинарные исследования. Социология. Психология. Сексология. Антропология. Ростов н/Д: Феникс, 2006. 605 с.
72. Короленко Ц.П., Дмитриева Н.В. Сексуальность в постсовременном мире. М.: Академический проект, 2011, 326 с.
73. Кочарян А.С. Личность и половая роль. Харьков: Основа, 1996. 176 с.
74. Кочарян Г.С. Современная сексология. Киев.: Ника-Центр, 2007, 400 с.
75. Кочарян Г.С., Кочарян А.С. Психотерапия сексуальных расстройств и супружеских конфликтов. М.: Медицина, 1994. 224 с.
76. Кришталь В.В., Григорян С.Р. Сексология. М.: ПЕР СЭ, 2002, 880 с.
77. Кришталь В.В., Гульман Б.Л. Сексология. Нормальная сексология. Т. 1. Харьков: Академия сексологических исследований, 1997. 352 с.
78. Ксенофонтова Е.Г. Исследование локализации контроля личности – новая версия методики «Уровень субъективного контроля». *Психологический журнал*. 1999. Т. 20. N 2. с. 103–114.
79. Кубышкина М.Л. Психологические особенности мотивации социального успеха: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. СПб.: 1997. 222 с.
80. Лантух І.В. Психологічна структура особистісної надійності суб'єктів підприємницької діяльності: дис. ... д-ра. психол. наук.: 19.00.01. К. 2020. 595 с.
81. Левин И. Сексология и сексопатология. М.: Медпрактика, 2000. 204 с.

82. Лев-Старович С. Партнерский секс. М.: Интербук, 1990. 286 с.
83. Лейбниц Г.В. Сочинения: в 4-х т. Т. 1. М.: Мысль, 1982. 645 с.
84. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. М.: Смысл, 2007. 511 с.
85. Либих С.С., Фридкин В.И. Сексуальные дисгармонии. Ташкент: Медицина, 1990. 142 с.
86. Литвиненко О.Д. Взаємовплив окремих особистісних потенціалів та здоров'я особистості. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Психологічні науки. №2(20). Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. С. 33-38.
87. Личностный потенциал. Структура и диагностика / Под ред. Д.А. Леонтьева. М.: Смысл, 2011. 680 с.
88. Лоуэн А. Любовь и оргазм. СПб.: Академический Проект, 1997. 383 с.
89. Лэйхифф Дж. М., Пенроуз Д.М. Бизнес-коммуникации: стратегии и навыки. СПб.: Питер, 2001. 688 с.
90. Любомирски С. Психология счастья. Новый подход. СПб.: Питер, 2014, 352 с.
91. Люсин Д.В., Марютина О.О., Степанова А.С. Структура эмоционального интеллекта и связь его компонентов с индивидуальными особенностями: эмпирический анализ. *Социальный интеллект: теория, измерение, исследования*; под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. М.: Ин-т психологии РАН, 2004. С. 129–140.
92. Льюис Д. Тренинг эффективного общения. М.: Эксмо-Пресс, 2002. 224 с.
93. Максименко С.Д. Психологія підприємницької діяльності. *Філософська і соціологічна думка*. 1993. № 5. С. 23.
94. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості. К.: ТОВ КММ, 2006. 240 с.

95. Максименко Ж.А. Особенности структурных компонентов Я-концепции коммуникативно успешной личности: дис. ...канд. психол. наук. М., 2008. 223 с.
96. Малинин Е.Д. Философия жизненного успеха. Практическое руководство. М.: НПО Модэк, 2005. 304 с.
97. Маньянти Б. Секс-мифы. Почему все, что мы знаем, - неправда; [пер. с англ. Э. Мельник]. М.: Эксмо, 2014. 352 с.
98. Мартель Б. Сексуальность, любовь и Гештальт. СПб.: Речь, 2006, 192 с.
99. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики; [пер. с англ. А.М. Татлыдаевой]. СПб.: Евразия, 1999. 430 с.
100. Маслоу А. Маслоу о менеджменте. СПб.: Питер, 2003. 416 с.
101. Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р. Основы сексологии; [пер с англ. Лашкевича Ю., Кузнецовой Т.]. М.: Мир. 1998. 721 с.
102. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология. М.: МедПресс, 2001. 581 с.
103. Мелия М. Бизнес – это психология. М., 2006. 280 с.
104. Мечников И.И. Этюды оптимизма. М.: Наука, 1987. 328 с.
105. Муздыбаев К. Психология ответственности. М.: Книжный дом Либроком, 2010. 248 с.
106. Муздыбаев К. Оптимизм и пессимизм личности. *Социологические исследования*, (12), 2003. С. 87-96.
107. Мэй Р. Любовь и воля; [пер. с англ. О.О. Чистяков, А.П. Хомика]. М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1997. 384 с.
108. Новак Н.Г. Взаимосвязь опыта переживания кризисного события и психологического благополучия личности: автореф. дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.01; Белорусский государственный университет. Минск, 2016. 16 с.

109. Омаров Э.З. Особенности личностной зрелости успешных и неуспешных предпринимателей: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Тюмень. 2011. 196 с.

110. Отто Кернберг: «Я знаю о любви больше Фрейда». URL: <https://www.psychologies.ru/people/otto-kernberg-ya-znayu-o-lyubvi-bolshe-freyda/>

111. Павлов И.П. Общие типы высшей нервной деятельности животных и человека. М.: Директ-Медиа, 2008. 50 с.

112. Пезешкиан Н. Психосоматика и позитивная психотерапия. М.: Институт позитивной психотерапии, 2006. 448 с.

113. Платон. Пир; [пер. с греч. А.В. Маркова]. М.: Рипол-Классик-Панглосс, 2019. 313 с.

114. Попович І.С. Вплив соціально-психологічних очікувань на професійне зростання та професійне здоров'я фахівців. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*: зб. наук. праць Східноукраїнського національного ун-ту імені В. Даля. Северодонецьк: Вид-во СНУ імені В. Даля, 2018. № 2 (46). С. 129–139.

115. Ричардсон Д. Сердце тантрического секса. М.: София, 2011. 288 с.

116. Реан А.А. Психология личности. М.: Михайлов, 1999. 288 с.

117. Роджерс К.Р. Клиент-центрированная психотерапия: теория, современная практика и применение. М., 2002. 480 с.

118. Роуч М. Секс для науки. Наука для секса. М.: Альпина Паблишер, 2017. 320 с.

119. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2005. 713 с.

120. Руководство по сексологии / С.С. Либих та ін.; за ред. С.С. Либиха. СПб: Питер, 2001. 480 с.

121. Самоактуализационный тест / Сост. Л.Я. Гозман, М.В. Кроз, М.В. Латинская. М.: Российское педагогическое агентство, 1995. 45 с.

122. Сапольски Р. Биология добра и зла: как наука объясняет наши поступки. М.: Альпина нон-фикшн, 2019. 766 с.
123. Сартр Ж.П. Аллюзия любви; [пер. с фр. В. Колядко и др.]. М.: Алгоритм, 2008. 368 с.
124. Секреты успеха. Уроки гениев бизнеса. The Jefferson Institute. The U.S. center for entrepreneurship. М.: Иинтеллект-Экспресс, 1992. 176 с.
125. Селигман М. Как научиться оптимизму. Измените взгляд на мир и свою жизнь. М.: Альпина Паблишер, 2013. 432.
126. Селигман М. Путь к процветанию. Новое понимание счастья и благополучия. М.: МАНН, 2013. 440 с.
127. Сенека, Л.-А. Диалоги; [пер. з латин. А. Содомора]. Львів: Апріорі, 2016. 320 с.
128. Словарь по этике / под ред. А.А. Гусейнова и М.С. Кона. 6-е изд. М.: Политиздат, 1989. 447 с.
129. Словарь справочник психиатрических терминов. URL: <http://www.psychiatry.ru/stat/115>
130. Соколова М.В. Шкала субъективного благополучия. Керівництво. Ярославль: НВЦ Психодіагностика, 1996. 17 с.
131. Стернберг Р. Дж., Форсайт Дж. Б., Хедланд Дж. и др. Практический интеллект. СПб.: Питер, 2002. 272 с.
132. Столлер Р. Дж. Перверсия. Эротическая форма ненависти. М.: ООО И.Д. ERGO. 2016. 228 с.
133. Талеб Н.Н. Одураченные случайностью. О скрытой роли шанса в бизнесе и в жизни; [пер. с англ. С. Филина]. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2010. 320 с.
134. Татенко В.А. Психология в субъектном измерении: монография. К.: Просвіта, 1996. 404 с.
135. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності: монографія. К.: Либідь. 2003. 376 с.

136. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості. К.: Каравела, 2013. 372 с.
137. Титаренко Т.М. Як подолати наслідки травматизації: контури соціально-психологічної реабілітації. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/158553975.pdf>
138. Троицкая Е.А. Концепция эмпатии в зарубежной психологии конца XX – начала XXI века. *Вестник МГЛУ*. 2011. № 613. С. 52-64.
139. Тхостов А.Ш. Психология телесности. М.: Смысл, 2002. 287 с.
140. Уилсон Р.А. Психология эволюции. М, 2006. 304 с.
141. Учадзе Л.Г. Субъектность как фактор профессиональной успешности менеджеров: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Сочи. 2010. 210 с.
142. Фейербах Л. Против дуализма тела и души, плоти и духа. Избранные философские произведения. В 2 т. Т. 1. М.: Государственное издательство политической литературы, 1955. 676 с.
143. Фесенко П.П. Осмысленность жизни и психологическое благополучие личности: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. М.: 2005. 24 с.
144. Фишер Р., Ури У., Паттон Б. Как добиться ДА, или Переговоры без поражения. М.: Эксмо, 2008. 288 с.
145. Франкл В. Человек в поисках смысла; [пер. с англ. и нем.; под ред. Л.Я. Гозмана, Д.А. Леонтьева]. М.: Прогресс, 1990. 368 с.
146. Фрейд З. Психология сексуальности. Мн.: ПРАМЕБ, 1993. 160 с.
147. Фромм Э. Искусство любить; [пер. с англ. Л.В. Трубицыной, А.В. Ярхо, А.С. Соловейчика]. СПб.: Азбука, 2002. 224 с.
148. Фуко М. Использование удовольствий. История сексуальности. Т. 2. СПб.: Академический проект, 2004. 432 с.
149. Хаммер Я. Профессиональный успех и его детерминанты. *Вопросы психологии*. 2008. № 4. С. 147–153.

150. Хащенко В.А. Психология экономического благополучия. М.: Институт психологии РАН, 2012. 426 с.
151. Хорни К. Женская психология. СПб.: Вост.-Евр. ин-т психоанализа, 1993. 380 с.
152. Хэлворсон Х.Г., Хиггинс Т. Как глубинные установки влияют на наши желания и поступки; [пер с англ. М. Мацковской]. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2014. 272 с.
153. Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. Основные положения, исследования и применение. СПб.: Питер Пресс, 1997. 608 с.
154. Чалова А.В. Психологические условия сексуального благополучия мужчин и женщин в устойчивых супружеских парах: дис. ... канд. психолог. наук. 19.00.01. М.: ФБГОУ ВО Московский педагогический гос. университет. 2016. 230 с.
155. Человек: анатомия, физиология, психология. Энциклопедический иллюстрированный словарь / под ред. А.С. Батуева, Е.П. Ильина, Л.В. Соколовой. СПб.: Питер, 2011. 672 с.
156. Чернявская Т.П. Личностные особенности собственников и несобственников бизнеса: гендерный аспект. *Наука і освіта. Південний науковий центр НАПН України*. Одеса. 2013. № 4/СХІV. С. 29 –33.
157. Чернявская Т.П. Психология успешности личности в бизнесе: монография. Одесса: Астропринт, 2010. 288 с.
158. Чернявська Т.П. Оптимізм як фактор успішності бізнес-діяльності. *Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорія, інновації та сучасна практика: монографія*, книга восьма / за ред. д.е.н., проф. Кузнєцова Е.А. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С. 400-419.
159. Чернявська Т.П. Психологія благополуччя і успішності діяльності особистості в контексті ортобіозу людини. *Дослідження психології ортобіозу людини: монографія* / за заг. наук. ред. проф. Н.В. Родіни, Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. С. 58-75.

160. Чернявская Т.П. Психологическое обеспечение эффективной коммуникации в бизнесе. *Вісник ОНУ. Серія: Психологія*. Т. 17. Випуск 9 (21). Одеса. 2012. С. 222-231.

161. Четверик-Бурчак А.Г. Механізми впливу емоційного інтелекту на успішність життєдіяльності особистості: дис. канд. психол. наук: 19.00.01. Одеса, 2015. 187 с.

162. Чиксентмихайи М. Правильный бизнес. Лидерство, состояние потока и создание смысла. М.: Карьера Пресс, 2014. 320 с.

163. Чуприков А.П., Цупрык Б.М. Общая и криминальная сексология: Уч. пособ. К.: МАУП, 2002. 248 с.

164. Шамионов Р.М. Субъективное благополучие личности: психологическая картина и факторы. Саратов, 2008. 296 с.

165. Швалб Ю.М., Данчева О.В. Практична психологія в економіці та бізнесі. Київ: Лібра, 1999. 270 с.

166. Шевеленкова Т.Д., Фесенко П.П. Психологическое благополучие личности (обзор основных концепций и методика исследования). *Психологическая диагностика*. № 3. 2005. С. 95–129.

167. Шигимагина Л.А. Любовь как условие гармоничного развития личности. *Ноосфера: цивилизация*. Вип. 4 (7). Донецк. 2006. С. 131-135.

168. Ширяева О.С. Психологическое благополучие личности в экстремальных условиях жизнедеятельности: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Петропавловск-Камчатский. 2008. 254 с.

169. Шопенгауэр А. Метафизика половой любви; [пер. с нем. Ю.И. Айхенвальда]. СПб: Азбука-классика, 2008. 224 с.

170. Шостром Э. Человек-манипулятор. Внутреннее путешествие от манипуляции к актуализации. М.: Апрель-Пресс, Психотерапия, 2008. 192 с.

171. Шрифтер К.Ф. Третий аспект удовольствия. М., 2000. 126 с.

172. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия. М.: Эксмо, 2007. 284 с.

173. Экман П. Психология эмоций. Я знаю, что ты чувствуешь. СПб.: Питер, 2010. 334 с.
174. Эпли Н. Интуиция. Как понять, что чувствуют, думают и хотят другие люди; [пер. с англ. А. Калинина]. М.: Азбука Бизнес, Азбука-Аттикус, 2015. 256 с.
175. Эриксон Э. Детство и общество. СПб.: Речь, 2000. 416 с.
176. Юсупов И.М. Психология эмпатии: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.01. СПб.: 1995. 252 с.
177. Ялом И. Экзистенциальная психотерапия. М.: Класс, 1999. 576 с.
178. Ainsworth S.E. & Baumeister R.F. Changes in Sexuality: How Sexuality Changes Across Time, Across Relationships, and Across Sociocultural Contexts. *Clinical Neuropsychiatry: Journal of Treatment Evaluation*, 9(1), 2012. P. 32–38.
179. Androshchuk I., Balakhtar V., Balakhtar K., Oleshko P. (2020). Creativity as a factor of psychological well-being of teachers of higher educational institutions. *The New Educational Review*. Vol. 60, №2 Warszawa, Copyright by Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2020 p. 191-202 DOI: 10.15804/tner.2020.60.2.1
180. Bancroft J. Human Sexuality and its Problems. Edinburg, Churchill Livingstone, 2009. 540 p.
181. Baumeister R.F. & Vohs K.D. Sexual Economics: Sex as Female Resource for Social Exchange in Heterosexual Interactions. *Personality and Social Psychology Review*, 8(4), 2004. P. 339–363.
182. Buss D.M. & Schmitt D.P. Sexual Strategies Theory: An Evolutionary Perspective on Human Mating. *Psychological Review*, 100(2), 1993. P. 204–232.
183. Byers E.S. & Demmons S. Sexual Satisfaction and Sexual Self-disclosure within Dating Relationships. *Journal of Sex Research*, 36(2), 1999. P. 180–189.
184. Byers E.S. & Rehman U.S. Sexual Well-being. In D.L. Tolman, L.M. Diamond, J.A. Bauermeister, W.H. George, J.G. Pfaus, & L.M. Ward

(Eds.), *APA handbooks in psychology*®. *APA handbook of sexuality and psychology, Vol. 1. Person-based approaches*. 2014. P. 317–337.

185. Bradburn N. *The Structure of Psychological Well-Being*. Chicago: Aldine Pub. Co. (1969). 380 p.

186. Brotto, L.A., & Smith, K.B. (2014). Sexual desire and pleasure. In D. L. Tolman, L. M. Diamond, J. A. Bauermeister, W. H. George, J. G. Pfaus, & L. M. Ward (Eds.), *APA handbooks in psychology*®. *APA handbook of sexuality and psychology, Vol. 1. Person-based approaches*. P. 205–244.

187. Virna Zh., Hubina A. Success achievement motivation as the determinant of professional self-determination of engineering students. Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: The way to integration. Ariel: Ariel University Center of Samaria. 2014. Issue 5. 464-471.

188. Cascio W.F. *Applied Psychology in Personnel Management*. New Jersey: Prentice Hall International, Inc. 1991. 542 p.

189. Deci E.L., Ryan R.M. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Plenum Press, 1985. 370 p.

190. Diener E. Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *J. of Personality and Social Psychology*. 1995. № 68. P. 653-663.

191. Diener E., Lucas E. Subjective Emotional Well-Being. M. Lewis & J. M. Haviland (Eds.) (2000), *Handbook of Emotions (2nd Ed.)*, New York: Guilford. P. 325-337.

192. Diener E., Wirtz D., Tov W., Kim-Prieto C. New Well-Being Measures: Short Scales to Assess Flourishing and Positive and Negative Feelings. *Social Indicators Research*, Vol. 97, Issue 2, 2010. P. 143-156.

193. Diener E. *The Science of Well-being: The Collected Works*. Social Indicators Research Series. 2009. V. 37. 274 p.

194. Diener E. Subjective Well-being. *Psychological Bulletin*. 1984. N 95. P. 542–575.

195. Dubrin A.J. *Effective Business Psychology*. New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs. 1990. 434 p.

196. Graham C. Happiness and Health: Lessons—And Questions—For Public Policy. *Health Affairs* 27, no.1. 2008. P. 72-87.
197. Hazan C. & Shaver P. Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 1987, P. 511–524.
198. Hensel, D. J., & Fortenberry, J. D. (2014). Life-span sexuality through a sexual health perspective. In D. L. Tolman, L. M. Diamond, J. A. Bauermeister, W. H. George, J. G. Pfaus, & L. M. Ward (Eds.), *APA handbooks in psychology*®. *APA handbook of sexuality and psychology, Vol. 1. Person-based approaches*. P. 385–413.
199. Kahneman D. Objective Happiness. In: Kahneman D., Diener E., Schwarz N., Eds., *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*, New York: Russell Sage Foundation, 1999. P. 3-25.
200. Kahneman D, Diener E, Schwarz N, eds. *Well-Being: The Foundations of Hedonic Psychology*. New York: Russell Sage Foundation, 1999, 575 p.
201. Kahneman D., Tversky A. Prospect theory: An Analysis of Decisions under Risk. *Econometrica*, Vol. 47, No. 2 (Mar., 1979). Published By: The Econometric Society. P. 263-292.
202. Kaplan H. *Sexual Desire Disorders: Dysfunctional Regulation of Sexual Motivation*. N.Y., USA: Routledge, 1995, 352 p.
203. Kern S. *The Culture of Love: Victorians to Moderns*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1992. 344 p.
204. Kinsey A.C., Pomeroy W.B., Martin C.E. *Sexual Behavior in the Human Male*. Philadelphia: W. B. Saunders, 1948, 804 p.
205. Lauman E.O., Nicolosi A. Sexual Problems Among Women and Men Aged 40–80 y: Prevalence and Correlates Identified in the Global Study of Sexual Attitudes and Behaviors. *International Journal of Impotence Research*. 17(1). 2005. P. 39-57.
206. Lunov, V. (2019). Deficient Motivation of Personality Self-Realization. *Decision Making, Organizational Behavior & Performance Journal*. Vol 10, Issue 3, January 17, 2019. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3306730>

207. Mulhall J.P., Incrocci L., Goldstein I., Rosen R. *Cancer and Sexual Health*. Springer-Verlag, New York, LLC, 2011. 1st Edition. 783 p.
208. Natalia Zhyhaylo, Roksolana Karpinska, Nadiya Smolikevych, Marta Kravchyk, Vitalii Lunov (2021). *Psychology of Business, Leadership and Communication as a Perspective Scientific Direction in Ukraine and Europe. International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. Volume-8 Issue-4S,98-102.<https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i4S/D10011184S19.pdf>
209. Newstrom D.V., Davis K. *Organizational Behavior. Human Behavior at Work*. University of Minnesota, Duluth. Arizona State University. 1992. 447 p.
210. Peterson, C. The Future of Optimism. *American Psychologist*. 2000. V.55. № 1. P. 44-55.
211. Pfaus J.G., Scepkowski L.A., Marson L. & Georgiadis J.R. *Biology of the Sexual Response*. In Tolman D.L., Diamond L.M., Bauermeister J.A., George W.H. (Eds.). *APA Handbook of Sexuality and Psychology, Vol. 1: Person-Based Approaches*. American Psychological Association. Washington. 2014. P. 145–203.
212. Renshaw D. Women Coping with a Partner's Sexual Avoidance. *Family Journal*, 9, 2001, 242 p.
213. Rosen R.C., Bachmann G.A. Sexual Well-Being, Happiness, and Satisfaction, in *Women: The Case for a New Conceptual Paradigm. Journal of Sex & Marital Therapy*, 2008. P. 291-297.
214. Ryan R., Deci E. On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-being. *Annua Review of Psychology*. V. 52. 2001. P. 141-166.
215. Ryff C.D. Psychological well-being / J. E. Birren (Ed.), *Encyclopedia of gerontology: age, aging, and the aged ...* San Diego, CA: Academic Press (1996). 383 p.
216. Ryff C., Keyes C. The Structure of Psychological Well-Being Revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 69, No. 4, University of Wisconsin-Madison. 1995. P. 719-727.

217. Stoller R. Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity, Science House, New York City, 1968. 383 p.

218. Tiefer L. Sex Is Not a Natural Act & Other Essays. 2nd Edition. New York: Routledge. 2019. 323 p.

219. Tolman D.L., Diamond L.M., Bauermeister J.A., George W.H. (Eds.). APA Handbook of Sexuality and Psychology, Vol. 1: Person-Based Approaches. American Psychological Association. Washington. 2014. 1288 p.

220. Waterman A.S. Two Conceptions of Happiness: Contrasts of Personal Expressiveness (Eudaimonia) and Hedonic Enjoyment. *J. Pers. Soc. Psychol.* 1993, P. 678–91.

221. World Health Organization. Sexual health. URL: https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_1

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальник для бізнесменів № 1 (авторський варіант)

1. Ваше ім'я і перша буква прізвища/псевдонім:

2. Стать: _____ Вік: _____ років
(скільки повних років)
3. В якій сфері бізнесу Ви працюєте? Відзначте, будь ласка, відповідну сферу:
 - виробничий бізнес (виробництво товарів, виконання робіт, надання послуг)
 - закупівельно-посередницький бізнес (покупка товарів у виробника і продаж їх з отриманням прибутку)
 - фінансовий бізнес (продаж і купівля грошей, іноземної валюти, цінних паперів)
4. Успішний бізнесмен – це _____
Успішна жінка в бізнесі – це _____

5. Ким Ви є? (можна відзначити декілька варіантів)
- Менеджер. Досвід управлінської діяльності _____ років.
Під моїм керівництвом _____ осіб.
- Топ-менеджер. Досвід управлінської діяльності _____ років.
Під моїм керівництвом _____ осіб.
- Власник, володію бізнесом _____ років.
- Підприємець. Досвід підприємницької діяльності _____ років.
- Інвестор. На моєму рахунку _____ інвестиційних проектів.
- Лідер. Маю владу або вплив в групі з _____ осіб.
6. Скільки років ви проживаєте разом з чоловіком (дружиною): _____ років,
з них в офіційному шлюбі _____ років.
7. Чи є у вас діти (якщо так, то вкажіть їх стать і вік): _____

Додаток Б

Опитувальник № 2
«Сексуальне благополуччя
у контексті успішності особистості в бізнесі»
(авторський варіант)

Інструкція. Оцініть, будь ласка, ступень своєї згоди або незгоди з кожним твердженням, запропонованим нижче, використовуючи п'яти бальну шкалу:

- 1 – повністю не згоден (а),
2 – швидше не згоден (а),
3 – не визначився (лася),
4 – швидше згоден (а),
5 – повністю згоден (а).

Таблиця Б.1

Твердження	1	2	3		5
1. Я вірю в успіх справи, якою займаюся					
2. Я концентруюся на фактах і результатах діяльності					
3. Я прагну до рішень, які задовольняють поточні потреби					
4. Раціональним людям можна привести докази, які можуть змінити їх думки					
5. Я вірю в хороше, в надію на краще в житті, орієнтуюся на позитивні відносини з людьми					

6. Я намагаюся вирішувати конфлікти шляхом діалогу					
7. Я сприймаю бізнес-діяльність як особистісно значущу діяльність					
8. Я чітко усвідомлюю свої цілі і цінності, знаю свої сильні і слабкі сторони, в той же час готовий (ва) сприймати нове і змінюватися, що необхідно в сучасних умовах швидких соціальних змін					
9. Мене захоплює процес діяльності, процес освоєння нових і ділових умінь					
10. Моя мотивація до активних дій підвищується особливо в складних бізнес-ситуаціях					
11. Близький емоційний контакт і хороший секс сприяють підвищенню імунітету і стійкості до стресу					

Продовження таблиці Б.1

12. Я знаю свої професійні якості, включаючи сильні і слабкі					
13. В цілому я задоволений (на) результатами власної бізнес-діяльності					
14. Я вважаю, що краще братися за більш складні завдання, ставити перед собою більш високі цілі і наполегливо до них прагнути					
15. В цілому мої сексуальні стосунки з протилежною статтю благополучні					
16. У кожній завершеної справі можна знайти до п'яти поліпшень					
17. Я можу що-небудь придумати щоб знайти вихід із ситуації, яка багатьом здається безвихідною					
18. Зазвичай я веду себе спокійно в конфліктних ситуаціях					
19. Я відчуваю підйом і спрагу діяльності, коли вирішую проблеми					
20. Я вірю в мої здібності і вірю в успіх моїх дій					
21. Я ставлюся до чоловіків (до жінок) позитивно					
22. У ситуаціях ризику я знаю, як я повинен (повинна) поводитися, щоб вирішувати проблеми					
23. Мені вдається керувати собою, справлятися з нервозністю і роздратуванням в стресових ситуаціях					

24. Мені часто зустрічалися надійні чоловіки (жінки)					
25. Я відчуваю себе не виконавцем, а режисером своїх рішень і дій, якому властива цілеспрямованість перетворювача					
26. Я сприймаю проблеми як стимул для особистісного зростання					
27. Чоловіки (жінки) дуже привабливі в сексуальному відношенні					
28. Я можу конструктивно в позитивному ключі висловлювати свої думки оточуючим					
29. Мені легко встановлювати глибокі, емоційно насичені сексуальні контакти					
30. Я можу позитивно взаємодіяти з людьми і при цьому домагатися поставлених цілей					

Додаток В

Таблиця В.1

**Психодіагностичний інструментарій
дослідження проблеми сексуального благополуччя
в контексті успішності особистості в бізнесі**

Складові	Методики, шкали
Когнітивний блок	
1. Реалістичне мислення	Самоактуалізаційний тест (САТ), шкала «Уявлення про природу людини» (високі бали). Авторська анкета: «Я концентруюсь на фактах і результатах діяльності»; «Я прагну до рішень, які задовольняють поточні потреби»; «Раціональним людям можливо привести доведення, які можуть змінити їх думки»
2. Самопізнання власних потреб, цілей, цінностей	Самоактуалізаційний тест (САТ), шкали: «Сензитивність» і «Ціннісні орієнтації» (високі бали). Опитувальник психологічного благополуччя (К. Ріфф), шкала «Ціль в житті» (високі бали)
3. Самоприйняття, самоповага, позитивна самооцінка	Опитувальник психологічного благополуччя (К. Ріфф), шкала «Самоприйняття» (високі бали). Самоактуалізаційний тест (САТ), шкали: «Самоповага» і «Самоприйняття» (високі бали)
4. Усвідомлення себе суб'єктом власного сексуального життя	Опитувальник психологічного благополуччя (К. Ріфф), шкала «Автономія» (високі бали). Самоактуалізаційний тест (САТ), шкала «Підтримка» (високі бали)
5. Гнучкість мислення і	Самоактуалізаційний тест (САТ), шкали: «Синергія» і

поведінки	«Гнучкість поведінки» (високі бали).
6. Сучасні знання про сексуальність людини	Самоактуалізаційний тест (САТ), шкала «Пізнавальні потреби» (високі бали). Авторська анкета: <i>«Близький емоційний контакт і хороши секс сприяють підвищенню імунітету і стресостійкості»</i>
7. Розуміння та прогнозування сутності, стану, проблем, поведінки сексуального партнера	Методика діагностики рівня емпатичних здібностей (В.В. Бойко), шкали: «Раціональний канал емпатії» і «Інтуїтивний канал емпатії» (високі бали)
Емоційний блок	
1. Стратегічний оптимізм, готовність до взаємних поступок	Опитувальник психологічного благополуччя (К. Ріфф), шкала «Позитивне відношення з іншими» (високі бали). Авторська анкета: <i>«Я вірю в успіх діла, яким займаюся»; «Я вірю в хороше, в надію на краще в житті, орієнтуюся на позитивні відносини з людьми»</i>
2. Спонтанність, природність, що не виключає цілеспрямованості	Самоактуалізаційний тест (САТ), шкала «Спонтанність» (високі бали). Опитувальник психологічного благополуччя (К. Ріфф), шкала «Ціль в житті» (високі бали)

Продовження таблиці В.1

Складові	Методики, шкали
3. Рухливість і гнучкість емоцій	Методика діагностики рівня емпатичних здібностей (В.В. Бойко), шкала «Ідентифікація» (високі бали)
4. Спокійне ставлення до переживань і проблем сексуального партнера	Методика діагностики рівня емпатичних здібностей (В.В. Бойко), шкала «Установки, які сприяють емпатії» (середні бали)
5. Сучасне, легке, здорове ставлення до сексу	Самоактуалізаційний тест (САТ), шкала: «Пізнавальні потреби» (високі бали). Опитувальник установок до сексу» (Г. Айзенк), шкали: «Дозволеність» (середньо-високі бали), «Цнотливість» і «Відраза до сексу» (низькі бали)
6. Сексуальна чутливість	Опитувальник установок до сексу» (Г. Айзенк), шкали: «Сексуальна збудливість» (високі бали), «Сексуальна сором'язливість» і «Цнотливість» (низькі бали)
7. Задоволеність власним сексуальним життям	Опитувальник установок до сексу» (Г. Айзенк), шкали: «Сексуальна задоволеність», «Реалізованість», «Сексуальне лібідо», (високі бали) і «Сексуальна невротичність» (низькі бали)
Комунікативний блок	
1. Гнучкість спілкування; адекватне реагування на ситуації, що змінюються	Самоактуалізаційний тест (САТ), шкала «Гнучкість поведінки» (високі бали). Авторська анкета: <i>«Я можу що-небудь придумати, щоб знайти вихід із ситуації, яка багатьом здається безвихідною»</i>
2. Здатність створювати атмосферу відкритості, довіри в сексуальних відносинах	Методика діагностики рівня емпатичних здібностей (В.В. Бойко), шкала «Проникаюча здатність до емпатії» (високі бали)

<p>3. Здорові установки до сексуальних Відносин</p>	<p>Опитувальник установок до сексу» (Г. Айзенк), шкали: «Сексуальна невротичність», «Знеособлений секс», «Сексуальна сором'язливість», «Агресивний секс» (низькі бали). Методика дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК), шкала: «Інтернальність по відношенню до здоров'я і хвороби» (високі бали)</p>
<p>4. Здатність створювати партнерські стосунки, отримувати задоволення від взаємовідносин</p>	<p>Самоактуалізаційний тест (САТ), шкала «Контактність» (високі бали). Опитувальник психологічного благополуччя (К. Ріфф), шкала «Позитивне відношення до інших» (високі бали)</p>
<p>5. Відповідальність в сексуальних відносинах</p>	<p>Методика дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК), шкали: «Загальна інтернальність», «Інтернальність в області міжособистісних відносин», «Інтернальність в області сімейних відносин» (високі бали)</p>
<p>6. Управління оточуючими, вміння вирішувати конфлікти шляхом діалогу</p>	<p>Опитувальник психологічного благополуччя (К. Ріфф), шкала «Управління оточуючими» (високі бали) Авторська анкета: «Я намагаюсь вирішувати конфлікти шляхом діалогу», «Я можу конструктивно в позитивному ключі висловити свої думки оточуючим»; «Я можу конструктивно взаємодіяти з різними людьми і при цьому добиватися поставлених цілей»</p>

Продовження таблиці В.1

Складові	Методики, шкали
Успішність особистості в бізнесі	
Бізнес-ідентичність	
<p>1. Сприйняття бізнес-діяльності як особистісно значимої</p>	<p>Методика дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК), шкала: «Інтернальність в області виробничих відносин» (високі бали). Авторська анкета: «Я сприймаю бізнес як особистісно значиму діяльність»; «Я чітко усвідомлюю свої цілі і цінності, знаю свої сильні і слабкі сторони, в той же час готовий (готова) сприймати нове і змінюватися, що необхідно в сучасних умовах швидких соціальних змін»</p>
<p>2. Професійна спрямованість</p>	<p>Авторська анкета: «Мене захоплює процес діяльності, процес оволодіння новими знаннями і діловими вміннями»; «Моя мотивація до активних дій підвищується особливо в складних бізнес-ситуаціях»</p>
<p>3. Задоволеність власною бізнес-діяльністю</p>	<p>Авторська анкета: «Я знаю свої професійні якості, включаючи сильні і слабкі»; «В цілому я задоволений (задоволена) результатами власної бізнес-діяльності»; «Я вірю в мої здібності і вірю в успіх моїх дій»</p>
Професійна зрілість	
<p>1. Відповідальність за власні рішення і дії</p>	<p>Методика дослідження рівня суб'єктивного контролю (РСК), шкали: «Загальна інтернальність», «Інтернальність в області досягнень», «Інтернальність в області невдач», «Інтернальність в області виробничих відносин» (високі бали)</p>
<p>2. Саморегуляція в ситуаціях</p>	<p>Авторська анкета: «Мені вдається керувати собою,</p>

ризик і емоційних навантажень	<i>справлятися з нервозністю і роздратуванням у стресових ситуаціях»; «В ситуаціях ризику я завжди знаю, як я повинен (повинна) себе вести, щоб вирішити проблему»</i>
3. Автономія, самостійність, незалежність, неконформність	Опитувальник психологічного благополуччя (К. Ріфф), шкала «Автономія» (високі бали). Самоактуалізаційний тест (САТ), шкала: «Підтримка» Авторська анкета: <i>«Я відчуваю себе не виконавцем, а режисером своїх рішень і дій, якому властива цілеспрямованість перетворювача»</i>
Особистісне зростання	
1. Розвиток потенціалу особистості	Опитувальник психологічного благополуччя (К. Ріфф). Шкала «Особистісне зростання» (високі бали). Авторська анкета: <i>«Я відчуваю підйом і спрагу діяльності, коли вирішую бізнес-проблеми»</i>
2. Сприйняття випробувань як стимулів для особистісного зростання	Авторська анкета: <i>«Я сприймаю проблеми як стимули для особистісного зростання»; «Я вважаю, що краще братися за більш складні завдання, ставити перед собою більш високі цілі і наполегливо до них прагнути»</i>
3. Креативність як пошук і знаходження нових бізнес-можливостей	Самоактуалізаційний тест (САТ), шкали: «Гнучкість поведінки» і «Креативність» (високі бали). Авторська анкета: <i>«В кожній завершеній справі можна знайти до п'яти поліпшень»</i>

Додаток Г

000842

УКРАЇНА
 МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
 65082, Україна, м. Одеса, вул. Дворянська, 2 тел. (048) 723-52-54
 E-mail: rector@onu.edu.ua факс (048) 723-35-15

16. 06. 2021 № 09 - 01 - 1044

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Єрмакової Аліси Сергіївни на тему «Сексуальне благополуччя
 як фактор успішності особистості в бізнесі»
 (спеціальність 053 «Психологія»)

Єрмакова А.С. протягом 2017 – 2021 рр. працювала над дисертаційним дослідженням «Сексуальне благополуччя, як фактор успішності особистості в бізнесі», результати якого обговорювалися на засіданнях кафедри диференціальної і спеціальної психології; на щорічних: конференціях аспірантів, студентів та молодих вчених; звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу ОНУ імені І.І. Мечникова, що відображено в збірниках матеріалів конференцій.

Наукова новизна отриманих Єрмакової А.С. результатів полягає в операціоналізації поняття «сексуальне благополуччя як фактор успішності особистості в бізнесі», обґрунтуванні концепції і теоретичної моделі досліджуваної проблеми, розробці і апробації авторського діагностичного інструментарію.

Теоретичні ідеї та практичні здобутки дисертаційного дослідження Єрмакової А.С. впроваджено під час проведення семінарських занять на факультеті психології та соціальної роботи для магістрів спеціальності «Психологія» з дисципліни «Розвиток особистісного потенціалу»; для аспірантів спеціальності «Психологія» з дисциплін «Психологія успішності особистості в бізнесі», «Розвиток особистісного потенціалу в бізнесі»; на економіко-правовому факультеті для магістрів спеціальності «Менеджмент» з дисципліни «Актуальна психологія менеджменту».

Завідувач кафедри
 диференціальної і спеціальної психології
 ФПСР, ОНУ імені І.І. Мечникова, професор

Н.В. Родіна

Завідувач кафедри
 менеджменту та інновацій
 ЕПФ, ОНУ імені І.І. Мечникова, професор

Е.А. Кузнецов

Ректор ОНУ імені І.І. Мечникова
 професор

В.І. Труба

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ODESSA POLYTECHNIC STATE UNIVERSITY

пр-т Шевченка, 1, м. Одеса-44, 65044 Україна
тел.: +38 048 7223474, факс: +38 048 7221992

Shevchenko ave., 1, Odessa-44, 65044 Ukraine
phone: +38 048 7223474, fax: +38 048 7221992

E-mail: opu@opu.ua http://www.opu.ua, Код ЄДРПОУ 43861328

16.06.2021 № 1215/112-06
На №

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
аспірантки кафедри диференціальної і спеціальної психології

ОНУ імені І. І. Мечнікова

Єрмакової Аліси Сергіївни

на тему: «Сексуальне благополуччя як фактор успішності особистості в бізнесі»
на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук
за спеціальністю 053 «Психологія»

Єрмакова А. С. протягом 2017 – 2021 рр. працювала над дисертаційним дослідженням на тему «Сексуальне благополуччя як фактор успішності особистості в бізнесі», результати якого відображені в наукових публікаціях та обговорювалися на міжнародних наукових конференціях.

Теоретичні концепції та модель досліджуваної проблеми представлені в роботі та практичні здобутки дисертаційного дослідження Єрмакової А. С. впроваджено в навчальний процес Державного університету «Одеська політехніка» під час проведення практичних і семінарських занять для магістрів спеціальностей «Філософія», «Культурологія» та «Інформаційна діяльність» з дисципліни «Кадровий менеджмент», бакалаврів спеціальностей «Психологія», «Соціальна робота» і «Культурологія» з дисципліни «Психологія особистості».

Т.в.о. ректора

С. А. Нестеренко

Вик. С.О.Колот
Тел. 048-705-8545

Вих. № *58*від «*27*» *квітня* 2020 р.**ДОВІДКА**

Про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Єрмакової Аліси Сергіївни
«Сексуальне благополуччя, як фактор успішності особистості в бізнесі»
за спеціальністю 19.00.01 диференційна психологія.

Власником компанії ТОВ "АВТОСПЕЦТРАНС ТЕК", була розглянута дисертаційна робота здобувача 3-го освітньо-кваліфікаційного рівня (доктор філософії) за спеціальністю 053 «Психологія» Єрмакової А.С.

Висновком, є можливість впровадити результати досліджень в працю підприємств з ціллю більш ефективної роботи співробітників та особистою роботою з топ менеджерами.

В ланках ТОВ "АВТОСПЕЦТРАНС ТЕК" були проведенні впровадження результатів досліджень, та робота з працівниками, щодо більш ефективної праці. Проведено 5 коуч зустріч з топ менеджерами на тему «ефективне управління співробітниками».

Директор
ТОВ "АВТОСПЕЦТРАНС ТЕК"

Д.А. Кравченко

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«ТЕК СПЕЦТРАНС-АГРО»

Юридична адреса: 65104, Одеська обл., м. Одеса, проспект Академіка Глушка, 29
 Поштова адреса: а/с №76, м. Одеса, 65104 ЄДРПОУ 41534920 ІПН 415349215518
 Діє на підставі статуту UA533287040000026006054201006 Р/р 26006054201006 в ПАТ КБ «ПРИВАТ БАНК»
 МФО 328704
 Тел. +380993743337, email: spetstransagro@gmail.com

Вих. № 21/121
 від «25» 01 2021 р.

ДОВІДКА
 про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 Єрмакової Аліси Сергіївни
 «Сексуальне благополуччя, як фактор успішності особистості в бізнесі»
 (спеціальність 053 «Психологія»)

Фахівці відділу управління персоналу ТОВ «ТЕК СПЕЦТРАНС-АГРО» ознайомились та позитивно оцінили практичні результати наукового психологічного дослідження на тему «Сексуальне благополуччя, як фактор успішності особистості в бізнесі» здобувача 3-го освітньо-кваліфікаційного рівня (доктор філософії) за спеціальністю 053 «Психологія», кафедри диференціальної і спеціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова Єрмакової А.С. На думку фахівців результати дослідження мають корисні практичні ідеї та напрацювання для роботи з персоналом підприємства.

В рамках дисертаційного дослідження, Єрмакова А.С. успішно провела корпоративні заходи, щодо підвищення комунікативних навичок, для співробітників ТОВ «ТЕК СПЕЦТРАНС-АГРО».

Єрмаковою А.С. було проведено ряд тренінгів, сесій консультування, сесій коучингу з персоналом ТОВ «ТЕК СПЕЦТРАНС-АГРО», що сприяло підвищенню ефективності спілкування взагалі та міжособистісних взаємовідносин між співробітниками зокрема.

Директор
 ТОВ «ТЕК СПЕЦТРАНС-АГРО»

П.А. Кравченко

Вих. № 144/12 від «16» __вересня__ 2020 р.

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Єрмакової Аліси Сергіївни на тему
«Сексуальне благополуччя, як фактор успішності особистості в бізнесі»
(спеціальність 053 «Психологія»)

Практичні результати дисертаційного дослідження здобувача 3-го освітньо-кваліфікаційного рівня (доктор філософії) за спеціальністю 053 «Психологія» Єрмакової А.С. були розглянуті і обговорені на зустрічі з керівництвом ФОП «Ткачук В.А.». Результати дослідження впроваджені в роботу з персоналом підприємства.

Єрмаковою А.С було проведено ряд сесій коучингу з керівництвом ФОП «Ткачук В.А.», що сприяло поліпшенню корпоративного клімату в цілому і взаємодії співробітників зокрема.

Директор
ФОП «Ткачук В.А.»

В.А. Ткачук

Вих. № 54 від «03» лютого 2021 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Єрмакової Аліси Сергіївни на тему
«Сексуальне благополуччя, як фактор успішності особистості в бізнесі»
(спеціальність 053 «Психологія»)

Розгляд та обговорення результатів дисертаційного дослідження Єрмакової А.С., дозволили зробити висновок, що вони є обґрунтованими та можуть бути використані у практичній діяльності приватних підприємств.

Теоретичні та практичні результати представлені у дисертаційному дослідженні враховуються при розробці окремих практичних заходів щодо корпоративного навчання, консультування персоналу ФОП «Скориніна-Поргребна Ольга Володимірівна». Також результати дослідницької роботи використовуються в індивідуальному консультуванні керівників підприємства.

Директор

ФОП «Скориніна-Поргребна Ольга Володимірівна»

